T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PORGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZBEKİSTAN'DA TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN TÜRKÇE ÖĞRETİM MATERYALLERİNİN İNCELENMESİ

RIKHSI ABDULLAEVA

İzmir

2024

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZBEKİSTAN'DA TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN TÜRKÇE ÖĞRETİM MATERYALLERİNİN İNCELENMESİ.

RIKHSI ABDULLAEVA

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hatice İrem ÇOMOĞLU

Jüri Üyesi
Prof.Dr. Hatice İrem ÇOMOĞLU

Jüri Üyesi
Prof.Dr. Şerif Ali BOZKAPLAN

Jüri Üyesi
Doç.Dr. Ersoy TOPUZKANAMIŞ

İzmir
2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Özbekistan'da Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Türkçe Öğretim Materyallerinin İncelenmesi" adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

14/11/2024

Rikhsi Abdullaeva

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 12/12/2024

Tez Başlığı:

Özbekistan'da Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Türkçe Öğretim Materyallerinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 77 sayfalık kısmına ilişkin, 10/12/2024 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin**-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 12_dir.**

- http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/ adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☑

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☑	**Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30)** □
□ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, □ Kaynakça hariç, □ Alıntılar dâhil, □ Altı (8) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	□ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, □ Kaynakça dâhil, □ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☑ **EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde.** □	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : RIKHSI ABDULLAEVA
Öğrenci No :
Anabilim Dalı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi
Programı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi
Statüsü : Yüksek Lisans ☑ Doktora □

ÖĞRENCİ

RIKHSI ABDULLAEVA
12/12/2024

DANIŞMAN

Prof. Dr. Hatice İREM ÇOMOĞLU
12/12/2024

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez danışmanım değerli hocam **Prof. Dr. Hatice İrem ÇOMOĞLU'a** teşekkürlerimi sunarım.

Türkiye'de Yüksek lisans eğitim görme fırsatı sunan **Türkiye Bursları Programı'na** sonsuz teşekkür ederim.

Benim en büyük destekçim olan **anne babama** teşekkür ederim.

Sonunda bu çalışmamda ilham veren, beni hep destekleyen ve bana hep inanan, Yüksek lisansa devam etmemde büyük rol oynayan kocam **Mohir Mirzaxmedov'a** sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET viii

ABSTRACT ix

GİRİŞ 1

1.1. Problem Durumu 1

1.2.Amaç ve Önem 2

1.3.Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri 4

1.4.Sınırlılıklar (Opsiyonel) 4

BÖLÜM II 5

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 5

2.1. Temel Kavramlar 5

2.1.1. Dil 5

2.1.2 Dil Öğretimi Materyali (Öğretim Materyali) 5

2.1.3. Ders Kitabı 6

2.1.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe (TYD) 6

2.1.5. Özbekistan'da Türkçe Öğretimi 6

2.1.6. Özerk Öğrenme (Kendi Kendine Dil Öğrenme) 7

2.1.7. Dil Seviyeleri ve Ortak Avrupa Dil Referans Çerçevesi (CEFR) 7

2.1.8. Kültürel İçerik 7

2.1.9. Öğretmen Destekli Dil Öğrenme 7

2.1.10. Etkin Dil Öğretim Materyalinin Özellikleri 8

BÖLÜM III 9

YÖNTEM 9

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni 9

3.2. Çalışma Grubu 10

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları 10

3.4.Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci 11
3.5.Verilerin Analizi 11
3.6.Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği 11
3.7.Araştırmacının Rolü 12
BÖLÜM IV 13
BULGULAR 13
4.1. Yedi İklim Türkçe Kitap Seti (Ders Kitabı) 13
4.1.1. İçerik Analizi 13
4.1.2. Genel İçerik ve Ünite Sayısı 13
4.1.3. Dil Bilgisi Öğretimi 15
4.1.4. Dört Temel Becerinin Geliştirilmesi 17
4.1.5. Kelime Öğretimi 19
4.1.6. Seviye Uygunluğu" 20
4.1.7. Öğretmen İhtiyacı 21
4.1.8. Kültürel İçerik 22
4.1.9. Etkinliklerin Genel Değerlendirilmesi 25
4.1.10. Sonuç 27
4.2.İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitap Seti (Ders Kitabı) 27
4.2.1.İçerik Analizi 27
4.2.2.Genel İçerik ve Ünite Sayısı 28
4.2.3. Dil Bilgisi Öğretimi 30
4.2.4.Dört Temel Becerinin Geliştirilmesi 33
4.2.5. Kelime Öğretimi 36
4.2.6. Seviye Uygunluğu 37
4.2.7. Öğretmen İhtiyacı 38
4.2.8. Kültürel İçerik 38

4.2.9. Etkinliklerin Genel Değerlendirmesi 39
4.2.10. Sonuç 40
4.3. Turk tilini mustaqil o'rganamiz adlı bir Özbekçe kitabı 41
4.3.1. İçerik Analizi 41
4.3.2. Genel İçerik Analizi ve Ünite Sayısı 41
4.3.3. Dil bilgisi öğretimi 43
4.3.4. Dört Temel Becerinin Geliştirilmesi 46
4.3.5. Kelime Öğretimi 50
4.3.6. Öğretmen İhtiyacı 52
4.3.7. Kültürel İçerik 52
4.3.8. Seviye Uygunluğu 53
4.3.9. Etkinliklerin Genel Değerlendirilmesi 53
4.3.10. Sonuç 60
4.4. Özbekistan'da Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kitapların Yaygınlığı 66
4.4.1. Üniversitelerde Kullanım 66
4.4.2. Özel Dil Kurslarında Kullanım 66
BÖLÜM V 67
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 67
5.1. Tartışma 67
5.2. Sonuç ve Öneriler 68
5.3.Tartışma ve Öneriler 69
5.4.Sonuç 72
KAYNAKÇA 73
EKLER 78
ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ 78

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 A1 14
Tablo 2 A2 14
Tablo 3 B1 14
Tablo 4 B2 15
Tablo 5 Yedi İklim Türkçe Kitabı A1, A2, B1, B2 seviye serbest okuma içeriği: 22
Tablo 6 A1 28
Tablo 7 A2 29
Tablo 8 B1 29
Tablo 9 B2 29
Tablo 10 İstanbul A1 Kitabı İçerik Dağılımı 35
Tablo 11 İstanbul A2 Kitabı İçerik Dağılımı 35
Tablo 12 İstanbul B1 Kitabı İçerik Dağılımı 36
Tablo 13 İstanbul B2 Kitabı İçerik Dağılımı 36
Tablo 14 Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz Kitabı İçerik Analizi: 42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dil bilgisi konu başlığı (Yedi İklim Türkçe. A1. s.33) 16
Şekil 2. Dil bilgisi (Yedi İklim Türkçe, A1, s.51) 16
Şekil 3. Dil bilgisi (Yedi İklim Türkçe, B2, s.93) 16
Şekil 4. Okuma metni (Yedi İklim Türkçe, A2 s.92) 17
Şekil 5. Okuma metni (Yedi İklim Türkçe, B2, s.90) 18
Şekil 6. Yazma metni (Yedi İklim Türkçe, B2, s.70) 18
Şekil 7. Konuşma metni (Yedi İklim Türkçe, A2 s.84) 19
Şekil 8. Dinleme metni (Yedi İklim Türkçe, A2 s.43) 19
Şekil 9. Sözcük bölümü (Yedi İklim Türkçe, A1 s.176) 20
Şekil 10. Şimdiki zaman ((Yedi İklim Türkçe, A1, s.48) 21
Şekil 11. Serbest okuma (Yedi İklim Türkçe, A1 s.52) 23
Şekil 12. Serbest okuma ((Yedi İklim Türkçe, A2, s.46) 23
Şekil 13. Serbest okuma ((Yedi İklim Türkçe, B1, s.24) 24
Şekil 14. Serbest okuma ((Yedi İklim Türkçe, B2, s.78) 24
Şekil 15. Üniteye hazırlık ((Yedi İklim Türkçe, A1 s.78) 25
Şekil 16. Resimli etkinlik ((Yedi İklim Türkçe, A2, s.99) 26
Şekil 17. Değerlendirme ((Yedi İklim Türkçe, A1 s.53) 26
Şekil 18. Dil bilgisi (Yeni İstanbul, B2, s.46) 31
Şekil 19. Dil bilgisi (Yeni İstanbul, B1, s.41) 32
Şekil 20. EF EPI 2023 Raporu 32
Şekil 21. Okuma etkinliği (Yeni İstanbul, A2, s.31) 33
Şekil 22. Yazma etkinliği (Yeni İstanbul, A1, s.74) 34
Şekil 23. Konuşma etkinliği (Yeni İstanbul, B2, s.62) 34
Şekil 24. Dinleme etkinliği (Yeni İstanbul, A1, s.74) 35
Şekil 25. Kelime listesi (Yeni İstanbul, B2, s.42) 37
Şekil 26. Kültürel içerikli metin (Yeni İstanbul, B1, s.90) 39
Şekil 27. Dil bilgisi (TTMO', s.5) 43
Şekil 28. Dil bilgisi (TTMO', s.8) 44
Şekil 29. Dil bilgisi (TTMO', s.9) 45
Şekil 30. Okuma (TTMO', s.93) 46
Şekil 31. Okuma (TTMO', s.95) 47
Şekil 32. Okuma (TTMO', s.96) 48

Şekil 33. Alfabe (TTMO', s.3) 50
Şekil 34. Sözcük bölümü (TTMO', s.99) 51
Şekil 35. Sözcük bölümü (TTMO', s.102) 51
Şekil 36. Etkinlikler (TTMO', s.10) 55
Şekil 37. Etkinlikler (TTMO', s.11) 55
Şekil 38. Etkinlikler (TTMO', s.29) 56
Şekil 39. Etkinlikler (TTMO', s.30) 56
Şekil 40. Etkinlikler (TTMO', s.54) 57
Şekil 41. Etkinlikler (TTMO', s.55) 57
Şekil 42. Etkinlikler (TTMO', s.63) 58
Şekil 43. Etkinlikler (TTMO', s.64) 58
Şekil 44. Etkinlikler ((TTMO', s.65) 59
Şekil 45. Dil bilgisi (TTMO', s.28) 60
Şekil 46. Dil bilgisi (TTMO', s.56) 62
Şekil 47. Dil bilgisi (TTMO', s.57) 63
Şekil 48. Dil bilgisi ve etkinlikler (TTMO', s.21) 64
Şekil 49. Sözcük bülümü (TTMO', s.100) 65
Şekil 50. Sözcük bülümü (TTMO', s.101) 65

ÖZET

ÖZBEKİSTAN'DA TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN TÜRKÇE ÖĞRETİM MATERYALLERİNİN İNCELENMESİ

Bu tez çalışması, Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Türkçe öğretim materyallerini incelemektedir. Çalışmada, Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerin dil becerileri, dil bilgisi ve öğretim yöntemleri açısından yeterliliği değerlendirilmektedir. Özbekistan'da Türkçe öğrenen öğrencilerin karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelmek için öneriler sunulmaktadır. Ayrıca, Türkçe öğretim materyallerinin eksiklikleri tespit edilerek, bu eksikliklerin giderilmesi için çeşitli önerilerde bulunulmaktadır. Bu tez, Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyallerin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları, Türkçe öğretim materyallerinin daha etkili hale getirilmesi ve Türkçeyi öğrenen öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, dil becerileri, Türkçe öğretim materyalleri, Özbekistan, dil öğretimi

ABSTRACT

AN ANALYSIS OF TURKISH LANGUAGE TEACHING MATERIALS USED IN UZBEKISTAN FOR TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

This thesis examines the Turkish teaching materials used in the teaching of Turkish as a foreign language in Uzbekistan. The study evaluates the adequacy of these materials in terms of language skills, grammar, and teaching methods. It addresses the challenges faced by students learning Turkish in Uzbekistan and provides suggestions to overcome these difficulties. Additionally, the study identifies the deficiencies in Turkish teaching materials and offers various recommendations to address these shortcomings. The purpose of this thesis is to evaluate and improve the materials used in teaching Turkish as a foreign language in Uzbekistan. The results of the study provide suggestions for making Turkish teaching materials more effective and contributing to the development of language skills for students learning Turkish.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, language skills, Turkish teaching materials, Uzbekistan, language teaching

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Özbekistan'da son 2-3 yılda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenme oranı belirgin bir şekilde artmış ve hâlen artmaya devam etmektedir. Bu artışın nedenleri arasında Türkiye ile olan kültürel ve tarihi bağların güçlü olması, Türkçenin öneminin fark edilmesi, iş ve eğitim fırsatlarının artması gibi faktörler yer almaktadır. YEE'nin 32 ülke ve 35 merkezde eş zamanlı gerçekleştirdiği ve toplam 2 bin 138 adayın katıldığı Türkçe Yeterlik Sınavı'na Özbekistan'dan 1429 aday iştirak etmiştir. Dünya çapında ilgi gören sınavımıza en çok başvurunun Özbekistan'dan yapılması durumu Türkçenin Özbekistan'da ne kadar popüler hale geldiğini göstermektedir. Şu anda Özbekistan'da Türkçe öğrenenleri üç gruba ayırabiliriz. İlk grup, üniversitelerin belirli bölümlerinde zorunlu olarak Türkçe dersi alan ve bu süreçte Türkçeyi öğrenen bireylerden oluşmaktadır. Özbekistan'daki birçok yükseköğretim kurumunda Türk dili ve edebiyatı, Türk kültürü veya Türkçenin öğretimi gibi programlar açılmıştır. Bu sayede öğrenciler, Türkçeyi akademik bir çerçevede edinme imkânı bulmaktadır. İkinci grup ise, kurslar veya özel dersler aracılığıyla Türkçeyi öğrenen kişilerden meydana gelmektedir. Özbekistan'da birçok dil kursu ve özel öğretmen, Türkçe öğrenmek isteyenlere destek vermektedir. Bu kurslar ve hocalar, öğrencilere dil becerilerini geliştirme, dilbilgisini öğrenme ve iletişim becerilerini güçlendirme konularında yardımcı olmaktadır. Son üçüncü grup ise kendi kendine (hocasız) Türkçe öğrenen öğrencilerdir. İnternetin yaygınlaşması ve dijital kaynaklara erişimin kolaylaşması sayesinde birçok öğrenci, Türkçeyi kendi başlarına öğrenme imkanı bulmaktadır. Dil öğrenme uygulamaları, çevrimiçi dersler, dil öğrenme videoları ve Türkçe kaynaklar bu öğrencilere büyük bir destek sağlamaktadır. “Yabancı dil öğretiminde temel dil becerilerini geliştirmek için kullanılan materyaller büyük önem taşımaktadır.” (Roghayyeh & Mehmet, 2021, s.237) Özbekistan'da Türkçeyi öğrenme oranındaki bu artış,
Türkiye ve Özbekistan arasındaki ilişkilerin güçlenmesine, kültürel alışverişin artmasına ve daha fazla işbirliği fırsatının doğmasına katkı sağlamaktadır.

Ayrıca Türkçe öğrenen öğrenciler, Türk medyasını takip etme, Türk edebiyatını okuma ve Türk kültürünü daha yakından tanıma fırsatı bulmaktadır. Filmlerle dil öğretimi, öğrenicilerin kültürel bağlamda dil becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır." (İşcan, 2018). Özbekistan'da Türkçe öğrenmeye olan ilginin artmasıyla birlikte, Türkçe

öğretimi için yeni projeler ve programlar da geliştirilmektedir. Bu projeler, daha fazla öğrencinin Türkçe öğrenmesini teşvik etmekte ve Türkçe dil becerilerini geliştirmek için kaynak sağlamaktadır. Sonuç olarak, Özbekistan'da Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenme oranının son 2-3 yılda artması, Türkçenin öneminin ve popülerliğinin arttığının bir göstergesidir.

Bu durum, Türkiye ve Özbekistan arasındaki kültürel ve dil bağlarının güçlenmesine, işbirliği fırsatlarının artmasına ve iki ülke arasındaki iletişimin daha da gelişmesine katkı sağlamaktadır. "Özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal kullanımı oldukça önemlidir." (Altınparmak & Özcan, 2016). Üniversitelerde, kurslarda ve özel hocalarda ders alan öğrenciler genellikle Yedi İklim Türkçe, ve TÖMER kitaplarından yararlanırken, kendi başına Türkçe öğrenen öğrenciler daha çok Özbekçe kitapları tercih ediyorlar. Özellikle "Türkçeyi Bağımsız Öğreniyoruz" gibi kitaplar, Türkçe bilgisi olmayan öğrenciler için daha uygun bir seçenek olabiliyor. Bu tercihin nedenleri arasında, yukarıda bahsedilen üç kitabın tamamen Türkçe olması ve bu sebeple Türkçe bilmeyen öğrencilerin bu kitapları kullanmaktan çekinmeleri yer alıyor. Özbekçe kitaplar ise Türkçeyi öğrenmek isteyen öğrencilere, anadillerinde bir kaynak sunma avantajına sahip olabilir.

Ancak, bu tercihlerin sonuçları ve etkileri konusunda daha fazla araştırma yapılması önemlidir. Öğrencilerin hangi kaynakları tercih ettiği ve bu kaynakların Türkçe öğrenme sürecine nasıl katkı sağladığı, daha detaylı bir inceleme gerektirmektedir.

1.2.Amaç ve Önem

Türk dilini en çok konuşulan dillerin ilk sıralarında yer alması gibi hedef ortaya koyulmuşken ilk başta dili etkili ve derin öğretme yöntemleri kullanılmalıdır. Bu araştırmanın sonucunda öğretme yöntemlerinin nasıl olabileceğini göz önünde bulunduran öneriler sunulacaktır. Bu önerilerin püf noktası olarak Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Türkçe öğretim materyallerinin incelenip ve kitaplarda dikkate alınması gereken boyutlar öne çıkarılacaktır.

Günümüz Özbekistan'da Türkiye Türkçesine olan ilgi ve dili öğrenme isteği her geçen gün daha da artmaktadır. Ama zamanında gerekse milli gerekse siyasi nedenlerden dolayı Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine çok dikkat edilmemiştir. Bu sebeplerden ötürü Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sonucu uygulanabilir araştırmalar yapılması söz konusudur. Bunun yanı sıra Özbekistan'da

Türkçeyi yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan yöntemler, kültür açısından öğretim vb. konular üzerinde "Özbekistan'daki Üniversitelerde Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Türkçe Öğrenmeye İlişkin Tutum ve Motivasyonları" (Akhmadjonov, 2019) ve "Özbek Türklerine Türkiye
Türkçesi Öğretiminde Ek-fiil birleşi ve Katmerli Zaman Çekimleri, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri." (Ermatova, 2014) gibi birkaç çalışmalar yapılmış, ancak kimse kitap incelemesi yapmamıştır.

Bu çalışma, Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Türkçe öğretim materyallerinin incelenmesi üzerine odaklanmaktadır. Materyallerde bulunan eksikliklerin belirlenmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi adına çeşitli öneriler sunulacaktır. Türkçe öğretim materyallerinin incelenmesiyle ilgili detaylı bir analiz sunularak öğretim sürecinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın amacı: Özbekistan'da Türkçeyi yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyalleri inceleyerek öğrenme sürecinde neler yapılabileceğine dair öneriler sunmaktır. Bu önerilerden yola çıkarak alanda yeni çalışmalar yapılmasına yol açmak ve bunlar sayesinde öğrencilerin Türkiye Türkçesini derin ve etkili öğrenmelerine katkıda bulunmaktır. Araştırma sonunda elde edilen öneriler Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi alanında yeni, bunun yanı sıra etkili öğretim yöntemleri yapılmasına yol açabilir. Ayrıca Türkçe öğretim materyallerinin daha etkili hale getirilmesi ve eksikliklerin giderilmesi için öneriler sunmaktır.
Öğrencilerin Türkçe dilbilgisini, dinleme becerilerini ve ses bilgisi kurallarını daha etkili bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacak materyallerin belirlenmesi ve önerilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, Türkçe öğretim materyallerinin incelenmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Geçmiş dönemlerde Türkiye ve Özbekistan arasındaki kültürel, ekonomik ve politik bağlar neredeyse kopma noktasına gelmişti. Özbekistan'daki çoğu Türk işletmelerin ve Türk kanallarının kapatılması, Türkçe kurslarının sayısının ciddi şekilde azalması, Türk öğretmenlerin ülkelerine geri dönmesi, Türkçe kaynakların yetersizliği ve Türkçe öğreten öğretmenlerin Türkçesinin yeterli düzeyde olmaması Türkçenin yetersiz seviyede öğretilmesine neden olmuştur (Khabib, 2019).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi kitaplarının çoğaltılması son derece önemlidir ve bunlar eğitimin kalitesini arttırır. Tabii ki daha önce belirtildiği gibi dil öğretimiyle beraber bir kültür aktarımı da gerçekleştirilmektedir (Dilnoza, 2014).

Bu konu Özbekistan'da Türkçeyi yabancı dil olarak öğretilirken öğrencilerin dili daha hızlı ve kolay aynı zamanda da daha derin ve etkili öğrenmeleri için kitapları, ders programlarının ve yöntemlerinin doğru düzenlenmesi ve nasıl yöntemler yapılabileceğine dair önerileri ortaya çıkarması açısından önemlidir.

1.3.Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Özbekistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için kullanılan Yedi İklim Türkçe, Türk Tilini Mustaqil Örganamiz ve Yeni İstanbul başlıklı kitaplar dört dil becerisinin öğretimi, dilbilgisi ve kelime öğretimi, öğretmen ihtiyacı ve kültürel içerik açısından ne derece yeterlidir?

1.4.Sınırlılıklar (Opsiyonel)

Bu çalışma:

1. Özbekistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan kitapları,
2. Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerde yer alan dil bilgisi, dört temel dil becerisi ve öğretim yöntemleri ile sınırlıdır.
3. Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerde yer alan dil bilgisi, dört temel dil becerisi ve öğretim yöntemleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Temel Kavramlar

2.1.1. Dil

Dil, insan oğlunun en temel iletişim aracı olarak evrimsel bir avantaj sunmaktadır. Bu bakış açısıyla dil, sadece bireyler arasındaki iletişimi sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kültürler arası bilgi alışverişinin ve toplumsal etkileşimin temelini oluşturur. Dilin bu temel işlevi, insan topluluklarının ortak bir anlam ve kültürü paylaşabilmesini mümkün kılar. Dil, bilgi transferi, düşünce ifadesi, duygusal paylaşım ve sosyal organizasyon gibi karmaşık süreçleri içeren bir araç olarak, toplumların evriminde kritik bir rol oynamaktadır.

Dilin işlevselliği, sadece sözlü iletişimi değil, aynı zamanda yazılı ve diğer iletişim biçimlerini içerir. Günümüzde dil, bilimsel araştırmalardan edebi eserlere, teknolojik gelişmelerden hukuki belgelere kadar geniş bir yelpazede kullanılarak insanlık tarihini zenginleştirmekte ve geliştirmektedir. Dolayısıyla, dilin evrimsel ve işlevsel yönleri, insan topluluklarının karmaşıklığını anlamak ve değerlendirmek için önemli bir perspektif sunmaktadır.

2.1.2 Dil Öğretimi Materyali (Öğretim Materyali)

Dil öğretimi materyalleri, dil öğrenme sürecinde öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeleri için kullanılan tüm yazılı, görsel, işitsel ve dijital kaynaklardır. Bu materyallerin amacı, dil öğretiminde aktif bir öğrenme ortamı oluşturmak ve öğrencilerin dildeki temel becerilerini (dinleme, konuşma, okuma, yazma) geliştirmektir. Etkili materyaller, öğrencilerin yaşına, dil seviyelerine ve öğrenme ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmalıdır (Tomlinson, 2011). Özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, materyallerin öğrenci merkezli olmasını gerektirir. Bu yüzden materyallerin işlevsel olması, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması önemlidir.

2.1.3. Ders Kitabı

Ders kitabı, dil öğretiminde kullanılan ve müfredat doğrultusunda hazırlanmış temel öğretim aracıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitapları, dil öğretim süreçlerinin düzenli ve planlı bir şekilde işlenmesini sağlar (Tomlinson, 2011).

Ders kitapları, dil öğretiminde kullanılan ve belirli bir müfredat çerçevesinde yapılandırılmış araçlardır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde, ders kitapları öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeleri için kapsamlı bir temel sağlar. Kitapların içerikleri, dil bilgisi kuralları, kelime bilgisi ve iletişim becerilerini kapsar. Bu ders kitaplarının etkileşimli olması, öğrencilerin daha etkin bir dil öğrenme süreci geçirmelerini sağlar. Özellikle Türkçe gibi yabancı bir dilde, dil öğrenicileri için açık ve anlaşılır bir yapı büyük önem taşır (Richards & Rodgers, 2001).

2.1.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe (TYD)

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi (TYD), Türkçeyi, anadil olarak konuşmayan öğrencilere öğretmeye yönelik bir eğitim sürecidir. TYD sürecinde kullanılan yöntemler, öğrencilerin dildeki dört temel beceriyi dengeli bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olur. Ayrıca, dil öğretiminde kültürel içeriklerin de yer alması, öğrencilerin dilin yanı sıra Türk kültürünü de anlamalarına olanak sağlar. TYD, dilin sadece iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda kültürel bir aktarım olarak da öğretilmesini hedefler (Göçer, 2020).

2.1.5. Özbekistan'da Türkçe Öğretimi

Özbekistan'da Türkçe öğretimi, hem kültürel hem de dilsel anlamda önemli bir rol oynamaktadır. Türkçe, Özbekistan'da sadece kültürel bir bağlamda değil, aynı zamanda iş ve eğitim dili olarak da öğretim hedeflerine sahiptir. Türkçe ders kitapları, öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken, aynı zamanda Türk kültürünü tanımalarına olanak tanıyan içeriklerle desteklenmelidir. Özbekistan'daki Türkçe öğrenicilerinin dil öğrenme süreçlerinde yerel ihtiyaçlar ve kültürel bağlamın göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Köksal & Can, 2019).

2.1.6. Özerk Öğrenme (Kendi Kendine Dil Öğrenme)

Özerk öğrenme, öğrencilerin öğrenme süreçlerinde bağımsızlık kazanmalarını ve kendi başlarına öğrenme stratejileri geliştirmelerini ifade eder. Dil öğreniminde, öğrencilerin kendi kendilerine çalışma yapabilmeleri, farklı materyallerden yararlanabilmeleri önemlidir. Bu süreç, dil öğrenenlerin sorumluluk almasını ve öğrenme sürecinde daha aktif rol oynamasını sağlar. Özellikle dil öğretiminde özerk öğrenme, öğrencilerin kendi hızlarında ilerlemelerini sağlar ve öğretmen rehberliğine bağımlılığı azaltır (Little, 1991).

2.1.7. Dil Seviyeleri ve Ortak Avrupa Dil Referans Çerçevesi (CEFR)

CEFR, dil öğrenicilerinin dil becerilerini uluslararası standartlara göre sınıflandıran bir çerçevedir. Bu çerçeve, dil öğrenme sürecinde öğrencilerin hangi seviyede olduklarını belirlemek için kullanılır ve dil becerilerini A1'den C2'ye kadar farklı seviyelerde tanımlar. Türkçe gibi yabancı dil öğretiminde de bu çerçeve kullanılarak, öğrencilerin dil yeterlilik seviyeleri doğru bir şekilde belirlenir ve buna göre eğitim planlaması yapılır (Council of Europe, 2001). Bu, öğreticilerin ders içeriklerini öğrenci seviyelerine uygun olarak düzenlemelerine yardımcı olur.

2.1.8. Kültürel İçerik

Dil öğretimi yalnızca dilin yapısal özellikleriyle sınırlı değildir; aynı zamanda kültürel ögeleri de içermelidir. Türkçe öğretim materyallerinde Türk kültürüne dair unsurların yer alması, dil öğrenicilerinin dil ile birlikte kültürel farkındalık kazanmalarına yardımcı olur (Kramsch, 1993).

2.1.9. Öğretmen Destekli Dil Öğrenme

Öğretmen destekli dil öğrenme, öğretmenlerin öğrencilerin dil öğrenme süreçlerine aktif olarak katılım gösterdiği bir yaklaşımdır. Öğretmenler, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenmelerine yardımcı olur, anlamlı aktivitelerle öğrenmeyi pekiştirir ve öğrencilerin karşılaştığı zorlukları aşmalarına rehberlik eder. Öğretmen desteği, özellikle dilin başlangıç seviyelerinde öğreniciler için kritik bir rol oynar. Öğretmenler,

öğrencilerin dil becerilerini daha etkin bir şekilde geliştirmelerine katkıda bulunurlar (Richards & Rodgers, 2001).

2.1.10. Etkin Dil Öğretim Materyalinin Özellikleri

Etkili bir dil öğretim materyali, öğrenicilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak dil becerilerini dengeli bir şekilde geliştirmeyi amaçlar. Materyalin görsel ve içeriksel olarak zengin olması, öğrenicinin ilgisini çekecek nitelikte olması beklenir (Tomlinson, 2012).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu çalışmada nitel araştırmanın "içerik analizi" yöntemi kullanılmıştır. Tarihsel olarak nitel araştırmaya, doğal olguları belirleme uğraşından hareketle "doğal araştırma", probleme ilişkin araştırmacının öznel görüşlerini barındırması sebebiyle "yorumlayıcı araştırma" ve bir konuyu belirli bir sosyal ortam içinde derinlemesine incelemesinden dolayı "alan araştırması" gibi farklı isimler verilmiştir (Baltacı, 2019). Nitel araştırma, incelediği probleme ilişkin sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki biçimini anlama uğraşı içinde olan bir yöntemdir (Klenke, 2016).

Araştırmacı içerik analizi tekniğini kullanarak belirlenen metinlerin, belgelerin, dokümanların, temaların içeriklerini belli kurallar dahilinde nesnel bir şekilde analiz edebilmektedir. İçerik analizi, "iletilerin açık olan içeriğinin nesnel ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır" (Fiske, 1996, s. 176).

İçerik analizi seçilmesinin nedeni, araştırmanızın odaklandığı konunun, öğretim materyallerinin içeriksel yapısını ve dil öğretiminde nasıl kullanıldığını anlamaya yönelik olmasıdır. Doküman analizi, genellikle resmi belgeler, raporlar ve politika belgeleri gibi yapılandırılmış metinlerin incelenmesine yöneliktir. Ancak bu araştırmada, kullanılan dil öğretim materyallerinin sadece varlığı değil, aynı zamanda dil öğrenme süreçlerine nasıl katkı sağladığı incelenmek istenmiştir.

İçerik analizi, öğretim materyallerinin içindeki dil, beceri gelişimi, kültürel ögeler ve görsellerin nasıl kullanıldığını detaylı bir şekilde incelemeye olanak tanır.
Bu yöntem, öğretim materyallerinin hem dil bilgisel yapısını hem de öğrenicilerin ihtiyaçlarına ne ölçüde hitap ettiğini anlamak için daha uygundur. Örneğin, içerik analizinde, ders kitaplarındaki metinlerin hangi dil becerilerini geliştirmeye yönelik olduğu, dil bilgisi konularının nasıl aktarıldığı ve öğretim yöntemlerinin nasıl yansıtıldığı analiz edilebilir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada inceleme konusu olarak seçilen üç kitap, Türkçe öğretiminde kullanılan farklı materyaller arasında öne çıkmaktadır. Bu seçim, yalnızca kişisel tercihlere dayanmamakta, aynı zamanda bilimsel bir temele oturmaktadır. Zira bir Türkçe öğretmeni olarak, yalnızca kendi tecrübelerime dayanmadım; diğer üniversitelerde görev yapan meslektaşlarım ve öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirdim. Bu görüşmelerin sonucunda, söz konusu üç kitabın Özbekistan'da Türkçe öğretimi alanında en yaygın ve etkili biçimde kullanılan materyaller olduğu bilgisini edindim. Bu bağlamda, seçimimin sadece kişisel değil, aynı zamanda meslektaş onaylarına ve alan pratiğine dayalı olduğu söylenebilir.
Araştırmada Özbekistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için yaygın olarak kullanılan aşağıda sayılan kitaplar incelenecektir:

1. Yunus Emre Enstitüsü (2015). Yedi İklim Türkçe. (A1,A2,B1,B2) Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret.
2. Vosidiy, M. (2017). Türk Tilini Mustaqil Örganamiz. Akademnashır.
3. Yılmaz, M. Y. (2012). Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Eğitim Seti. (A1,A2,B1,B2) Kültür Sanat Basımevi.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Bu araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerin içerik ve dil bilgisi açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Özbekistan'da kullanılan "Yedi İklim Türkçe," "İstanbul" ve "Türk Tilini Mustaqil O'rganamiz" başlıklı üç ders kitabı, incelenen ana materyaller olarak ele alınmıştır. Bu kitaplar doğrudan veri toplama aracı olarak değil, inceleme nesnesi olarak değerlendirilmiştir; çünkü bu materyaller, araştırmanın temel verilerini sağlamak yerine, araştırmanın amacı doğrultusunda içerik ve dil açısından analiz edilen kaynaklar olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmada incelenen ders kitapları araştırmanın amacına doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu kitapların Türkçenin dil bilgisi, dört temel beceri (okuma, yazma, dinleme, konuşma) ve öğretim yöntemleri açısından uygunluğunu değerlendirmek, Özbekistan'daki Türkçe öğretim sürecinin etkinliğini ölçmek için önemlidir. Bu amaçla, her kitabın içerdiği alıştırmalar, dil bilgisi konuları, dilin dört temel becerisi ve öğretim yöntemleri sistematik bir şekilde analiz edilmiştir.

3.4.Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci

Bu araştırmanın tasarım, geliştirme ve uygulama süreci, temel olarak literatür taraması ve kitap incelemeleri üzerine kurulmuştur. Çalışmanın başlangıç aşamasında, araştırma konusuna uygun olarak Yedi İklim Türkçe, İstanbul, ve Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitapları belirlenmiştir. Bu kitaplar, araştırmanın ana kaynaklarını oluşturmuş ve çalışmanın teorik çerçevesinin geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Literatür taraması sırasında, konu ile ilgili diğer akademik kaynaklar ve makaleler de detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu süreçte, mevcut literatürün sunduğu bilgiler sistematik olarak derlenmiş ve analiz edilmiştir.

3.5.Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, yalnızca Özbekistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için yaygın olarak kullanılan 1 tane kitap ve 2 tane kitap setinden toplanmıştır. İncelenen kaynaklardan toplanan veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi, yazılı materyallerin sistematik ve objektif bir şekilde incelenmesini sağlayan bir yöntemdir. Bu bağlamda, Yedi İklim Türkçe, İstanbul, ve Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitaplarında yer alan konular, kavramlar ve fikirler belirlenmiş ve bu bilgiler doğrultusunda analiz edilmiştir. Ayrıca, konu ile ilgili literatürde yer alan diğer akademik çalışmalar da incelenmiş ve bu çalışmalar arasındaki bulgular karşılaştırılmıştır. Bu süreçte, kitaplar ve diğer kaynaklar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiş ve verilerin anlamlandırılması sağlanmıştır.

3.6.Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Bu araştırmada kullanılan kaynaklar, hem akademik geçerlilik hem de güvenilirlik açısından dikkatlice seçilmiştir:

1. Yedi İklim Türkçe Kitabı:

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilmiş olan bu kitap, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaygın bir şekilde kullanılan bir kaynaktır. İçeriği, Türkçe dil bilgisi ve kullanımını uluslararası standartlara uygun bir şekilde sunmaktadır. Ayrıca, kitabın hazırlanmasında uzman akademisyenler ve Türkçe öğretim uzmanları yer almıştır. Bu nedenle, kitabın dil öğretiminde hem bilimsel temellere hem de pedagojik yeterliliğe dayandığı söylenebilir.

2. İstanbul Türkçe Kitabı:

İstanbul Üniversitesi tarafından hazırlanan bu kaynak, uzun yıllardır yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel kitaplardan biri olarak kullanılmaktadır. Dil bilgisi, iletişimsel beceriler ve kültürel içerik açısından zengin bir materyal sunmaktadır. Kitabın içeriği, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'na (CEFR) uygun olarak düzenlenmiştir, bu da kitabın uluslararası standartlara uygun ve güvenilir bir kaynak olduğunu kanıtlar.

3. Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz Kitabı:

Özbekçe konuşan bireyler için Türkçe öğrenme sürecine yönelik hazırlanmış olan bu kitap, hem dil bilgisi hem de pratik kullanıma odaklanmaktadır. Kitap, dil yapılarının Özbekçe ile benzerlik ve farklılıklarını ele alarak Türkçe öğrenmeyi kolaylaştırmayı hedefler. Kitabın hazırlık sürecinde dil uzmanları ve akademisyenler yer almış, içeriklerin doğruluğu ve uygulanabilirliği titizlikle değerlendirilmiştir.

Bu kaynakların hepsi, akademik geçerlilik ve güvenilirlik açısından sağlam temellere dayanmaktadır ve araştırmanın bilimsel niteliklerini güçlendirmektedir.

3.7.Araştırmacının Rolü

Bu çalışmada araştırmacının rolü, mevcut literatürü detaylı bir şekilde incelemek, analiz etmek ve elde edilen bilgileri sistematik bir şekilde derlemektir. Araştırmacı, Yedi İklim Türkçe, İstanbul, ve Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitaplarını dikkatlice incelemiş ve bu kitaplarda yer alan bilgileri araştırma konusu doğrultusunda değerlendirmiştir. Ayrıca, literatür taraması sırasında konu ile ilgili diğer akademik kaynakları da incelemiş ve bu kaynaklardan elde edilen bilgileri çalışmaya dahil etmiştir. Araştırmacı, çalışmanın her aşamasında bilimsel etik kurallarına uygun hareket etmiş ve elde edilen verileri tarafsız bir şekilde yorumlamıştır. Bu süreçte, araştırmacı herhangi bir anket yapmamış veya herhangi bir kişi ile görüşme gerçekleştirmemiştir; yalnızca yazılı kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda çalışmayı tamamlamıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Yedi İklim Türkçe Kitap Seti (Ders Kitabı)

4.1.1. İçerik Analizi

Yedi İklim Türkçe kitap seti, dilbilgisinin yanı sıra okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik aktiviteler de içermektedir. Ayrıca, kültürel içeriklerle desteklenen metinler öğrencilerin Türk kültürünü de tanımalarını sağlamaktadır. İçerik analizi sonucunda, bana göre kitap setinin dengeli ve kapsamlı bir öğretim materyali olduğu görülmektedir.

4.1.2. Genel İçerik ve Ünite Sayısı

Yedi İklim kitap seti, her biri 8 üniteden oluşan kapsamlı bir eğitim materyali olarak tasarlanmıştır. Her ünite, A, B ve C olmak üzere üç bölümden oluşur ve bu bölümlerde dil bilgisi konuları ele alınır. Kitaplarda toplamda A1-28, A2-28, B1-16 ve B2-30 dil bilgisi konusu bulunuyor, (C1 ve C2 kitapları hariç). Kitaplar A1-192, A2-188, B1-192 ve B2-210 sayfa olup, geniş bir yelpazede dil eğitimi sunar. Bu sayfa aralığı öğrencilere bir öğrenme deneyimi sağlar.

Yedi İklim Türkçe kitap seti, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı (Türkiye Maarif Vakfı) uygunluk seviyesine göre yabancılara Türkçe öğretmek için kullanılan en iyi kaynaklardan biri olarak değerlendirilebilir. Kitap, dört dil becerisini (okuma, yazma, konuşma, dinleme) geliştirmeye yönelik kapsamlı etkinlikler içerirken, aynı zamanda tüm kitapların her ünitesinde Türkiye'nin gelenekleri, görenekleri ve kültürel değerlerini içeren sarbest okuma dahil ortalama 2-3 tane metin sayesinde zengin bilgiler sunar. Bu özellikleriyle öğrenciler,

Türkçe dil becerilerini geliştirirken, Türkiye hakkında da bilgi edinme şansına sahip olurlar. Ayrıca "Yedi İklim Türkçe" kitap seti, Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sıklıkla kullanılan bir öğretim materyalidir. İçerisinde zengin materyaller ve etkinlikler bulunan kitap seti, öğrencilere Türkçeyi etkili bir şekilde öğretmeyi amaçlamaktadır.

Yedi İklim Kitap Seti İçerik Tablosu:

Tablo 1

A1

Ünite	Dil Bilgisi Konusu (Sayı)	Okuma (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Dinleme (Sayı)
1.	6	5	3	5	9
2.	8	4	4	4	3
3.	4	8	4	5	3
4.	3	9	5	4	4
5.	1	10	5	3	3
6.	2	5	10	3	4
7.	4	6	10	4	3
8.	0	10	4	4	4
Toplam	28	57	45	32	33

Tablo 2

A2

Ünite	Dil Bilgisi Konusu (Sayı)	Okuma (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Dinleme (Sayı)
1.	5	9	6	4	4
2.	2	10	7	5	5
3.	8	7	9	3	3
4.	2	8	7	3	4
5.	5	8	9	5	3
6.	1	6	6	3	4
7.	4	7	4	9	3
8.	1	7	10	3	4
Toplam	28	62	58	35	30

Tablo 3

B1

Ünite	Dil Bilgisi Konusu (Sayı)	Okuma (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Dinleme (Sayı)
1.	3	9	4	3	3
2.	2	9	8	6	5
3.	3	10	5	6	3
4.	3	13	3	4	3
5.	6	7	4	4	3
6.	1	8	10	3	4
7.	1	7	5	4	3
8.	0	8	6	4	3
Toplam	16	71	45	34	27

Tablo 4

B2

Ünite	Dil Bilgisi Konusu (Sayı)	Okuma (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Dinleme (Sayı)
1.	3	9	4	6	3
2.	3	6	5	7	4
3.	6	8	7	3	5
4.	7	5	4	4	4
5.	5	7	7	3	3
6.	2	6	5	6	3
7.	1	6	7	5	3
8.	6	6	6	5	4
Toplam	30	53	45	38	29

4.1.3. Dil Bilgisi Öğretimi

Yedi İklim kitaplarında dil bilgisi konuları her ünitenin başında belirtilmiştir, ancak konuların açıklamaları detaydan yoksundur. Dil bilgisi konularının yeterince açık bir şekilde anatılmadığı görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin dil bilgisi konularını anlamaları ve uygulamaları için öğretmen rehberliğine ihtiyaç duymalarına neden olabilir. Kitap baştan sona doğru Türkçe olduğu için, özellikle dil bilgisi konularında öğrencilerin öğretmen desteği almaları gerekmektedir.

Dil bilgisi kurallarının isimleri belirtilmemiş, sadece ekler ve örnek cümleler sunulmuştur. İstisnalar da yer almakla birlikte, bu kuralların anlamı ve kullanımı hakkında yeterli bilgi verilmemiştir. Bu OBM'ye göre normal olsa da kendi başına öğretmen yardımısız Türkçe öğrenmek isteyen öğrenciler için bu durum zorluklara yol açabilir Buna rağmen, dil bilgisi konuları çeşitli etkinliklerle desteklenmiştir. Ancak, dil bilgisi kurallarının ne anlama geldiği ve ne zaman kullanıldığı hakkında bilgi eksikliği bulunmaktadır. Bu durum, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını tam olarak kavramalarını zorlaştırabilir.

Şekil 1. Dil bilgisi konu başlığı (Yedi İklim Türkçe. A1. s.33)

Şekil 2. Dil bilgisi (Yedi İklim Türkçe, A1, s.51)

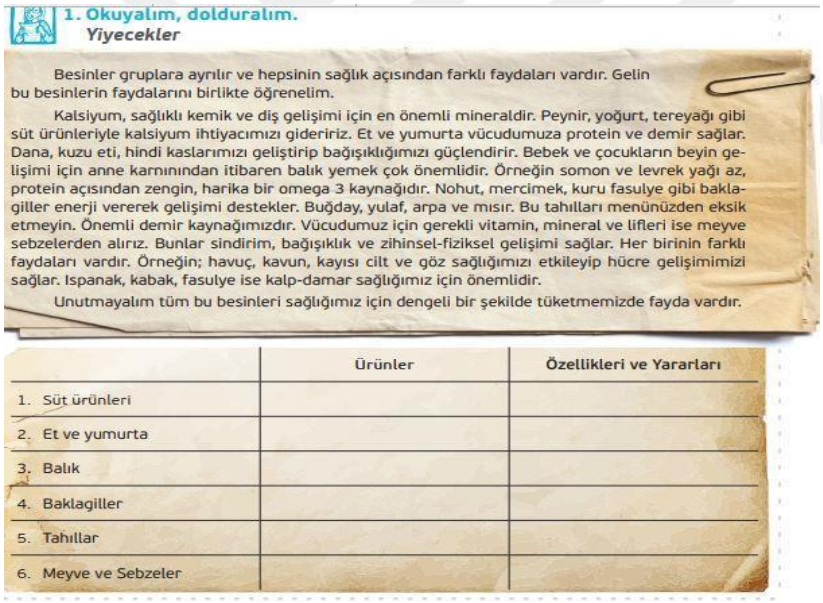
Şekil 3. Dil bilgisi (Yedi İklim Türkçe, B2, s.93)

Kitap seti, dil bilgisinin yanı sıra dil becerilerini de geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu şekilde öğrenciler, Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanabilme yeteneklerini geliştirebilmektedir.

4.1.4. Dört Temel Becerinin Geliştirilmesi

Kitap seti, dört temel dil becerisinin gelişimine yönelik etkinliklerle doludur:

• ***Okuma:*** Bana göre kitap seti (A1-52, A2-62, B1-71, B2-53 tane okuma etkinliği) tüm düzeylerinde edebiyat, spor, sağlık, kişisel gelişim, teknoloji ve dünya mucitleri gibi çeşitli alanlarda diğer iki kitaba göre zengin içerikler sunulmakta olup, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirirken genel kültürlerini de artırır.

1. Okuyalım, dolduralım.
Yiyecekler

Besinler gruplara ayrılır ve hepsinin sağlık açısından farklı faydaları vardır. Gelin bu besinlerin faydalarını birlikte öğrenelim.

Kalsiyum, sağlıklı kemik ve diş gelişimi için en önemli mineraldir. Peynir, yoğurt, tereyağı gibi süt ürünleriyle kalsiyum ihtiyacımızı gideririz. Et ve yumurta vücudumuza protein ve demir sağlar. Dana, kuzu eti, hindi kaslarımızı geliştirip bağışıklığımızı güçlendirir. Bebek ve çocukların beyin gelişimi için anne karnındından itibaren balık yemek çok önemlidir. Örneğin somon ve levrek yağı az, protein açısından zengin, harika bir omega 3 kaynağıdır. Nohut, mercimek, kuru fasulye gibi baklagiller enerji vererek gelişimi destekler. Buğday, yulaf, arpa ve mısır. Bu tahılları menünüzden eksik etmeyin. Önemli demir kaynağımızdır. Vücudumuz için gerekli vitamin, mineral ve lifleri ise meyve sebzelerden alırız. Bunlar sindirim, bağışıklık ve zihinsel-fiziksel gelişimi sağlar. Her birinin farklı faydaları vardır. Örneğin; havuç, kavun, kayısı cilt ve göz sağlığımızı etkileyip hücre gelişimimizi sağlar. Ispanak, kabak, fasulye ise kalp-damar sağlığımız için önemlidir.

Unutmayalım tüm bu besinleri sağlığımız için dengeli bir şekilde tüketmemizde fayda vardır.

	Ürünler	Özellikleri ve Yararları
1. Süt ürünleri		
2. Et ve yumurta		
3. Balık		
4. Baklagiller		
5. Tahıllar		
6. Meyve ve Sebzeler		

Şekil 4. Okuma metni (Yedi İklim Türkçe, A2 s.92)

4. Okuyalım, tamamlayalım.
Ölçüyü Kaçırmak

Şeker hastası bir kadın 2,5 litre meyan şerbeti içince komaya girdi.

Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde yaşayan Yurdagül Yeter Ramazan ayında mideye iyi geldiği ve harareti giderdiği düşüncesiyle severek tükettiği meyan şerbetinden 2,5 litre içti.

Bir süre sonra kusma, terleme, ateş, titreme şikâyetiyle komaya giren Yeter, ailesi tarafından hastaneye kaldırıldı.

Diyabet komasına giren genç kadında tespit edilen tuz kaybının giderilmesi için gereken tüm müdahalelerin yapılmasına rağmen sonuç alınamayınca Yeter'in yakınlarına hastanın meyan şerbeti içip içmediği soruldu. Yeter'in 2,5 litre meyan şerbeti içtiğini öğrenen doktorlar, uygun tedavi ile hastayı ölümden döndürdü.

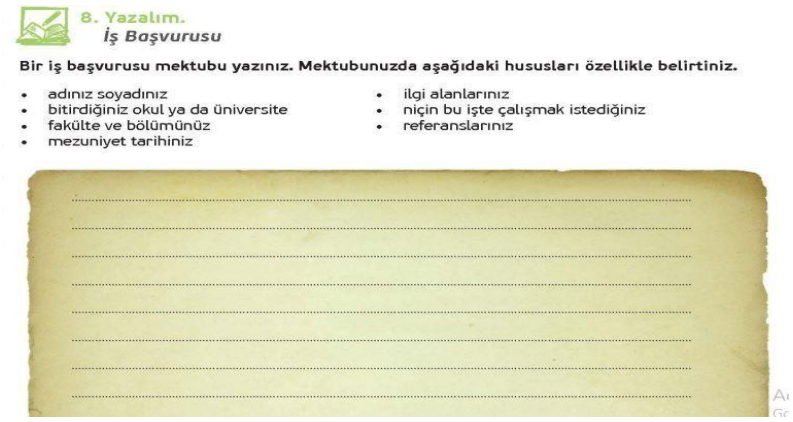
Yurdagül Yeter'in babası, kızının sekiz yıldır şeker hastası olduğunu ve mideye iyi geldiğini öğrenince meyan şerbetini aşırı tükettiğini söyledi.

Doktorlar, bazı hastalıklara iyi gelen meyan şerbetinin yaz mevsiminde ve özellikle Ramazan aylarında bölge insanının en önemli içeceklerinden biri olduğunu, tüketiminde bir zarar olmadığını ancak bilinçsizce ve aşırı tüketildiğinde tehlikeli olabileceğini vurguladı. Doktorlar, meyan şerbetinin günde bir, en fazla iki bardak tüketilmesi gerektiğini belirterek daha fazla tüketilmesinin kişiye yarardan çok zarar getireceğini söyledi.

Özellikle tansiyon ve şeker gibi kronik hastalığı olanların daha dikkatli olmaları gerektiği uyarısında bulundular. Doktorlar ayrıca, "Ramazan nedeniyle artan talebe yönelik her köşe başında meyan şerbeti satanları görüyoruz. Bu şekilde üretimde meyan kökü yoğunluğu çok fazla olabiliyor. Ölçünün mutlaka iyi ayarlanması gerek. Bu işi meslek edinmiş standartlara uygun üretim yapanlardan satın alarak belli miktarda tüketmek doğru bir yaklaşım olacaktır" dedi.

Şekil 5. Okuma metni (Yedi İklim Türkçe, B2, s.90)

• ***Yazma:*** Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek için Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'na (Türkiye Maarif Vakfı) göre gereklıça metin seçilmiş ve sıralanmış etkinlikler mevcuttur. Kitap seti A1-45, A2-58, B1-45, B2-45 tane yazma etkinliği içerir.

8. Yazalım.
İş Başvurusu

Bir iş başvurusu mektubu yazınız. Mektubunuzda aşağıdaki hususları özellikle belirtiniz.

- adınız soyadınız
- bitirdiğiniz okul ya da üniversite
- fakülte ve bölümünüz
- mezuniyet tarihiniz
- ilgi alanlarınız
- niçin bu işte çalışmak istediğiniz
- referanslarınız

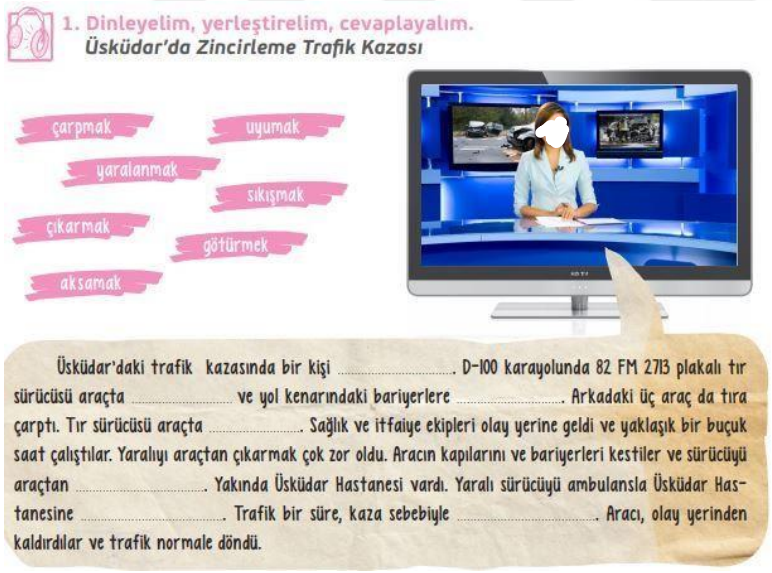
Şekil 6. Yazma metni (Yedi İklim Türkçe, B2, s.70)

• ***Konuşma:*** Kitap seti, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik A1-32, A2-35, B1- 34,B2- 38 tane pratik alıştırma içerir.

Şekil 7. Konuşma metni (Yedi İklim Türkçe, A2 s.84)

• ***Dinleme:*** Dinleme etkinlikleri de aynı şekilde, öğrencilerin bu becerilerini geliştirmeye yönelik tasarlanmıştır. Kitap setin toplam A1-33 , A2-30, B1-27, B2-29 tane dinleme etkinliği içerir.

Şekil 8. Dinleme metni (Yedi İklim Türkçe, A2 s.43)

4.1.5. Kelime Öğretimi

Kitap seti, hazırlık çalışmaları ve serbest okuma etkinlikleri gibi ek destek materyalleri ile öğrencilerin dil öğrenme süreçlerini zenginleştirir. Resimlerin etkin kullanımı, öğrencilerin görsel hafızasını destekleyerek öğrenme sürecine olumlu katkı sağlar. Sözcükler, kitabın sonunda ünitelere ayrılmış ve sıralanmış şekilde sunulmuştur.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı (Türkiye Maarif Vakfı) açısından her bir ünite için seçilen sözcükler, kitabın seviyelerine (A1, A2, B1, B2 vb.) uygun olarak belirlenmiş ve yeterli bir şekilde kullanılmıştır. Ancak, sözcüklerin tercümeleri veya anlamları verilmemiştir. Bu durum, öğrencilere sözcüklerin anlamlarını kendilerinin araştırmasını teşvik edebilir.

Bunun yanında, "Yedi İklim Türkçe" kitap seti, dil öğretimi ve kültürel bilgi aktarımı açısından oldukça başarılı bir kaynaktır. Şahin (2012)'in söylediği gibi, kültürel içerikler, yabancı dil öğreniminde öğrencilerin dil becerilerini ve kültürel farkındalıklarını artırmada önemli bir rol oynar. Öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirmeyi hedefleyen etkinlikler, kelime öğretimi ve kültürel içerikler, kitabın güçlü yönlerindendir.

Genel olarak, Yedi İklim Türkçe kitap seti, eksiklerine rağmen geniş kapsamlı ve kültürel olarak zengin bir dil öğrenme kaynağıdır. Öğrencilerin öğretmen desteğiyle bu kitap setinden maksimum fayda sağlamaları mümkündür.

Ünite 1

acaba
açık
açmak
ad
adam
adres
affetmek
afiyet
ağaç
alfabe
Almanca
Almanya
altı
altıncı
altmış
altmış iki
anahtar
Ankara
anlamak
anne
araba
Arap
Arapça
arkadaş
Arnavut
Arnavutça
Arnavutluk

beyaz
beyefendi
bilet
bilgi
bilgisayar
bilmek
bin
bir
bir milyon
birinci
Bosna-Hersek
Bosna-Hersekli
boş
boşluk
boy
boyacı
bölüm
Brüksel
bu
Bulgar
Bulgarca
Bulgaristan
bulmak
bura
buyurmak
Bükreş
büyük
cadde

çorap
defter
değerlendirme
değerlendirmek
değil
ders
dil
dil bilgisi
dinlemek
diyalog
doğru
doğum tarihi
doğum yeri
doksan
doktor
dokuz
doldurmak
domates
döner
dört
durak
durum
duvar
dünya
efendi
ekmek
el
elbise

Fransızca
futbol
gazete
gemi
gömlek
görevli
görsel
görüşmek
görüşmek üzere
gözlük
güle güle
gün
günaydın
güneş
Gürcistan
Gürcü
Gürcüce
harf
harita
hastane
havlu
haydi
hayır
hazırlık
hemşire
herkes
horoz
Hoş bulduk.

İstanbul
İstanbullu
işaret
işaretlemek
İtalya
İtalyan
İtalyanca
iyi
jandarma
Japon
Japonca
Japonya
jeton
jilet
jokey
kadın
kahvaltı
kalem
kalın
kalıp
kanepe
kapalı
kapatmak
karpuz
karşı
karşılaşmak
karşılık
karşılıklı

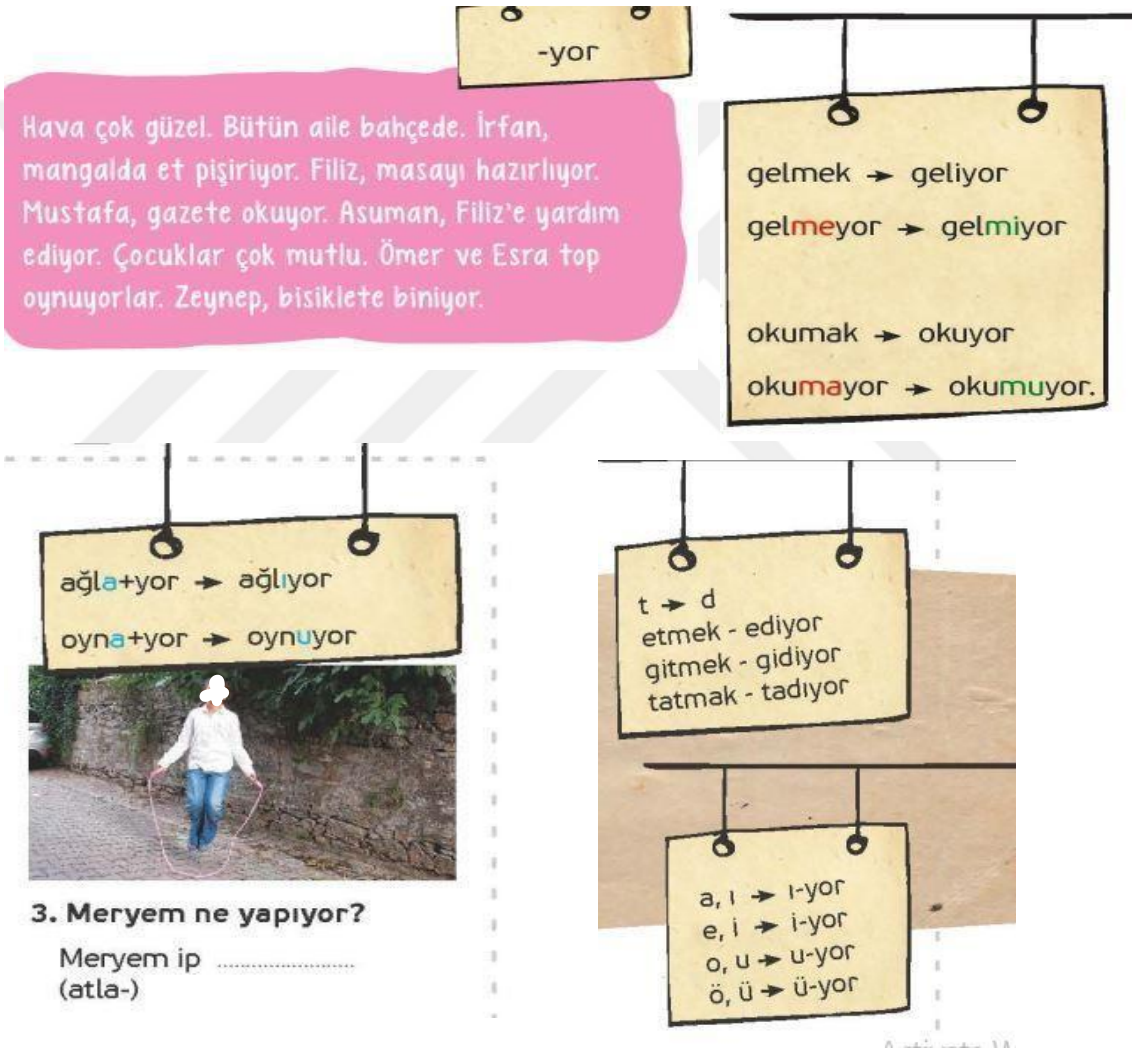
Şekil 9. Sözcük bölümü (Yedi İklim Türkçe, A1 s.176)

4.1.6. Seviye Uygunluğu"

Yedi İklim Türkçe kitap seti, A1, A2, B1, B2 seviyelere uygun etkinlikler ve içeriklerle donatılmıştır. Örneğin, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'na (Türkiye Maarif Vakfı) göre B1 seviyesindeki bir öğrenci, profesyonel veya tanıdık alanlardaki konularda basit bağlantılı metinler kullanabilir, tecrübelerini, olayları, hayalleri, umutları ve hedeflerini tanımlayabilir ve düşünceler ve planlar için kısa nedenler ve açıklamalar verebilir. Ancak, B2 seviyesindeki kitaplardan yararlanırken, en azından dil bilgisi konularını açıklaması için öğretmene ihtiyaç duyabilir.

4.1.7. Öğretmen İhtiyacı

Yedi İklim Türkçe kitap seti, öğretmen eşliğinde kullanıldığında daha etkili olmaktadır. Dil bilgisi kurallarının yeterince açık olmaması ve bazı konuların öğrenci tarafından anlaşılmasının zor olması nedeniyle, öğrencilerin bu kitap setinden maksimum fayda sağlayabilmeleri için öğretmen desteğine ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Öğretmenin, dil bilgisi kurallarını açıklaması ve etkinliklerde rehberlik etmesi, öğrencilerin dil öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır.

Şekil 10. Şimdiki zaman ((Yedi İklim Türkçe, A1, s.48)

4.1.8. Kültürel İçerik

Boylu ve İltar (2019)'ın söylediği gibi, Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan en büyük zorluklardan biri, dilin kültürel bağlamını öğrencilere aktarmaktır. Kitap seti, bana göre diğer kitaplarla kıyaslanırsa daha çok Türkiye'nin gelenekleri, görenekleri ve kültürel özellikleri hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak zengin içerikler sunmaktadır. Öğrenciler, bu içerikler sayesinde Türkiye'nin kültürel yapısını ve toplumsal değerlerini daha iyi anlayabilirler.

Yedi İklim kitabında, ünitelere ait çeşitli okuma etkinliklerinin yanı sıra, her ünitenin sonunda "Serbest Okuma" başlığı altında ek okuma etkinlikleri sunulmuştur. Bu okuma metinleri, Türkiye'nin kültürünü, tarihini ve geleneklerini yansıtarak, öğrencilerin dil öğrenimini kültürel bir bağlamda destekler. Serbest okuma metinleri, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmelerine ve dil bilgilerini pekiştirmelerine olanak tanır.

Ayrıca, edebiyat, spor, sağlık, kişisel gelişim, teknoloji ve dünya mucitleri gibi çeşitli alanlarda bilgi edinme imkanı da bulunmaktadır. Bu yönüyle "Yedi İklim Türkçe" kitap seti, öğrencilerin sadece dil becerilerini değil, aynı zamanda kültürel bilgi birikimlerini de artırmaktadır.

Tablo 5

Yedi İklim Türkçe Kitabı A1, A2, B1, B2 seviye serbest okuma içeriği:

Kitap Seviyesi	Ünite Sayısı	Serbest Okuma (Türkiye Kültürü)	Serbest Okuma (Genel Konu)	Toplam
A1	8	6	1	7
A2	8	7	1	8
B1	8	5	3	8
B2	8	7	1	8

Şekil 11. Serbest okuma (Yedi İklim Türkçe, A1 s.52)

Şekil 12. Serbest okuma ((Yedi İklim Türkçe, A2, s.46)

Serbest Okuma

Tellal

Günümüzde liderler, devlet adamları insanlara bir haberi iletmek için basın toplantısı düzenliyorlar. Bu toplantılara gazeteciler ve muhabirler katılıyor. Bazı televizyon kanalları bu toplantıları canlı yayınlıyor. Böylece liderler ve devlet adamları vatandaşlarla iletişim kuruyor, onlara mesajlarını iletiyor.

Eskiden durum böyle değildi. Eski Türk devletlerinde tellallar vardı. Tellarların görevi padişahın isteklerini halka iletmekti. Tellal şehrin meydanına çıkıp davul çalar. Davulun sesini duyan insanlar tellalın etrafına toplanır. Sonra tellal, padişahın duyurularını, güzel ve gür sesleriyle, halka iletir. Tellalın sözü genelde şu ifadeyle başlar: "Ey ahali! Duyduk duymadık demeyin!" Bu sözden sonra asıl konuya geçer ve halka bilgi verir. Böylece halk padişahın sözlerini duyar.

Şekil 13. Serbest okuma ((Yedi İklim Türkçe, B1, s.24)

Serbest Okuma

Türklerde Ad Verme Geleneği

Türk töresinde aile ve çocuk, toplumun temeli olarak görülür. Doğum öncesi ve sonrası; büyütülüp yetiştirilmesi ile ilgili törenlerin varlığı ve bu törenlerin gücü, bize bu konuda bir fikir vermektedir.

Türklerde, özellikle Türkiye'de, çocuğa doğumunu izleyen üç veya yedinci gün içinde ad verilmesi yaygın bir gelenektir. Bu âdet, bugün de sürdürülmektedir. Eski Türk yaşayışında ise çocuk, gerçek adına ergenlik çağında ve bir beceri göstermesi, yiğitlik yapmasıyla kavuşurdu. Bunun en güzel örnekleri Dede Korkut hikâyelerinde işlenmiştir.

Türklerde ad koyma töreni şu şekilde gerçekleşir: Ad koyacak kişi, abdest aldıktan sonra gelip çocuğu kucağına alır, kıbleye yönelir; çocuğun sağ kulağına alçak sesle ezan okur, sol kulağına kamet getirir. Sonra, yine sağ kulağına koyacağı adı üç kere söyler. "Adını biz verdik, yaşını Allah versin, hayırlı evlat olsun, âmin!" duasıyla ad verme işini sona erdirir.

Çocuğa verilen ad, tarih ve saatiyle birlikte Kur'an-ı Kerim'e yazılır. Onun için bazı evlerdeki Kur'an'ların iç kapakları küçük bir soy kütüğü gibidir.

Osman KİBAR

Şekil 14. Serbest okuma ((Yedi İklim Türkçe, B2, s.78)

4.1.9. Etkinliklerin Genel Değerlendirilmesi

Yedi İklim kitabında, her ünitenin başında ünitenin konusuna yönelik hazırlık çalışmaları yer alır. Bu hazırlık çalışmaları, öğrencilerin konuyu daha iyi anlayabilmeleri için faydalı bir ön bilgi sağlar ve ünitenin ana temaları hakkında ipuçları vererek öğrenme sürecine hazırlanmalarına yardımcı olur.

Her bir ünitenin sonunda yer alan "değerlendirme" sınavları, öğrencilerin ünitede geçen konuları ne derece anladıklarını ve öğrendiklerini ölçmeyi amaçlar. Bu sınavlar, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri pekiştirmelerine ve eksiklerini belirlemelerine yardımcı olur. Bu yöntem, öğrenme sürecini daha yapılandırılmış ve sistematik hale getirir. Ayrıca, öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri ve geri bildirim almaları için de etkili bir araçtır. Bu tür sınavlar, öğretmenlere de öğrencilerin ilerlemelerini takip etme ve gerektiğinde ek destek sağlama imkanı sunar.

Şekil 15. Üniteye hazırlık ((Yedi İklim Türkçe, A1 s.78)

Şekil 16. Resimli etkinlik ((Yedi İklim Türkçe, A2, s.99)

1. Kemal, evden çık.....
A) -uyor
B) -yor
C) -ıyor
D) -ayor

2. Cemil pencere..... dışarıya bakıyor.
A) -den
B) -de
C) -yi
D) -ye

3. Babam her sabah parkta koş.....
A) -yor
B) -uyor
C) -ıyor
D) -iyor

6. Nereye gidiyorsun?
A) Okulda
B) Okula
C) Okuldan
D) Okulu

7. Tencere nerede?
A) Yatak odasında
B) Salonda
C) Bahçede
D) Mutfakta

8. Nereden geliyorsun?
A) Eve
B) Evde
C) Evi
D) Evden

Şekil 17. Değerlendirme ((Yedi İklim Türkçe, A1 s.53)

4.1.10. Sonuç

Yedi İklim kitap seti, kapsamlı bir dil eğitimi sunmak amacıyla tasarlanmış etkili bir kaynaktır. Her kitapta yer alan 8 ünite, A, B, C olarak ayrılmış bölümleriyle, öğrencilere çeşitli dil bilgisi konularını inceleme fırsatı verir. Bu yapı, öğrencilerin dil bilgisi konularını çeşitli açılardan ele almasını sağlar. Ancak, dil bilgisi kurallarının isimlendirilmemesi ve kullanımlarının yeterince açıklanmaması, öğrenci anlama düzeyinde bazı eksikliklere yol açabilir.

Kitap seti, hazırlık çalışmaları ve serbest okuma etkinlikleri gibi ek destek materyalleri ile öğrencilerin dil öğrenme süreçlerini zenginleştirir. Resimlerin etkin kullanımı, öğrencilerin görsel hafızasını destekleyerek öğrenme sürecine olumlu katkı sağlar. Yedi İklim kitap seti, geniş kapsamlı ve faydalı bir dil öğrenme kaynağı olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında, "Yedi İklim Türkçe" kitap seti, dil öğretimi ve kültürel bilgi aktarımı açısından oldukça başarılı bir kaynaktır. Kültürel içerikler, yabancı dil öğreniminde öğrencilerin dil becerilerini ve kültürel farkındalıklarını artırmada önemli bir rol oynadığını Şahin (2012) de söylemiştir. Öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirmeyi hedefleyen etkinlikler, kelime öğretimi ve kültürel içerikler, kitabın güçlü yönlerindendir. Ancak, dil bilgisi konularının daha açık ve detaylı sunulması ve dinleme becerilerini geliştirecek etkinliklerin eklenmesi, kitabın etkinliğini artıracaktır.

Genel olarak, Yedi İklim kitap seti, eksiklerine rağmen geniş kapsamlı ve kültürel olarak zengin bir dil öğrenme kaynağıdır. Öğrencilerin öğretmen desteğiyle bu kitap setinden maksimum fayda sağlamaları mümkündür.

4.2.İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitap Seti (Ders Kitabı)

4.2.1.İçerik Analizi

İstanbul yabancılar için Türkçe kitap seti, içerisinde dil bilgisi kuralları, kelime öğretimi ve dilbilgisi karşılaştırması ele alınmaktadır. İçerik analizine bakıldığında, kitap setinin kısa bir dil bilgisi özetini içerdiği görülmektedir. Dil bilgisi öğretiminde, Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde bilgi sunulmuş ve dil bilgisi kuralları örneklerle desteklenmiştir. Kitapta ayrıca kelime öğretimi yapılmakta, günlük yaşamda sık kullanılan kelime ve ifadeler öğrencilere aktarılmaktadır. Bana göre, kitap Türkçe dilbilgisini

İngilizce dilbilgisiyle karşılaştırarak öğrencilere daha iyi anlama fırsatı sunmaktadır. İstanbul yabancılar için Türkçe kitap seti, Özbekistan'da Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan bir kaynak olarak öne çıkmaktadır.

4.2.2.Genel İçerik ve Ünite Sayısı

İstanbul kitap seti, A, B ve C olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Her bir kitapta A1-28, A2-21, B1-18, B2-18 tane dil bilgisi konusu işlenmektedir, bu da kitap setinde 85 dil bilgisi konusunun ele alındığı anlamına gelir. Kitapların A1-108, A2-104, B1-112, B2-128 sayfadan olışıyor.

İçerik analizi yapıldığında, İstanbul kitap setinin genelinde dil bilgisi kurallarına, kelime öğretimine ve dilbilgisi karşılaştırmasına önem verildiği görülmektedir. Dilbilgisi öğretiminde, temel konular kısa ve öz bir şekilde anlatılmakta, öğrencilere dil bilgisi kuralları örneklerle desteklenerek sunulmaktadır. Kelime öğretiminde ise günlük hayatta sık kullanılan kelimeler ve ifadeler örneklerle öğrencilere aktarılmaktadır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı (Türkiye Maarif Vakfı) açısından dil bilgisi öğretim bölümü, başlangıç seviyesindeki öğrencilere uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Öğrenciler, Türkçe dilbilgisini öğrenirken pratik yapma imkanı bulmakta ve dil bilgisi kurallarını günlük iletişimde nasıl kullanacaklarını öğrenmektedirler.

İstanbul Kitap Seti İçerik Tablosu:

Tablo 6

A1

Ünite Numarası	Dil Bilgisi Konuları (Sayı)	Dinleme (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Okuma (Sayı)
1	6	3	3	3	2
2	5	3	3	3	3
3	4	3	3	3	3
4	4	3	3	3	3
5	6	3	3	3	3
6	3	3	3	3	3
Toplam	28	18	18	18	18

Tablo 7

A2

Ünite Numarası	Dil Bilgisi Konuları (Sayı)	Dinleme (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Okuma (Sayı)
1	3	3	3	3	3
2	4	3	3	3	3
3	3	3	3	3	3
4	5	3	3	3	3
5	3	3	3	3	3
6	3	3	3	3	3
Toplam	21	18	18	18	18

Tablo 8

B1

Ünite Numarası	Dil Bilgisi Konuları (Sayı)	Dinleme (Say	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Okuma (Sayı)
1	3	3	3	3	3
2	3	3	3	3	3
3	3	3	3	3	3
4	3	3	3	3	3
5	3	3	3	3	3
6	3	3	3	3	3
Toplam	18	18	18	18	18

Tablo 9

B2

Ünite Numarası	Dil Bilgisi Konuları (Sayı)	Dinleme (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Okuma (Sayı)
1	3	3	3	3	3
2	3	3	3	3	3
3	3	3	3	3	3
4	3	3	3	3	3
5	3	3	3	3	3
6	3	3	3	3	3
Toplam	18	18	18	18	18

4.2.3. Dil Bilgisi Öğretimi

İstanbul kitap setinde dil bilgisi konuları bana göre her birinin adı belirtilerek açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmuştur. Türkçe açıklamaların yanı sıra, İngilizce açıklamalar da konuları desteklemektedir. Gerektiğinde tablolar kullanılarak konular detaylandırılmış, istisnalar not edilmiş ve örnek cümleler verilmiştir. Bu yöntem, öğrencilere dil bilgisi kurallarını daha iyi anlamaları ve uygulamaları için somut örnekler sunmayı hedeflemektedir

İstanbul kitap seti, dil bilgisi öğretiminde kuralların açıklamasını göstermesi ve gerektiğinde kurallar ve örnekleri tablo şeklinde vermesiyle kendi kendine türkçe öğrenmek isteyen öğrenciler için diğer kitaplardan daha kulanışlı olmasıyla üstünlük göstermektedir. Kitapta dil bilgisi kuralları Türkçe ve İngilizce olarak karşılaştırmalı bir şekilde verilmiştir. Bu yaklaşım, özellikle İngilizce bilen öğrenciler için büyük bir avantaj sağlamaktadır. Türkçe dil bilgisi kurallarının İngilizce dil bilgisi kurallarıyla kıyaslanması, öğrencilerin konuları daha hızlı ve net bir şekilde anlamalarına yardımcı olmaktadır. Ancak, Özbekistan gibi İngilizce bilen öğrenci oranının düşük olduğu ülkelerde bu avantajın tam olarak değerlendirilemediği gözlemlenebilir.

Özbekistan'da İngilizce bilen öğrenci oranı oldukça düşük seviyelerdedir. EF English Proficiency Index (EF EPI) 2023 Raporu'na göre, Özbekistan İngilizce yeterlilik sıralamasında 113 ülke arasında 93. sırada yer almaktadır. Bu rapor, dünya genelinde 2,2 milyon kişinin katıldığı belirtilmektedir (EF Education First, 2023). Bu durum, İstanbul kitap setinin dil bilgisi karşılaştırması yaparak sunumunu İngilizce bilgisi düşük olan öğrenciler için kısıtlı hale getirebileceğini işaret etmektedir.

İstanbul kitap seti, dil bilgisi konularını detaylı ve açıklayıcı bir şekilde sunarak öğrencilerin bu konuları daha kolay anlamalarına yardımcı olmaktadır. İngilizce açıklamalar ve karşılaştırmalar, dil bilgisi öğretiminde görsel öğrenmeyi desteklemekte ve konuların daha kalıcı olmasına katkı sağlamaktadır.

DİL BİLGİSİ

Ettirgen Fiil (Causative Voice/Form)

Öznenin, cümledeki işi başkasına yaptırdığını anlatan fiillere ettirgen çatılı fiil denir.
We call it causative voice when the agent arranges someone else to do something.

Fiil + Dır / ( )t / ( )r

"-Dır" birçok tek ve çok heceli fiiller ile "et-" ve "ol-" yardımcı fiilleriyle yapılan bileşik fiillere eklenir.
"-Dır" is added to the monosyllable and polysyllable verbs and to the compound verbs produced with the auxiliary verbs "et-" and "ol-".

Fiil + Dır

Örnek:

Kuaföre saçlarımı kestirdim.
Müdür sekretere rapor yazdırdı.
Arkadaşım babasına kendisini affettirdi.
Öğretmen öğrencilere kompozisyon yazdırdı.
Annem temizlikçiye pencereleri sildirdi.

"-( )t" genellikle sonu ünlü ile biten fiillerden sonra gelir. Ancak "yemek" ve "demek" fiilleri bu kuralın dışındadır: "yedirmek, dedirtmek"
"-( )t" is generally used after the verb ending with a vowel. Yet, the verbs "yemek" and "demek" are exceptional: "yedirmek, dedirtmek"
Bu ek aynı zamanda sonu "r" ve "l" ile biten iki heceli fiillere ve sonu "k" ile biten tek heceli fiillere de gelir.
At the same time, this suffix is also used with the dissyllabical verbs ending with "r" and "l" and monosyllabic verbs ending with "k".

Fiil + t

Örnek:

Köpek, çocuğu korkuttu.
Yeni evimi boyatmadım.
Bebeği uyuttun mu?
Banyodan sonra saçlarımı kuruturum.
Akşam yemeği için lokantada yer ayırttım.
Kılık kıyafetini düzeltmelisin.

"-( )r" çoğunlukla sonu "ç, ş, t" ile biten tek heceli fiillere gelir. Ancak, "çıkmak, doymak, duymak, doğmak, kopmak" gibi bazı kural dışı fiillere de gelebilir.
"-( )r", mostly, is a suffix that is used with monosyllabic verbs ending with "ç, ş, t", but it can also be used with several exceptional verbs such as "çıkmak, doymak, duymak, doğmak, kopmak".

Örnek:

Kediye süt içirdim.
Ağaçtan elma kopardım.
Akşam yemeğini pişirdim.

Şekil 18. Dil bilgisi (Yeni İstanbul, B2, s.46)

DİL BİLGİSİ

Gereklilik Kipi (Necessity Modal)

Gereklik kipi; yapılması gerekli olan bir işi anlatmak için kullanılır.

The mode necessitative is used to describe what is to be done.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	gitmeliyim	gitmemeliyim	gitmeli miyim	gitmemeli miyim
Sen	gitmelisin	gitmemelisin	gitmeli misin	gitmemeli misin
O	gitmeli	gitmemeli	gitmeli mi	gitmemeli mi
Biz	gitmeliyiz	gitmemeliyiz	gitmeli miyiz	gitmemeli miyiz
Siz	gitmelisiniz	gitmemelisiniz	gitmeli misiniz	gitmemeli misiniz
Onlar	gitmeli(ler)	gitmemeli(ler)	gitmeli(ler) mi	gitmemeli(ler) mi

NOT: Gereklilik kipi "ol-" fiiline eklenerek cümleye tahmin anlamı katar.

Being added to the verb "Ol-", it gives the meaning of prediction.

Örnek:
A: Kedi nerede?
B: Sesi geliyor, üst katta olmalı.
A: Hayatım, gözlüğüm nerede?
B: Banyoda, lavabonun üstünde olmalı.
A: Ahmet henüz gelmedi.
B: Ofiste çalışıyor olmalı.

Örnek:
Tabağındakilerin hepsini bitirmelisin.
Yaşlı insanlar her gün mutlaka vitamin almalılar.
Yemekten önce ellerini yıkamalısın.
Mutlu olmak için ne yapmalıyız?
Bugün bütün işleri bitirmeli miyim?
Mert bugün evde olmalı.

Şekil 19. Dil bilgisi (Yeni İstanbul, B1, s.41)

Low Proficiency

64	Pakistan	497
65	Lebanon	496
66	Turkey	493
67	Sri Lanka	491
67	Tanzania	491
69	Ethiopia	490
70	Brazil	487
71	Panama	486
71	United Arab Emirates	486
73	Mongolia	482
73	Qatar	482
75	Colombia	480
76	Morocco	478
77	Algeria	475
78	Madagascar	474
79	Indonesia	473
80	Ecuador	467
80	Syria	467
82	China	464
83	Azerbaijan	463
83	Egypt	463
85	Kuwait	461
86	Malawi	460
87	Japan	457
88	Afghanistan	456
89	Mexico	451
90	Kyrgyzstan	450
90	Myanmar	450

Very Low Proficiency

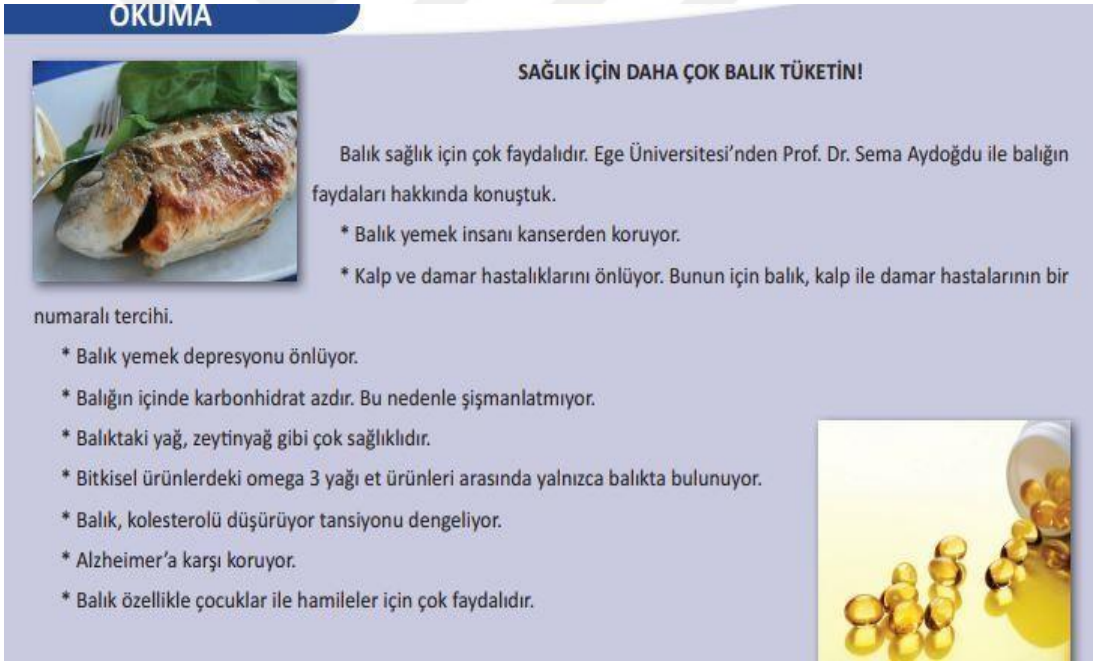
92	Palestine	445
93	Uzbekistan	442
94	Cameroon	438
94	Senegal	438
96	Jordan	431
97	Sudan	430
98	Cambodia	421
98	Haiti	421
100	Oman	418
101	Angola	416
101	Benin	416
101	Thailand	416
104	Kazakhstan	415

Şekil 20. EF EPI 2023 Raporu

4.2.4.Dört Temel Becerinin Geliştirilmesi

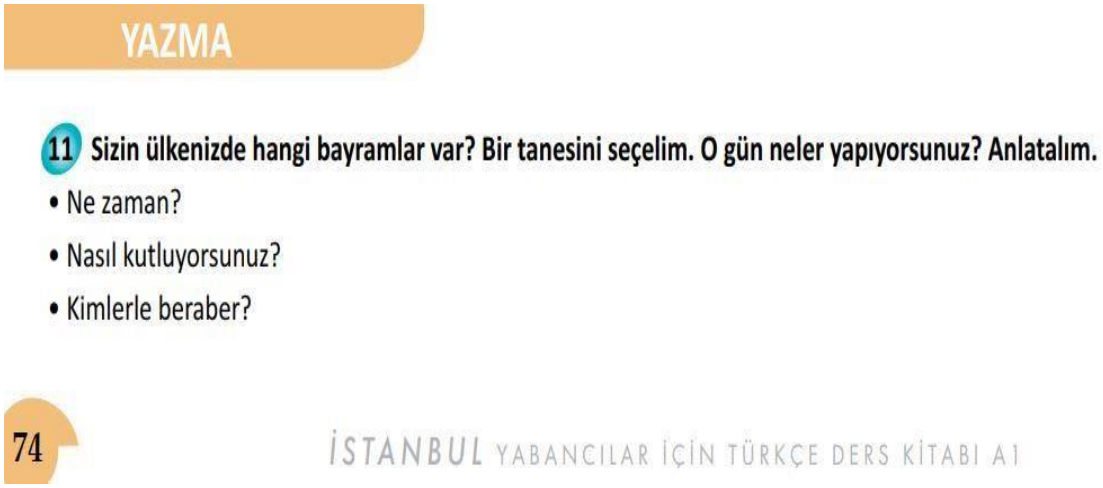
İstanbul kitap seti, dil öğreniminde dört temel beceri olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinlikleri içermektedir. Kitapta çeşitli etkinliklerden yararlanılarak öğrenme sürecinin daha eğlenceli ve etkili hale getirilmesi hedeflenmiştir. Bu yönüyle kitap, öğrencilerin dil becerilerini dengeli bir şekilde geliştirmelerine olanak tanımaktadır.

• ***Okuma Becerisi:*** Kitapta, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmeleri için çeşitli metinler ve okuma etkinlikleri bulunmaktadır. Bu etkinlikler, öğrencilerin okuma hızlarını ve anlama becerilerini artırmayı amaçlamaktadır.

Şekil 21. Okuma etkinliği (Yeni İstanbul, A2, s.31)

• ***Yazma Becerisi:*** Yazma becerisini geliştirmek için çeşitli yazma etkinlikleri sunulmuş olup, öğrencilerin yazma yeteneklerini pekiştirmelerine olanak tanınmıştır. Bu etkinlikler, yazma sürecini daha yapılandırılmış hale getirmekte ve öğrencilerin yazma becerilerini adım adım geliştirmektedir.

YAZMA

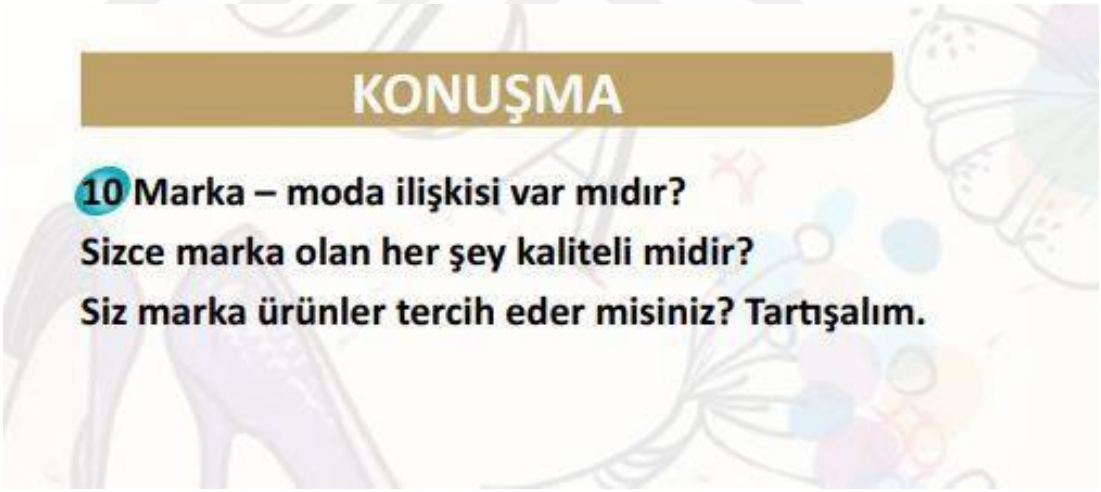
11 Sizin ülkenizde hangi bayramlar var? Bir tanesini seçelim. O gün neler yapıyorsunuz? Anlatalım.

- Ne zaman?
- Nasıl kutluyorsunuz?
- Kimlerle beraber?

74 İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1

Şekil 22. Yazma etkinliği (Yeni İstanbul, A1, s.74)

• ***Konuşma Becerisi:*** Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler, öğrencilerin konuşma pratiği yapmalarını ve Türkçeyi akıcı bir şekilde konuşabilmelerini amaçlamaktadır. Bu etkinlikler, öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri dil yapılarını öğrenmelerine olanak tanımaktadır.

KONUŞMA

10 Marka – moda ilişkisi var mıdır?
Sizce marka olan her şey kaliteli midir?
Siz marka ürünler tercih eder misiniz? Tartışalım.

Şekil 23. Konuşma etkinliği (Yeni İstanbul, B2, s.62)

• ***Dinleme Becerisi:*** Kitap, dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla çeşitli dinleme etkinlikleri ve alıştırmalar içermektedir. Bu etkinlikler, öğrencilerin Türkçeyi anlama yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Şekil 24. Dinleme etkinliği (Yeni İstanbul, A1, s.74)

Tablo 10

İstanbul A1 Kitabı İçerik Dağılımı

Kategori	Genel Konular	Türk Kültürü	Sağlık	Dünya Kültürü	-	Toplam
Dinleme	13	3	-	2	-	18
Konuşma	15	-	-	3	-	18
Okuma	14	3	1	-	-	18
Yazma	17	-	1	-	-	18

Tablo 11

İstanbul A2 Kitabı İçerik Dağılımı

Kategori	Genel Konular	Türk Kültürü	Sağlık	Dünya Kültürü	Kişisel Gelişim	Toplam
Dinleme	13	3	1	1	-	18
Konuşma	11	3	-	3	1	18
Okuma	10	5	1	1	1	18
Yazma	13	2	1	1	1	18

Tablo 12

İstanbul B1 Kitabı İçerik Dağılımı

Kategori	Genel Konular	Türk Kültürü	Sağlık	Dünya Kültürü	Spor	Kişisel Gelişim	Toplam
Dinleme	10	3	3	2	-	-	18
Konuşma	11	2	1	1	1	2	18
Okuma	8	4	3	1	-	2	18
Yazma	9	2	1	3	-	3	18

Tablo 13

İstanbul B2 Kitabı İçerik Dağılımı

Kategori	Genel Konular	Türk Kültürü	Sağlık	Dünya Kültürü	Teknoloji	Kişisel Gelişim	Toplam
Dinleme	9	5	-	1	3	-	18
Konuşma	6	1	-	5	2	4	18
Okuma	8	1	1	4	2	2	18
Yazma	8	3	-	1	1	5	18

4.2.5. Kelime Öğretimi

İstanbul yabancılar için Türkçe kitap seti, kelime öğretimine de önem veren bir kaynaktır. Kitapta günlük yaşamda sık kullanılan kelimeler ve ifadeler öğrencilere örneklerle sunulmaktadır. Kelimelerin yanında Türkçe örnek cümleler de verilmekte ve böylece öğrencilerin kelimeyi kullanma becerisi geliştirilmektedir. Kelime öğretimi bölümü, öğrencilerin genel iletişimde kullanabilecekleri temel kelimeleri öğrenme fırsatı sağlamaktadır. Kitap setinin kelime öğretimi bölümü, öğrencilerin Türkçe kelime dağarcığını genişletmelerine yardımcı olmaktadır.

Ancak kitapta, B2 seviyesinden itibaren kelime kullanımında tekrarlamalar tespit edilmiştir. Ayrıca sözcüklerin açıklaması veya tercümesine yer verilmemiştir. Bu durum, öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirmelerine engel olabilir.

Ancak, kitap genel olarak kelime öğretimi konusunda başarılıdır ve örnek cümleler ve fotoğraflarla kelimelerin anlamlarının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

KELİME LİSTESİ

İSİMLER

alarm
askerî
astronot
atari
bağımlılık
basın
belgesel
boynuz
canavar
cihaz
civar
çıktı
şeffaf
şifre
takipçi
tedirgin
telgraf
telsiz
tuş
tutucu
uzay
veri
yakıt
yazıcı

FİİLLER

anmak
cızırdamak
savunmak
sergilemek
tıklamak
yönlendirmek

KALIP İFADELER

ayak uydurmak
bağımlı olmak
başa çıkmak
dili tutulmak
geride bırakmak
geride kalmak
hızına yetişememek
temelini atmak

Şekil 25. Kelime listesi (Yeni İstanbul, B2, s.42)

4.2.6. Seviye Uygunluğu

İstanbul yabancılar için Türkçe kitap seti, dil öğretiminde seviye uygunluğu konusunda dikkate değer bir kaynaktır. Her bir seviye kitabı, öğrencilerin dil becerilerini ilerletmeleri için tasarlanmıştır. Başlangıç seviyesinden ileri seviyelere doğru ilerledikçe, kitapların içeriği ve sunumu, öğrencilerin dilbilgisi ve iletişim becerilerini geliştirmelerine yönelik olarak ağırlaşır.

Her seviye kitabı, başlangıçta temel dil bilgisi konularıyla başlar ve zamanla daha karmaşık yapıları kapsar. Örneğin, A seviyesi kitaplarda temel dil bilgisi kuralları ve sık kullanılan ifadeler ön plandadır, bu da yeni başlayanlar için anlamayı kolaylaştırır. B seviyesinde ise daha derinlemesine dilbilgisi konuları ve çeşitli iletişim stratejileri ele alınırken, C seviyesi kitaplarında ise dil becerilerinin daha da geliştirilmesi ve akademik dil kullanımına geçiş desteklenir.

Kitaplar, her seviye için özenle seçilmiş sözcük dağarcığı ile desteklenir. Başlıklar ve içerikler, öğrencilerin seviyelerine uygun olarak belirlenmiş ve her

ünitenin başlığı, içeriği ile uyumlu kelimeler içerir. Bu, öğrencilerin yeni kelimeleri doğru bağlamda öğrenmelerini ve kullanmalarını sağlar.

Seviye uygunluğu, İstanbul kitabının dil öğretimindeki etkinliğini ve başarısını belirleyen kritik faktörlerden biridir. Her seviye, dilbilgisi kurallarının anlaşılabilir bir şekilde sunulması ve dil öğrenimini destekleyen etkinliklerle güçlendirilmesiyle öne çıkar. Ancak, İngilizce bilgisi sınırlı olan öğrenciler için dilbilgisi karşılaştırmalarının yararı kısıtlı olabilir; bu durum, kitabın hedef kitlesi ve dil becerileri göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

İstanbul kitabı, dil öğretim materyallerinin seviye uygunluğu açısından model olabilecek bir niteliğe sahiptir. Her seviyeye yönelik özenle tasarlanmış içeriği ve öğrencilerin dilbilgisi becerilerini ilerletmelerine olanak tanıyan yapısıyla dil öğretiminde etkili bir kaynak olarak kabul edilmektedir.

4.2.7. Öğretmen İhtiyacı

İstanbul kitabı, İngilizceyi araç dil olarak kullanabilen veya Türkçeyi B1 seviyesinde bilen öğrencilerin, öğretmen eşliğine ihtiyaç duymadan kendi başlarına çalışarak Türkçeyi öğrenebilmelerine olanak tanımaktadır. Bu, dil öğreniminde bağımsız çalışmayı teşvik eden önemli bir avantajdır. Ancak, İngilizce bilgisi yeterli olmayan veya Türkçeyi başlangıç seviyesinde öğrenen öğrenciler için öğretmen rehberliği yine de gerekli olabilir.

4.2.8. Kültürel İçerik

İstanbul kitap seti, kendisinde Türkiye'nin gelenekleri anlatılmış metinleri barındırmış. Ancak, Yedi İklim Türkçe kitap seti kadar öğrencilere ve farklı alanlardaki yeni bilgiler konusunda zengin içerik sunmamaktadır. Öğrencilerin Türkiye'nin kültürel özellikleri hakkında bilgi edinmeleri açısından eksiklikler bulunmaktadır. Bu durum, öğrencilerin dil öğrenimi sürecinde kültürel bağlamı tam olarak kavrayamamalarına yol açabilir.

OKUMA

TÜRK AİLE YAPISI

Türk toplumunda aile, kutsal bir kurumdur ve toplumun gelenek, görenek, dil, din ve diğer özelliklerini yansıtır. Aile, toplumun en küçük temel birimidir. Anayasamızın 41. maddesinde "Aile toplumun temelidir." sözüyle de ailenin önemi vurgulanmıştır.

Aile deyince aklımıza anne ve baba ile onların çocukları gelir. Sosyal bilimciler aileyi "çekirdek aile" ve "geniş aile" olmak üzere iki bölüme ayırmaktadır. Çekirdek aile anne, baba ve çocuklardan oluşur. Ülkemizde yeni evli çiftler, genellikle baba evinden ayrılarak yeni bir evde yaşamaya başlarlar. Özellikle kentlerde geniş aileler, yerini giderek çekirdek ailelere bırakmıştır. Ülkemizde şu anda hem geniş aile hem de çekirdek aile tipini görmekteyiz. Geniş aileler kırsal kesimde, çekirdek aileler ise kentlerde yaygındır. Oysa bundan yüz yıl kadar önce ülkemizin köylerinde, kasabalarında, kentlerinde, kısacası her yerinde yeni evliler, damadın ya da

90

İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ B1

Şekil 26. Kültürel içerikli metin (Yeni İstanbul, B1, s.90)

4.2.9. Etkinliklerin Genel Değerlendirmesi

İstanbul kitabı, Türkçe dil öğretiminde kullanılan etkinlikler ve materyaller bakımından zengin bir kaynaktır. Kitap, dil bilgisi öğretimi ve kültürel içerikleri bir araya getirerek öğrencilere kapsamlı bir öğrenme deneyimi sunmaktadır.

İstanbul kitabında, her ünitenin başında ünitenin konusuna yönelik hazırlık çalışmaları yer alır. Bu hazırlık çalışmaları, öğrencilerin konuyu daha iyi anlayabilmeleri için faydalı bir ön bilgi sağlar.

Etkinlikler için kullanılan yeterli sayıda resim ve görsel materyal, öğrencilerin görsel hafızalarını destekleyerek öğrenme sürecine katkı sağlamaktadır. Görsel materyaller, dil öğreniminde önemli bir rol oynayarak öğrencilerin konuları daha kolay anlamalarını ve akılda tutmalarını sağlamaktadırlar.

İstanbul kitabında serbest okuma metinleri bulunmamakla birlikte, farklı okuma etkinlikleri Türkiye kültürünü yansıtır. Bu etkinlikler, öğrencilerin dil öğrenimini kültürel bağlamda destekler.

Ayrıca her bir ünite sonrası, geçilen konuları kapsayan bir "neler öğrendik" sınavı yer almaktadır. Bu sınav, öğrencilerin öğrendikleri konuları özetleme ve kendi anlama düzeylerini değerlendirme imkanı sağlar. "Neler öğrendik" formatı, öğrencilerin öğrenme sürecindeki ilerlemelerini takip etmelerine yardımcı olabilir.

4.2.10. Sonuç

İstanbul yabancılar için Türkçe kitap seti, dil bilgisi öğretiminde modern ve etkili bir yaklaşım sunarak öğrencilere Türkçe dilbilgisini öğrenme ve anlama konusunda önemli bir kaynak sağlamaktadır. Kitap, dil bilgisi kurallarını net ve açıklayıcı bir şekilde sunmakta, İngilizce destekli anlatımlar ve çeşitli etkinlikler aracılığıyla dil öğrenimini desteklemektedir.

Ancak, dil bilgisi kurallarının İngilizce dil bilgisiyle karşılaştırmalı olarak sunulması, İngilizce bilgisi düşük olan öğrenciler için tam anlamıyla faydalı olmayabilir. Bu nedenle, kitabın içeriği ve sunumu, hedef kitlenin dil becerileri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

İstanbul kitabı, dil bilgisi öğretimi konusunda sağladığı netlik ve açıklık ile öne çıkmaktadır. Ayrıca, kitap içerisinde yer alan kültürel etkinlikler, öğrencilere dil öğrenimini kültürel bağlamda zenginleştirme fırsatı sunmaktadır. Görsel materyallerin kullanımı ise öğrencilerin dilbilgisi kurallarını daha kolay anlamalarını ve akılda tutmalarını sağlamaktadır.

Ancak, bazı eksiklikler de gözlemlenmektedir. Örneğin, kültürel içeriklerin yetersizliği ve kelime kullanımındaki tekrarlamalar, kitabın bazı alanlarda geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Öğrencilerin dil öğreniminde bağımsız çalışma yeteneklerini desteklemesi ise kitabın önemli bir avantajıdır.

Sonuç olarak, İstanbul kitabı, dil bilgisi öğretimi, kültürel etkinlikler ve görsel materyallerin etkili bir şekilde entegre edildiği bir öğretim kaynağı olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin dil öğrenim sürecini zenginleştirirken aynı zamanda dilbilgisi kurallarını anlama ve uygulama becerilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Ancak, dilbilgisi karşılaştırmalarının sınırlı yararı ve bazı içerik eksiklikleri göz önünde bulundurularak, kitabın sürekli olarak değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir.

İstanbul kitabı, dil öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve öğrenci ihtiyaçlarına uygun şekilde adapte edilmesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

4.3. Turk tilini mustaqil o'rganamiz adlı bir Özbekçe kitabı

4.3.1. İçerik Analizi

Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Turk tilini mustaqil o'rganamiz adlı Özbekçe kitaplarını incelemek amacıyla yapılan çalışmada, kitapların içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizde, kitapların konuları, birbirleriyle olan bağlantıları ve sıralamaları değerlendirilmiştir. Kitapların hangi konu başlıkları altında hangi bilgileri içerdiği belirlenmiştir.

4.3.2. Genel İçerik Analizi ve Ünite Sayısı

Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabı, her biri tek bölümden oluşan 25 üniteden oluşur. Her ünitede en az bi ren çok 5 dil bilgisi konusu ele alınır ve toplamda 41 dil bilgisi konusu işlenmiş bulunmaktadır. Kitap toplamda 102 sayfadan oluşur.

Turk tilini mustaqil o'rganamiz adlı Özbekçe kitabının içerik analizi sırasında, kelime kullanımının oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Dil bilgisi kurallarının Özbekçe anlatılması, Türkçe bilmeyen öğrenciler için avantajlı bir yaklaşım olsa da, dil bilgisi kurallarının eksik ve yüzeysel bir şekilde ele alındığı görülmüştür. Bu durum, öğrencilerin Türkçeyi öğrenme sürecinde önemli eksikliklere yol açmaktadır. Ayrıca, kitapta kullanılan sözcüklerin Türkiye'nin tarihi, gelenekleri ve insanlarının özellikleri göz önünde bulundurularak seçilmemesi, öğrencilerin Türkiye'yi ve Türk kültürünü tanıma imkanını sınırlandırmaktadır.

Tablo 14

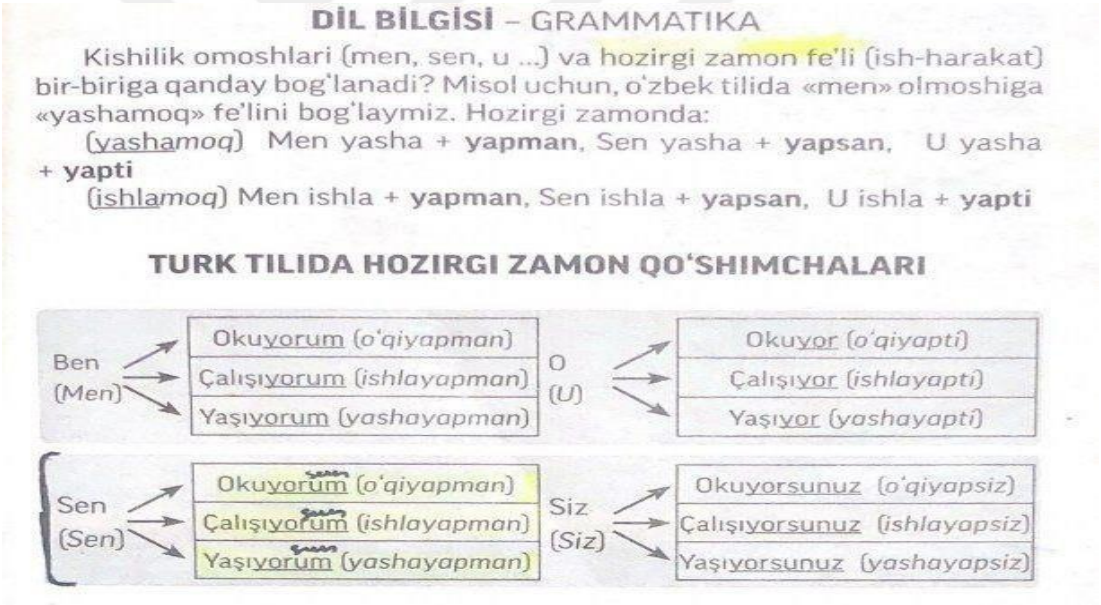
Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz Kitabı İçerik Analizi:

Ünite	Dil Bilgisi Konusu (Sayı)	Okuma (Sayı)	Yazma (Sayı)	Konuşma (Sayı)	Dinleme (Sayı)
1	5	0	0	1	0
2	2	1	0	0	0
3	2	2	1	1	0
4	2	1	1	1	0
5	1	1	1	2	0
6	1	0	1	0	0
7	2	0	0	1	0
8	2	2	1	1	0
9	1	1	0	1	0
10	1	3	0	1	0
11	3	2	1	0	0
12	2	2	1	2	0
13	2	1	0	1	0
14	2	2	0	0	0
15	2	3	0	2	0
16	2	1	1	2	0
17	1	1	0	2	0
18	1	2	0	2	0
19	1	1	0	1	0
20	2	1	0	0	0
21	1	1	0	3	0
22	1	1	0	0	0
23	1	2	0	2	0
24	1	1	0	2	0
25	0	5	0	0	0
Toplam	41	37	8	28	0

4.3.3. Dil bilgisi öğretimi

Tur Tiklini Mustaqil O'rganamiz kitabında, dil bilgisi konuları belirtilmiş ve Özbekçe açıklamaları verilmiştir. Bazı istisnalar belirtilmişken, bazıları unutulmuştur. Örnek cümleler kullanılmış ancak yeterince etkinliklerle desteklenmemiştir.

Ayrıca, Kitapta dil bilgisi kurallarının anlatımında eksiklikler ve hatalar olduğu tespit edilmiştir. Türkçe yazım kurallarına yeterince dikkat edilmemiş, bazı Türkçe sözcüklerde yazım yanlışlarına rastlanmıştır. Özellikle ince ve kalın ünlülerin doğru yazılması ihmal edilmiştir. Bu tür hatalar, öğrencilerin doğru dil bilgisi kurallarını öğrenmesini zorlaştırmakta ve dil öğrenme sürecinde önemli aksaklıklara yol açmaktadır. Dil bilgisi kurallarının eksik ve yüzeysel anlatılması, öğrencilerin Türkçeyi tam anlamıyla öğrenmelerini engellemektedir.

Şekil 27. Dil bilgisi (TTMO', s.5)

DİL BİLGİSİ – GRAMMATIKA

KISHILIK OLMOSHLARI

Ben (*Men*)	Benim (*Mening*)	Ben Ahmed/Ben**im** adı**m** Ahmed
Sen (*Sen*)	Senin (*Sening*)	Sen Mustafa/ Sen**in** adı**n** Mustafa
O (*U*)	Onun (*Uning*)	O Ayşe / O**nun** adı Ayşe
Biz (*Biz*)	Bizim (*Bizning*)	Biz Mehmet/Biz**im** kitapı**mız** burada
Siz (*Siz*)	Sizin (*Sizning*)	Siz Ahmed/Siz**in** adı**nız** Ahmed
Onlar (*Ular*)	Onların (*Ularning*)	Onlar burada/Onları**n** kitapı burada

ŞİMDİKİ ZAMAN FİİLİ – HOZİRGİ ZAMON FE'Lİ

Avvalgi darsda hozirgi zamon fe'li bilan qisqacha tanishgandik. Ushbu darsda bu haqda batafsil o'rganamiz. O'zbek tilida hozirgi zamonda gap tuzish uchun **shaxs + buyruq fe'l + qo'shimcha** kabi tartibda tuziladi.

Masalan: Men bor**yapman** (Men + bor + yapman). Turk tilida ham ana shu ketma-ketlikda qo'yiladi. ***Masalan:*** Ben çalışıyorum (Ben + çalış + ıyorum). Ammo fe'l oxiridagi harfga ko'ra ba'zan qo'shimchalar harfi o'zgaradi.

Şekil 28. Dil bilgisi (TTMO', s.8)

	Masalan:
Ben __*fe'l*_**-iyorum**	Ben yapıyorum – *Men bajaryapman.*
Sen __*fe'l*_**-iyorsun**	Sen evde yaşıyorsun – *Sen uyda yashayapsan.*
O ___*fe'l*__**-iyor**	O kitap okuyor – *U kitob o'qiyapti.*
Biz __*fe'l*_**-iyoruz**	Biz çalışıyoruz – *Biz ishlayapmiz.*
Siz __*fe'l*__**-iyorsunuz**	Siz nerede çalışıyorsunuz – *Siz qayerda ishlayapsiz?*
Onlar _*fe'l*_**-iyorlar**	Onlar burada ne yapıyorlar – *Ular bu yerda nima qilyaptilar?*

Fe'l (ish-harakat)dagi oxirgi unli (oxirgi yoki oxirgidan avval kelgan unli) harflarga ko'ra qo'shimchaning ilk harfi o'zgaradi.

Masalan:
Yapmak – *qilmoq;* yap – *qil* => **Ben yap ı yorum.**
(**Yap** so'zida oxirgi unli a bo'lgani uchun **-ıyor** qo'shiladi)

Gelmek – *kelmoq;* gel – kel => **Ben gel i yorum.**
(**Gel** so'zida oxirgi unli e bo'lgani uchun **-iyor** qo'shiladi)

Konuşmak – *gaplashmoq;* konuşmak – *gaplash* => **Ben konuş u yorum.**

(**Konuş** so'zida oxirgi unli u bo'lgani uchun **-uyor** qo'shiladi. Bordi-yu, ikkita unli ketma-ket kelishi lozim bo'lsa, ulardan biri o'qilmaydi)

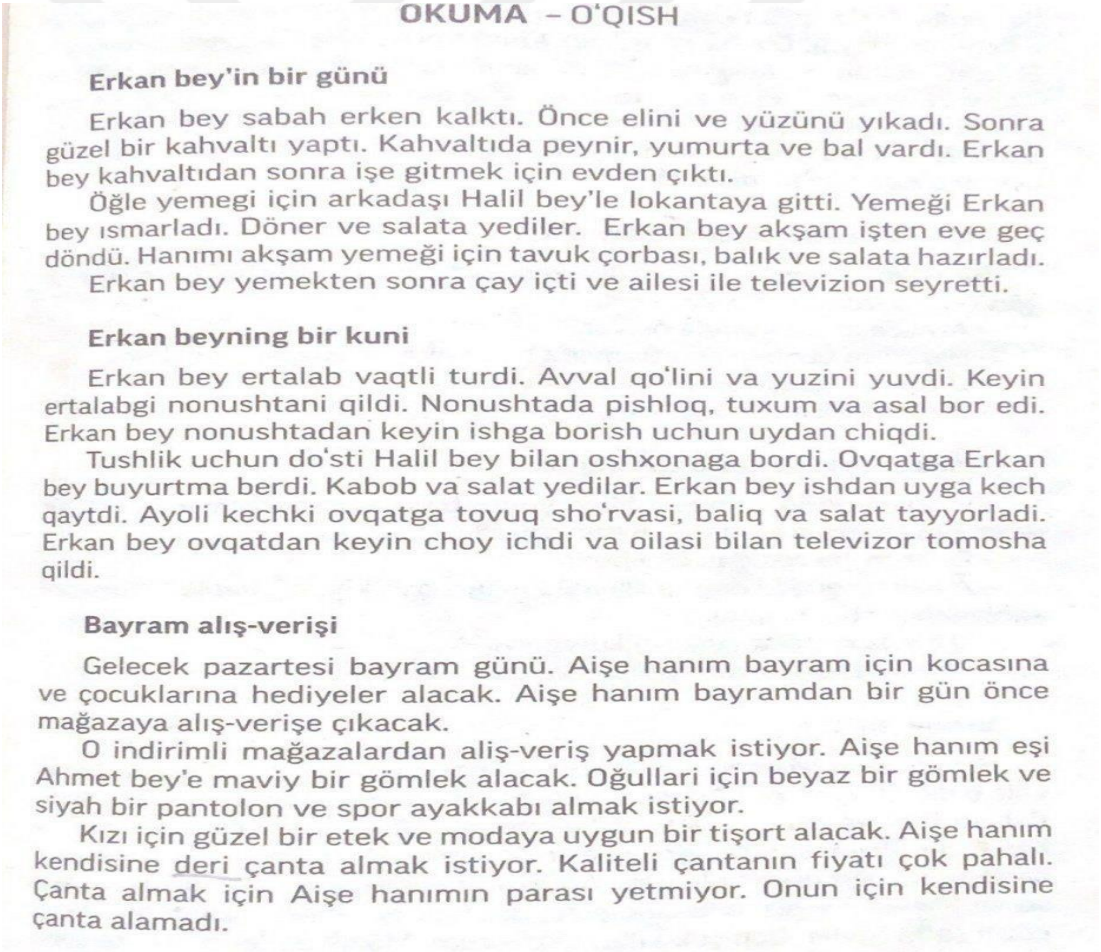
Qo'shimchalar

	Masalan:
e, i = iyor (iyorum, iyorsun ...)	bekle-mek => bekliyor
a, ı = ıyor (ıyorum, ıyorsun ...)	anla-mak => anlıyor
o, u = uyor (uyorum, uyorsun ...)	otur-mak => oturuyor
ö, ü = üyor (üyorum, üyorsun ...)	söyle-mek => söylüyor

Şekil 29. Dil bilgisi (TTMO', s.9)

4.3.4. Dört Temel Becerinin Geliştirilmesi

• ***Okuma*:** Kitap, okuma becerisini geliştirmeye yönelik olarak yeterince çeşitlendirilmemiş metinler sunmaktadır. Metinler genellikle 20 cümleyi geçmeyen küçük boyutlarda ve benzer uzunlukta olup, öğrencilerin metinlerdeki dil yapılarını ve kelime dağarcığını çeşitlendirmelerine fırsat tanımamaktadır. Bunun yanı sıra kitabın en sonunda beş tane okuma metni verilmiş ancak bu metinler de okuma becerisini geliştirecek bir türde değildir. Ayrıca, Türkiye'nin kültürel ve tarihi içeriği metinlerde yeterince yansıtılmamıştır, bu da öğrencilerin Türk kültürünü ve yaşam tarzını anlamalarını kısıtlamaktadır. Okuma etkinlikleri, öğrencilerin anlama ve çözümleme becerilerini geliştirmek için daha zorlayıcı ve çeşitli olmalıdır.

OKUMA – O'QISH

Erkan bey'in bir günü

Erkan bey sabah erken kalktı. Önce elini ve yüzünü yıkadı. Sonra güzel bir kahvaltı yaptı. Kahvaltıda peynir, yumurta ve bal vardı. Erkan bey kahvaltıdan sonra işe gitmek için evden çıktı.

Öğle yemegi için arkadaşı Halil bey'le lokantaya gitti. Yemeği Erkan bey ısmarladı. Döner ve salata yediler. Erkan bey akşam işten eve geç döndü. Hanımı akşam yemeği için tavuk çorbası, balık ve salata hazırladı.

Erkan bey yemekten sonra çay içti ve ailesi ile televizion seyretti.

Erkan beyning bir kuni

Erkan bey ertalab vaqtli turdi. Avval qo'lini va yuzini yuvdi. Keyin ertalabgi nonushtani qildi. Nonushtada pishloq, tuxum va asal bor edi. Erkan bey nonushtadan keyin ishga borish uchun uydan chiqdi.

Tushlik uchun do'sti Halil bey bilan oshxonaga bordi. Ovqatga Erkan bey buyurtma berdi. Kabob va salat yedilar. Erkan bey ishdan uyga kech qaytdi. Ayoli kechki ovqatga tovuq sho'rvasi, baliq va salat tayyorladi. Erkan bey ovqatdan keyin choy ichdi va oilasi bilan televizor tomosha qildi.

Bayram alış-verişi

Gelecek pazartesi bayram günü. Aişe hanım bayram için kocasına ve çocuklarına hediyeler alacak. Aişe hanım bayramdan bir gün önce mağazaya alış-verişe çıkacak.

O indirimli mağazalardan aliş-veriş yapmak istiyor. Aişe hanım eşi Ahmet bey'e maviy bir gömlek alacak. Oğullari için beyaz bir gömlek ve siyah bir pantolon ve spor ayakkabı almak istiyor.

Kızı için güzel bir etek ve modaya uygun bir tişort alacak. Aişe hanım kendisine deri çanta almak istiyor. Kaliteli çantanın fiyatı çok pahalı. Çanta almak için Aişe hanımın parası yetmiyor. Onun için kendisine çanta alamadı.

Şekil 30. Okuma (TTMO', s.93)

Mening sinfim

Mening ismim Mahmut. Millatim turk, Istanbuldanman. Men Istanbul texnik kollejida o'qiyman. Onam, otam va men Istanbulda yashaymiz. Otam Turkiya Respublikasi elchixonasida ishlaydi. Onam ishlamaydi. U uy bekasi. Bizning sinfda o'quvchilar juda bilimli. Bizning sinfda ko'plab chet mamlakatlardan o'quvchilar o'qiydi. Andrey rossiyalik. U futbol o'ynashni yaxshi ko'radi. Mishel fransiyalik. U juda chiroyli rasm chizadi. Pablo italiyalik. U juda chiroyli qo'shiq kuylaydi. Men ko'p kitob o'qiyman. Musiqa tinglayman. Hafta oxirida do'stlarim bilan futbol o'ynaymiz. Bizning sinfda hamma bir-birini juda yaxshi ko'radi.

Temizlikçi olurdum

Bir gün «Microsoft» kompanyası temizlik elemanı lazım diye ilan vermiş. Bir işsiz Microsoft'un verdiği iş ilânına başvurur.

Personel şefiyle kısa bir görüşmeden sonra şef şöyle der:

– İşe kabul edildin, bana e-mail adresini ver, sana iş başlama tarihini bildireceğim.

– Ama benim bilgisayarım ve e-mail adresim yok.

– Bu durumda sizi işe alamam, – dedi şef.

Adam ne yapacağını düşünür ve cebindeki 105 $ ile dışarı çıkar. Gidip 10 kg domates alır ve satar. Sermayesini iki katına çıkarır. Bu işi birkaç kez daha yapar ve parasını artırır.

Sonra kendine bir el arabası alır, bir süre çalışır daha sonra bir kamyonet alır. İşleri çok iyiydi ve kısa bir süre sonra büyük bir gıda toptancısı olmuştur. 5 yıl sonrada Amerikanın en büyük gıda distribütörü olmuştur. Artık ailesinin geleceğini düşünür ve bir hayat sigortası firmasına başvurur.

Görüşme sonunda sigortacı teklifini göndermek için ondan e-mail adresini ister. Adam e-mail adresi olmadığını söyler. Sigortacı şaşırır ve:

– Çok enteresan, bir e-mailiniz olmadan böyle bir kampanya kurmuşsunuz, eğer e-mailiniz de olsaydı ne olurdu acaba? – demiş.

– Microsoft'ta temizlikçi olurdum...

Farrosh bo'lardim

Bir kun «Microsoft» kompaniyasi farrosh kerak deya e'lon beribdi. Bir ishsiz Microsoftning bergan e'loniga murojaat qilibdi.

Ishchilar boshlig'i bilan qisqa maslahatdan keyin boshliq shunday debdi:

95

Şekil 31. Okuma (TTMO', s.95)

– Ishga qabul qilinding, menga e-mail manzilingni ber, senga ishni boshlash muddatini bildiraman.

– Ammo mening e-mail manzilim yo'q.

– Bu ahvolda seni ishga ololmayman, – dedi boshliq.

Bu odam endi nima qilishini o'ylab, cho'ntagidagi 105 $ bilan tashqari chiqidi. Borib 10 kg pomidor olib sotibdi. Pulini ikki baravar orttiribdi. Bu ishni bir necha marotaba qilaverib, pulini ko'paytiribdi.

Keyin o'ziga arava olibdi, bir muddat ishlab, yuk mashinasi sotib olibdi. Ishlari juda yaxshi edi va qisqa muddatdan so'ng ulgurji oziq-ovqat sotuvchisiga aylanibdi. 5 yildan keyin Amerikaning eng nufuzli oziq-ovqat ta'minotchisi bo'libdi. Buning ustiga, oilasining kelajagini o'ylab, hayot sug'urtasi firmasiga murojaat qilibdi. Uchrashuv oxirida sug'urtachi o'z taklifini yubormoq uchun undan e-mail manzilini so'rabdi. U kishi e-mail manzili yo'qligini aytibdi. Sug'urtachi hayron qolibdi va:

– Juda qiziq, e-mailingiz bo'lmay turib shunday katta kompanya quribsiz, agar e-mailingiz ham bo'lganida nima bo'lardi, – debdi.

– «Microsoft»da facrosh bo'lardim...

Özbekistan Cumhuriyeti hakkında bilgiler

Milli Günleri
14 Ocak: Vatan Himayecileri Günü
08 Mart: Dünya Kadınlar Günü
21 Mart: Nevruz Bayramı
09 Mayıs: Hatıra ve Saygı Günü
01 Eylül: Bağımsızlık Bayramı
01 Ekim: Öğretmenler Günü
08 Aralık: Anayasa Günü
01 Ocak: Yeni Yıl

Başkenti: Taşkent
Önemli Şehirleri: Taşkent, Semerkant, Buhara, Fergana, Andican, Termiz
Komşuları: Afganistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan
Nüfusu 29.300.000
Para birimi: sum

96

Şekil 32. Okuma (TTMO', s.96)

- ***Yazma:*** Yazma etkinlikleri kitap boyunca yeterince geliştirilmemiş ve sıralı bir şekilde sunulmamıştır. Öğrencilerin yazma becerilerini ilerletmek için etkili bir planlama yapılmamış, metinlerin uzunluğu ve içeriği yeterince büyütülmemiştir. Etkinlikler

genellikle Türkçe veya Özbekçe cümleleri tercüme etme üzerine odaklanmıştır, ancak öğrencilerin kendi düşüncelerini ve yaratıcılıklarını ifade etmeleri için uygun fırsatlar sağlanmamıştır. Yazma etkinliklerinin çeşitlenmesi ve öğrencilerin farklı yazı türlerini deneyimlemesi gerekmektedir.

- ***Konuşma:*** Kitap, konuşma becerisini geliştirmeye yönelik olarak sınırlı sayıda etkinlik sunmaktadır. Etkinlikler genellikle diyaloglar üzerine odaklanmış ve ezberlenmesi istenen yapılarla sınırlı kalmıştır. Öğrencilere farklı konuşma türlerini deneyimleme ve kendilerini ifade etme fırsatı verilmediği için, kitap konuşma becerisinin gelişimini tam olarak desteklememektedir. Konuşma etkinliklerinin çeşitlendirilmesi ve öğrencilerin günlük konuşma durumlarını deneyimlemesi gerekmektedir.

Bu değerlendirme, kitabın dört dil becerisini eşit derecede geliştirmeye yönelik olarak çeşitlenmesi ve derinleştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Etkinliklerin ve içeriğin bu yönde iyileştirilmesi, öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecini daha etkili ve keyifli hale getirecektir.

- ***Dinleme:*** Kitapta hiçbir dinleme etkinliğine yer verilmemiştir. Bu durum, öğrencilerin Türkçeyi duyarak anlama ve dinleme becerilerini geliştirmelerini engellemektedir. Dinleme etkinliklerinin eklenmesi, öğrencilerin konuşma hızını, vurguyu ve telaffuzunu anlamalarına yardımcı olacak ve dilin doğal kullanımını öğrenmelerine katkıda bulunacaktır.

Kitabın genel değerlendirmesi, içerik ve etkinlikler açısından daha fazla dikkat ve özen gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle dil bilgisi ve kelime öğretimi konularında daha kapsamlı ve doğru bilgiler sunulması, etkinliklerin çeşitlendirilmesi ve seviye belirleme hususlarında iyileştirmeler yapılması gerekmektedir.

TÜRK ALFABESİ – TURK TILI ALIFBOSI 1-DARS

Turk tilining alifbosi lotin alifbosiga asoslangan bo'lib, 1928-yil 1-noyabrda qabul qilingan. «Yangi turk tili» alifbosida 29 ta harf bor.

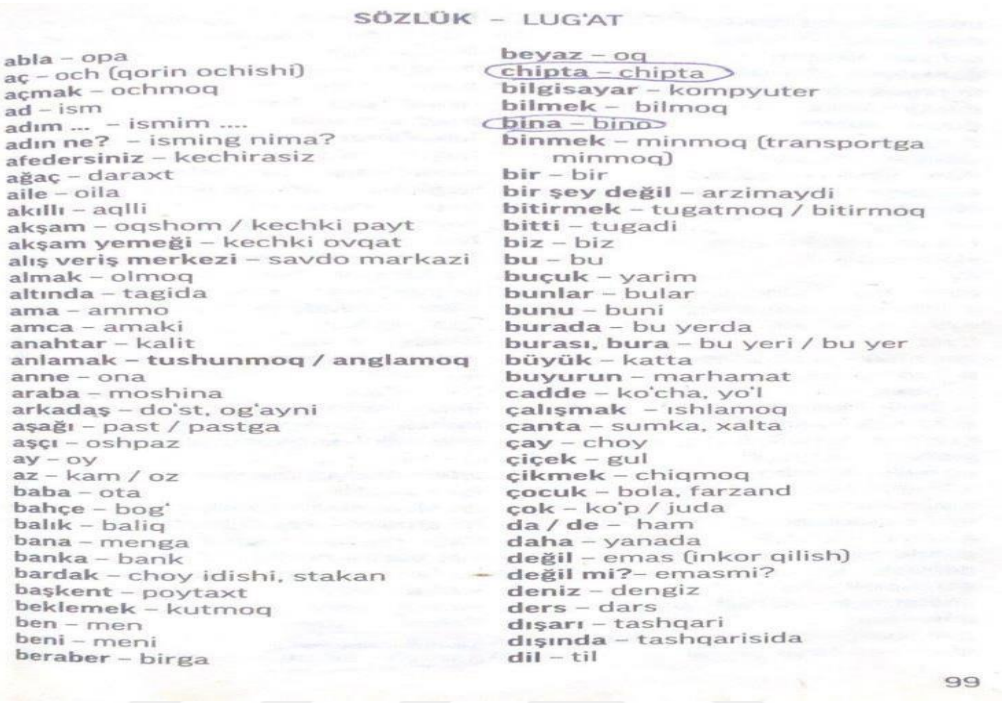
Harflarni o'qing va qanday talaffuz etilishiga diqqat qiling.

Turkcha harflar	O'zbekcha talaffuz etilishi
Aa	A (asal, amaki)
Bb	B (baliq, Buxoro)
Cc	J (jahon, jo'xori)
Çç	Ch (choy, chaqmoq)
Dd	D (dengiz, daryo)
Ee	E (Erkin, echki)
Ff	F (Fontan, fil)
Gg	G (gap, gilam)
Ğğ	G' (bu yumshoq o'qiladi, ba'zan y harfiga yaqin o'qiladi)
Hh	H (yumshoq o'qiladi, xuddi tomog'imizdan faqat havo chiqayotgani kabi)
Iı	Rus tilidagi «ы» kabi o'qiladi. ***Masalan:*** nasıl – насыл
İi	I (inson, ilm)
Jj	J Rus tilidagi ж kabi o'qiladi (jurnal, jirafa)
Kk	K (kema, karvon)
Ll	L (lola, limon)
Mm	M (mandarin, makaron)
Nn	N (non, norin)
Oo	O (odam, osmon)
Öö	O' (o'rgimchak, o'g'il)
Pp	P (parda, passport)
Rr	R (raqam, rayhon)
Ss	S (soch, sariq)
Şş	Sh (shamol, shogird)
Tt	T (Toshkent, timsoh)
Uu	U (uzum, urug')
Üü	O' harfiga o'xshash, ammo ingichka va yumshoq talaffuz etiladi yoki ruscha ю kabi o'qiladi (üniversite – o'niversite)
Vv	V (viloyat, varrak)
Yy	Y (yordam, yulduz)
Zz	Z (zebra, zaytun)

Şekil 33. Alfabe (TTMO', s.3)

4.3.5. Kelime Öğretimi

Şen ve Polat (2019)'a göre, kelime hazinesinin genişletilmesi, dil öğreniminde akıcılığı artıran önemli bir faktördür. Kitapta kelime öğretimi yetersiz kalmıştır. Kelime dağarcığını genişletme amacına yeterince yer verilmemiş, kullanılan sözcüklerin sayısı ve çeşitliliği oldukça sınırlı tutulmuştur. Aynı sözcükler tekrarlanarak kullanılmış, yeni sözcüklere yeterince yer verilmemiştir. Bu durum, öğrencilerin zengin bir kelime dağarcığı geliştirmelerini engellemektedir. Ayrıca, kelime seçimlerinde Türkiye'nin tarih, kültür ve geleneklerinin göz önünde bulundurulmaması, öğrencilerin Türkiye'yi ve Türk kültürünü tanıma imkanını sınırlamaktadır.

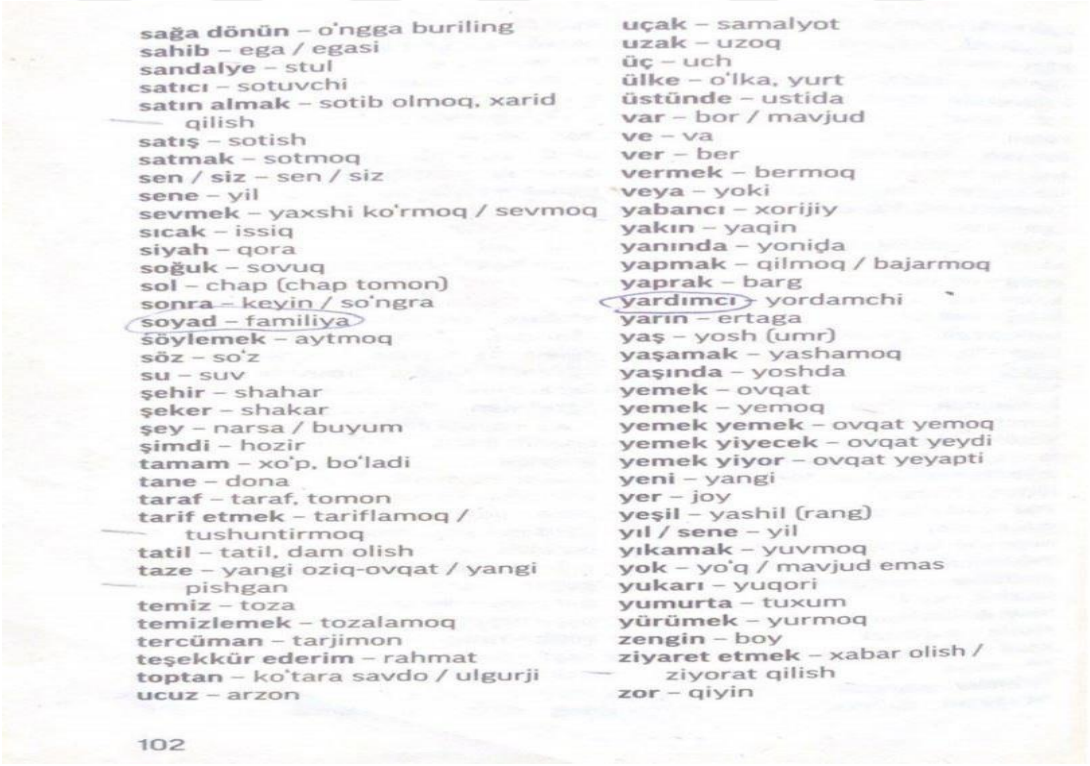

SÖZLÜK – LUG'AT

abla – opa
aç – och (qorin ochishi)
açmak – ochmoq
ad – ism
adım ... – ismim ....
adın ne? – isming nima?
afedersiniz – kechirasiz
ağaç – daraxt
aile – oila
akıllı – aqlli
akşam – oqshom / kechki payt
akşam yemeği – kechki ovqat
alış veriş merkezi – savdo markazi
almak – olmoq
altında – tagida
ama – ammo
amca – amaki
anahtar – kalit
anlamak – tushunmoq / anglamoq
anne – ona
araba – moshina
arkadaş – do'st, og'ayni
aşağı – past / pastga
aşçı – oshpaz
ay – oy
az – kam / oz
baba – ota
bahçe – bog'
balık – baliq
bana – menga
banka – bank
bardak – choy idishi, stakan
başkent – poytaxt
beklemek – kutmoq
ben – men
beni – meni
beraber – birga
beyaz – oq
chipta – chipta
bilgisayar – kompyuter
bilmek – bilmoq
bina – bino
binmek – minmoq (transportga minmoq)
bir – bir
bir şey değil – arzimaydi
bitirmek – tugatmoq / bitirmoq
bitti – tugadi
biz – biz
bu – bu
buçuk – yarim
bunlar – bular
bunu – buni
burada – bu yerda
burası, bura – bu yeri / bu yer
büyük – katta
buyurun – marhamat
cadde – ko'cha, yo'l
çalışmak – ishlamoq
çanta – sumka, xalta
çay – choy
çiçek – gul
çikmek – chiqmoq
çocuk – bola, farzand
çok – ko'p / juda
da / de – ham
daha – yanada
değil – emas (inkor qilish)
değil mi? – emasmi?
deniz – dengiz
ders – dars
dışarı – tashqari
dışında – tashqarisida
dil – til

99

Şekil 34. Sözcük bölümü (TTMO', s.99)

sağa dönün – o'ngga buriling
sahib – ega / egasi
sandalye – stul
satıcı – sotuvchi
satın almak – sotib olmoq, xarid qilish
satış – sotish
satmak – sotmoq
sen / siz – sen / siz
sene – yil
sevmek – yaxshi ko'rmoq / sevmoq
sıcak – issiq
siyah – qora
soğuk – sovuq
sol – chap (chap tomon)
sonra – keyin / so'ngra
soyad – familiya
söylemek – aytmoq
söz – so'z
su – suv
şehir – shahar
şeker – shakar
şey – narsa / buyum
şimdi – hozir
tamam – xo'p, bo'ladi
tane – dona
taraf – taraf, tomon
tarif etmek – tariflamoq / tushuntirmoq
tatil – tatil, dam olish
taze – yangi oziq-ovqat / yangi pishgan
temiz – toza
temizlemek – tozalamoq
tercüman – tarjimon
teşekkür ederim – rahmat
toptan – ko'tara savdo / ulgurji
ucuz – arzon
uçak – samalyot
uzak – uzoq
üç – uch
ülke – o'lka, yurt
üstünde – ustida
var – bor / mavjud
ve – va
ver – ber
vermek – bermoq
veya – yoki
yabancı – xorijiy
yakın – yaqin
yanında – yonida
yapmak – qilmoq / bajarmoq
yaprak – barg
yardımcı – yordamchi
yarın – ertaga
yaş – yosh (umr)
yaşamak – yashamoq
yaşında – yoshda
yemek – ovqat
yemek – yemoq
yemek yemek – ovqat yemoq
yemek yiyecek – ovqat yeydi
yemek yiyor – ovqat yeyapti
yeni – yangi
yer – joy
yeşil – yashil (rang)
yıl / sene – yil
yıkamak – yuvmoq
yok – yo'q / mavjud emas
yukarı – yuqori
yumurta – tuxum
yürümek – yurmoq
zengin – boy
ziyaret etmek – xabar olish / ziyorat qilish
zor – qiyin

102

Şekil 35. Sözcük bölümü (TTMO', s.102)

4.3.6. Öğretmen İhtiyacı

Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabı, adından da anlaşılacağı üzere öğretmene ihtiyaç duymadan dil öğrenmeyi amaçlayan bir yapıya sahiptir. Ancak, kitap mevcut seviyelere uygun değildir. Zaten kitaba herhangi bir seviye verilmemiştir ve dört dil becerisini geliştirmek için yeterince etkinlik sunmamaktadır. Var olan etkinliklerin kalitesi düşük seviyededir ve dil bilgisi konularını öğrenmek için gerekli sayıda ve kalitede etkinlikler ile örnek cümleler bulunmamaktadır. Bu durum, öğrencilerin kitabı kendi başlarına kullanmaları durumunda anlaşmazlıklarla ve eksikliklerle karşılaşabileceklerini göstermektedir.

Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabının öğrenciler tarafından etkili bir şekilde kullanılabilmesi için öğretmen desteğine olan ihtiyaç açıktır. Kitap, dil öğrenimini desteklemek amacıyla tasarlanmış olsa da öğrencilerin doğru yönlendirilmesi ve dil becerilerinin geliştirilmesi için öğretmen rehberliğine gereksinim duyar. Öğretmenler, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını doğru bir şekilde anlamalarını sağlamak, etkinliklerin kalitesini artırmak ve dil becerilerini pratik yaparak geliştirmek adına önemli bir rol oynarlar. Ayrıca, öğretmenler öğrencilere kitapta bulunan eksiklikler ve anlaşmazlıklar konusunda rehberlik ederek daha sağlam bir dil öğrenim süreci sağlayabilirler. Bu bağlamda, "Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz" kitabının etkin bir şekilde kullanılabilmesi için öğretmenlerin rolü kritik önem taşımaktadır.

4.3.7. Kültürel İçerik

Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz adlı Özbekçe kitapta, Türkiye kültürüne, tarihine veya geleneklerine ait hiçbir metin, bilgi veya etkinlik bulunmamaktadır. Ayrıca, kitapta Özbekistan'a ait kültürel içerikler de eksiklik göstermektedir. Bu durum, kitabın kültürel çeşitlilik açısından yetersiz kaldığını ve karşılaştırmalı kültürel öğrenim için uygun olmadığını göstermektedir.

Ayrıca kitapta yeterince okuma etkinliklerine yer verilmemiştir ve mevcut okuma etkinlikleri Türkiye kültürünü yansıtmamaktadır. Bu durum, öğrencilerin dil öğrenimini kültürel bağlamda desteklememektedir.

Kitabın bu eksikliği, öğrencilerin Türkiye kültürü hakkında bilgi edinme imkanlarını kısıtlamakta ve dolayısıyla Türk dilini etkili bir şekilde öğrenmelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu durum, öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinde kültürel bağlamın önemini göz ardı ettiğini ve karşılaştırmalı kültürel öğrenimden yoksun kaldıklarını göstermektedir. Özellikle dil öğreniminde kültürel içeriklerin entegre edilmesi, öğrencilerin dil bilgisi ve iletişim becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynar (Doughty & Long, 2003). Bu nedenle, Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabının kültürel çeşitlilik ve karşılaştırmalı kültürel öğrenim açısından geliştirilmesi gerektiği açıktır.

4.3.8. Seviye Uygunluğu

Kitapta herhangi bir seviye belirlemesi yapılmamış olup, A1 veya A2 gibi seviyelere uygunluk belirtilmemiştir. Ancak, kitabın genel içeriği değerlendirildiğinde, A1 seviyesine dahi tam olarak uymadığı gözlemlenmiştir. Arslan (2014)'ın belirtiği gibi, dil bilgisi öğretiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin seviyelerine uygun olması, öğrenme sürecini daha verimli hale getirir. Kitabın son sayfalarında yer alan sözcük listelerinde de birçok yazım yanlışı bulunmaktadır. Bu tür hatalar, öğrencilerin doğru sözcük bilgisi edinmelerini zorlaştırmakta ve öğrenme sürecine olumsuz etki yapmaktadır.

4.3.9. Etkinliklerin Genel Değerlendirilmesi

Tur Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabında, ünitelere yönelik hazırlık çalışmaları yer almamaktadır. Bu eksiklik, öğrencilerin konuları anlamasını zorlaştırabilir.

Kitapta yer alan etkinlikler dört temel dil becerisini geliştirme amacıyla yeterince çeşitlendirilmemiştir. Dinleme etkinliklerine hiç yer verilmemiştir. Yazma etkinlikleri ise öğrencinin yazma becerisini geliştirecek şekilde planlanmamış ve sıralı bir yapı izlememiştir. Okuma metinleri, kitabın başından sonuna kadar aynı uzunlukta kalmış ve giderek zorlaşan metinler kullanılmamıştır. En büyük metin, sadece 20 cümle civarındadır. Bu durum, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmelerini zorlaştırmaktadır. Bunun yanı

sıra ünitelere yönelik hazırlık çalışmaları yer almamaktadır. Bu eksiklik, öğrencilerin konuları anlamasını zorlaştırabilir.

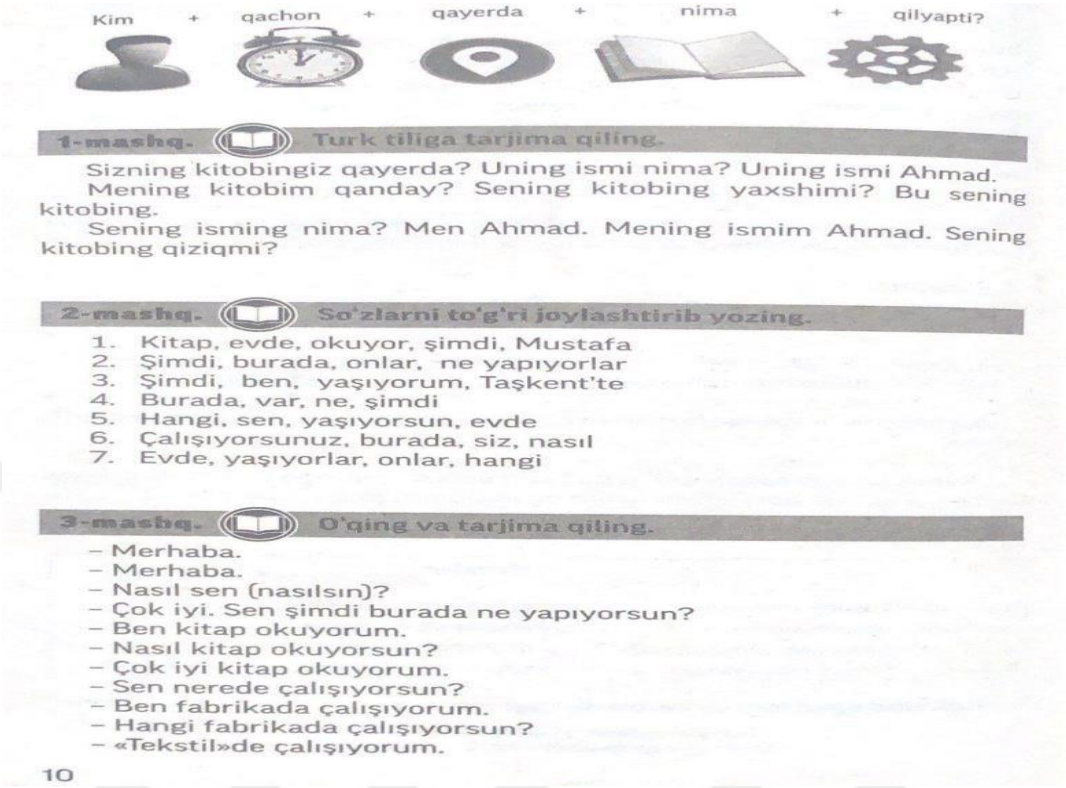
Etkinlikler genellikle benzer formatlarda sunulmuştur:

1. Küçük bir Özbekçe metin verilmiş ve Türkçeye çevrilmesi istenmiştir veya tersi.
2. Özbekçe cümleler verilmiş ve Türkçeye çevrilmesi istenmiştir veya tersi.
3. Türkçe metinler verilmiş ve öğrencilerden okuduklarını anlatmaları istenmiştir.
4. Türkçe sözcükler verilmiş ve bu sözcüklerle cümle kurulması istenmiştir.
5. Türkçe sorular verilmiş ve bu soruların cevaplanması istenmiştir.
6. Eksik cümlelerin tamamlanması istenmiştir.
7. Türkçe diyaloglar verilmiş ve bunların ezberlenmesi istenmiştir.

Bu tür etkinliklerin monotonluğu, öğrencilerin dil öğrenme sürecinde motivasyonlarını kaybetmelerine ve dil becerilerini yeterince geliştirememelerine neden olmaktadır. Etkinliklerin çeşitlendirilmesi, öğrencilerin dört temel dil becerisini dengeli bir şekilde geliştirmelerine olanak sağlayacaktır.

Türk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabında herhangi bir sınav veya değerlendirme bulunmamaktadır. Bu durum, öğrencilerin öğrenme ilerlemelerini somut bir şekilde değerlendirme ve pekiştirme fırsatını kısıtlar.

Ayrıca kitabında, toplamda 12 resim kullanılmış ve bu resimlerin 5 tanesi etkinliklerin bir parçası olmayıp tamamen süs amaçlı kullanılmıştır. Bu durum, kitabın görsel destek açısından yetersiz olduğunu göstermektedir.

Kim + qachon + qayerda + nima + qilyapti?

1-mashq. Turk tiliga tarjima qiling.

Sizning kitobingiz qayerda? Uning ismi nima? Uning ismi Ahmad. Mening kitobim qanday? Sening kitobing yaxshimi? Bu sening kitobing.

Sening isming nima? Men Ahmad. Mening ismim Ahmad. Sening kitobing qiziqmi?

2-mashq. So'zlarni to'g'ri joylashtirib yozing.

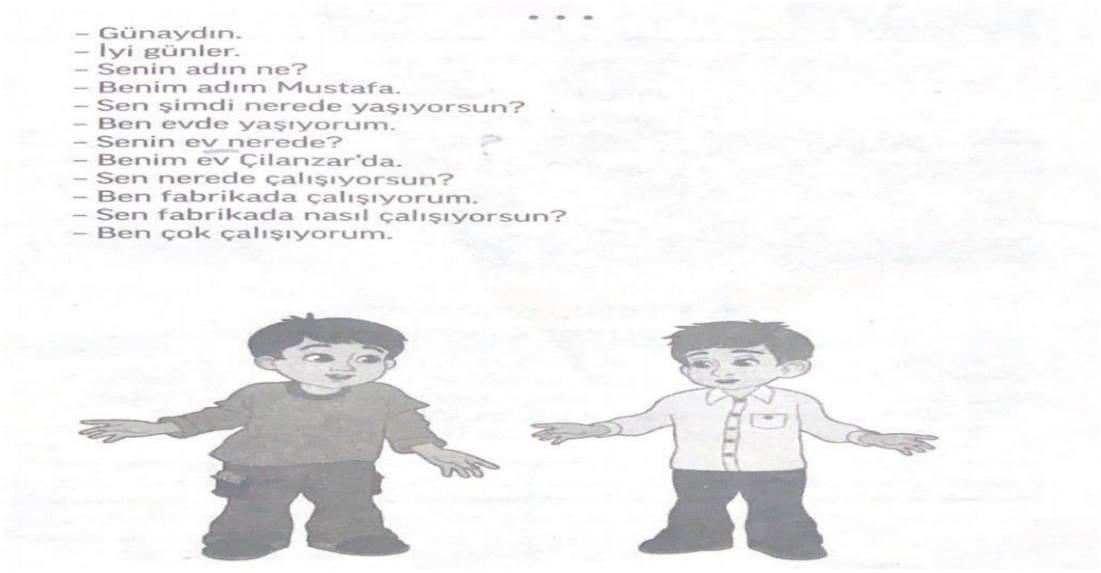
1. Kitap, evde, okuyor, şimdi, Mustafa
2. Şimdi, burada, onlar, ne yapıyorlar
3. Şimdi, ben, yaşıyorum, Taşkent'te
4. Burada, var, ne, şimdi
5. Hangi, sen, yaşıyorsun, evde
6. Çalışıyorsunuz, burada, siz, nasıl
7. Evde, yaşıyorlar, onlar, hangi

3-mashq. O'qing va tarjima qiling.

– Merhaba.
– Merhaba.
– Nasıl sen (nasılsın)?
– Çok iyi. Sen şimdi burada ne yapıyorsun?
– Ben kitap okuyorum.
– Nasıl kitap okuyorsun?
– Çok iyi kitap okuyorum.
– Sen nerede çalışıyorsun?
– Ben fabrikada çalışıyorum.
– Hangi fabrikada çalışıyorsun?
– «Tekstil»de çalışıyorum.

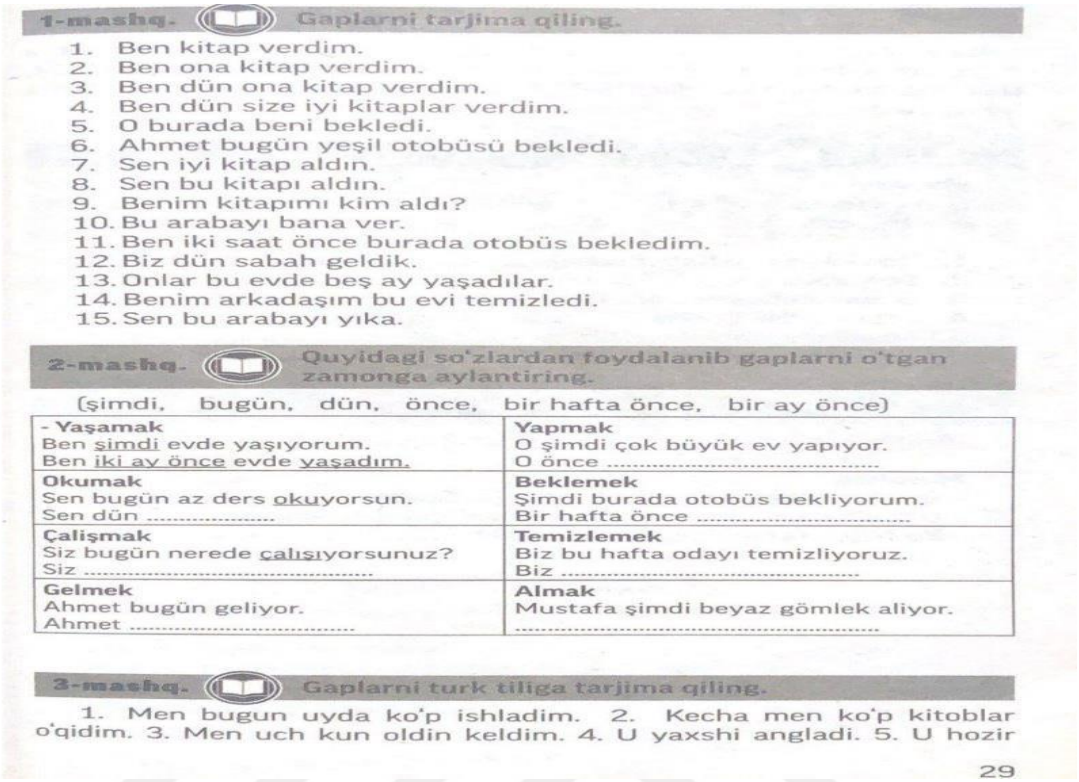
10

Şekil 36. Etkinlikler (TTMO', s.10)

– Günaydın.
– İyi günler.
– Senin adın ne?
– Benim adım Mustafa.
– Sen şimdi nerede yaşıyorsun?
– Ben evde yaşıyorum.
– Senin ev nerede?
– Benim ev Çilanzar'da.
– Sen nerede çalışıyorsun?
– Ben fabrikada çalışıyorum.
– Sen fabrikada nasıl çalışıyorsun?
– Ben çok çalışıyorum.

Şekil 37. Etkinlikler (TTMO', s.11)

1-mashq. Gaplarni tarjima qiling.

1. Ben kitap verdim.
2. Ben ona kitap verdim.
3. Ben dün ona kitap verdim.
4. Ben dün size iyi kitaplar verdim.
5. O burada beni bekledi.
6. Ahmet bugün yeşil otobüsü bekledi.
7. Sen iyi kitap aldın.
8. Sen bu kitapı aldın.
9. Benim kitapımı kim aldı?
10. Bu arabayı bana ver.
11. Ben iki saat önce burada otobüs bekledim.
12. Biz dün sabah geldik.
13. Onlar bu evde beş ay yaşadılar.
14. Benim arkadaşım bu evi temizledi.
15. Sen bu arabayı yıka.

2-mashq. Quyidagi so'zlardan foydalanib gaplarni o'tgan zamonga aylantiring.

(şimdi, bugün, dün, önce, bir hafta önce, bir ay önce)

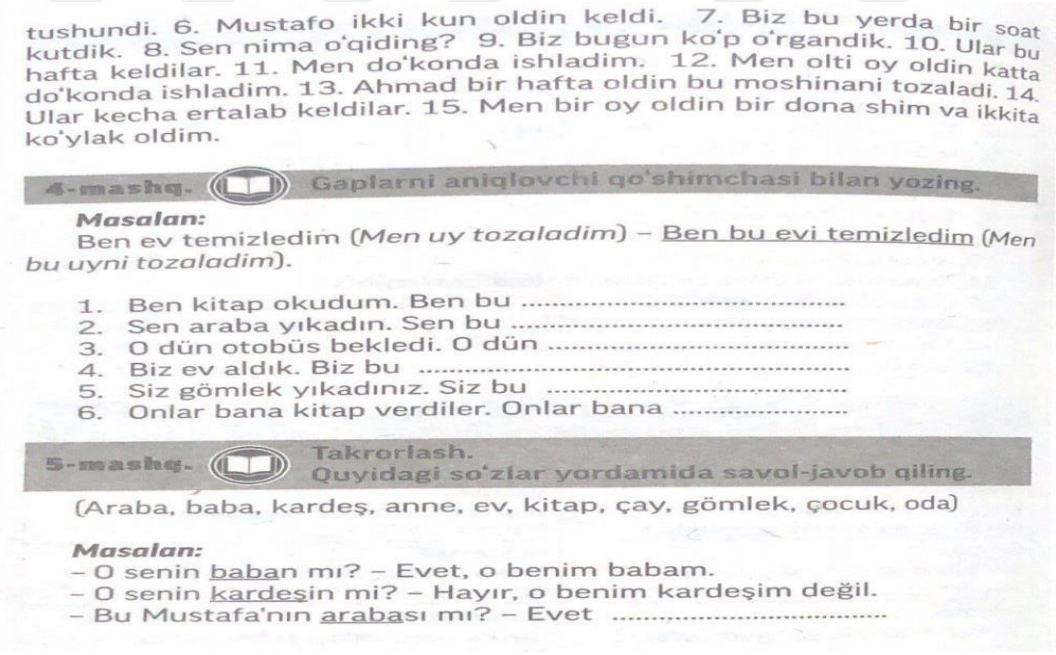
- Yaşamak Ben şimdi evde yaşıyorum. Ben iki ay önce evde yaşadım.	**Yapmak** O şimdi çok büyük ev yapıyor. O önce .....
Okumak Sen bugün az ders okuyorsun. Sen dün	**Beklemek** Şimdi burada otobüs bekliyorum. Bir hafta önce .....
Çalişmak Siz bugün nerede çalışıyorsunuz? Siz	**Temizlemek** Biz bu hafta odayı temizliyoruz. Biz .....
Gelmek Ahmet bugün geliyor. Ahmet	**Almak** Mustafa şimdi beyaz gömlek aliyor. .....

3-mashq. Gaplarni turk tiliga tarjima qiling.

1. Men bugun uyda ko'p ishladim. 2. Kecha men ko'p kitoblar o'qidim. 3. Men uch kun oldin keldim. 4. U yaxshi angladi. 5. U hozir

29

Şekil 38. Etkinlikler (TTMO', s.29)

tushundi. 6. Mustafo ikki kun oldin keldi. 7. Biz bu yerda bir soat kutdik. 8. Sen nima o'qiding? 9. Biz bugun ko'p o'rgandik. 10. Ular bu hafta keldilar. 11. Men do'konda ishladim. 12. Men olti oy oldin katta do'konda ishladim. 13. Ahmad bir hafta oldin bu moshinani tozaladi. 14. Ular kecha ertalab keldilar. 15. Men bir oy oldin bir dona shim va ikkita ko'ylak oldim.

4-mashq. Gaplarni aniqlovchi qo'shimchasi bilan yozing.

Masalan:
Ben ev temizledim (*Men uy tozaladim*) – Ben bu evi temizledim (*Men bu uyni tozaladim*).

1. Ben kitap okudum. Ben bu .....
2. Sen araba yıkadın. Sen bu .....
3. O dün otobüs bekledi. O dün .....
4. Biz ev aldık. Biz bu .....
5. Siz gömlek yıkadınız. Siz bu .....
6. Onlar bana kitap verdiler. Onlar bana .....

5-mashq. Takrorlash. Quyidagi so'zlar yordamida savol-javob qiling.

(Araba, baba, kardeş, anne, ev, kitap, çay, gömlek, çocuk, oda)

Masalan:
– O senin baban mı? – Evet, o benim babam.
– O senin kardeşin mi? – Hayır, o benim kardeşim değil.
– Bu Mustafa'nın arabası mı? – Evet .....

Şekil 39. Etkinlikler (TTMO', s.30)

O hasta mı? Evet, o hasta(dır). Hayır, o hasta değil.
Biz patron muyuz? Biz patronuz. Biz patron değiliz.
Siz aç mısınız? Siz aç sınız. Siz aç değilsiniz.

1-mashq. Gaplarni o'qing va tarjima qiling.

1. Bu benim ev. Ben ev sahibiyim.
2. Ben şimdi okulda öğrenciyim.
3. Sen çok iyisin. Sen çok iyi kişisin.
4. Neden sen bugün mutlusun?
5. O şimdi lokantada yardımcıdır.
6. Onun babası lokantada aşçıdır.
7. Biz bir şey yemek istiyoruz, çok açız.
8. Sen benim kardeşimsin. Sen çok akıllısın.
9. Siz çok okuyorsunuz, çünkü akıllısınız.
10. Siz bugün çok mutlusunuz.
11. Siz nasılsınız? Teşekkür ederim, ben çok iyiyim.
12. Sen nasılsın? Çok mutluyum.
13. Siz otelde patron musunuz? Evet, ben otelin patronuyum.
14. Siz arabanın sahibi misiniz? Evet, ben arabanın sahibiyim.
15. Siz ev sahibi misiniz? Hayır, ben ev sahibi değilim.

2-mashq. Quyidagi so'zlardan foydalanib gaplarni davom ettiring.

(Öğretmen, öğrenci, sahib, patron, aşçı, yardımcı, satıcı, tercüman, doktor, arkadaş)

Benim adım Ahmed. Ben okulda ..... Babam .....
O hastahanede çalışıyor. Annem ..... O üniversitede ders veriyor.
Siz lokantada ..... Sen fabrikada .....
Biz pazarda ..... Onlar firmada ..... O benim .....
Sen kimsin? Ben ..... Kim burada patron, Biz .....

3-mashq. Quyidagi so'zlardan foydalanib gaplarni namunadagi kabi tuzing. Ya'ni har bir gapning so'roq, tasdiq va inkor shaklini yozing.

(İyi, kardeş, akıllı, güzel, mutlu, aç, hasta, temiz, büyük, patron, tercüman, çocuk)

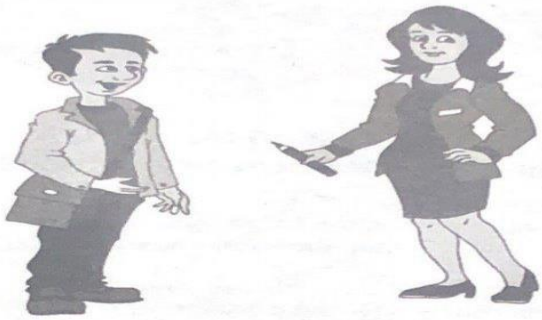
Masalan: (akıllı)

54

Şekil 40. Etkinlikler (TTMO', s.54)

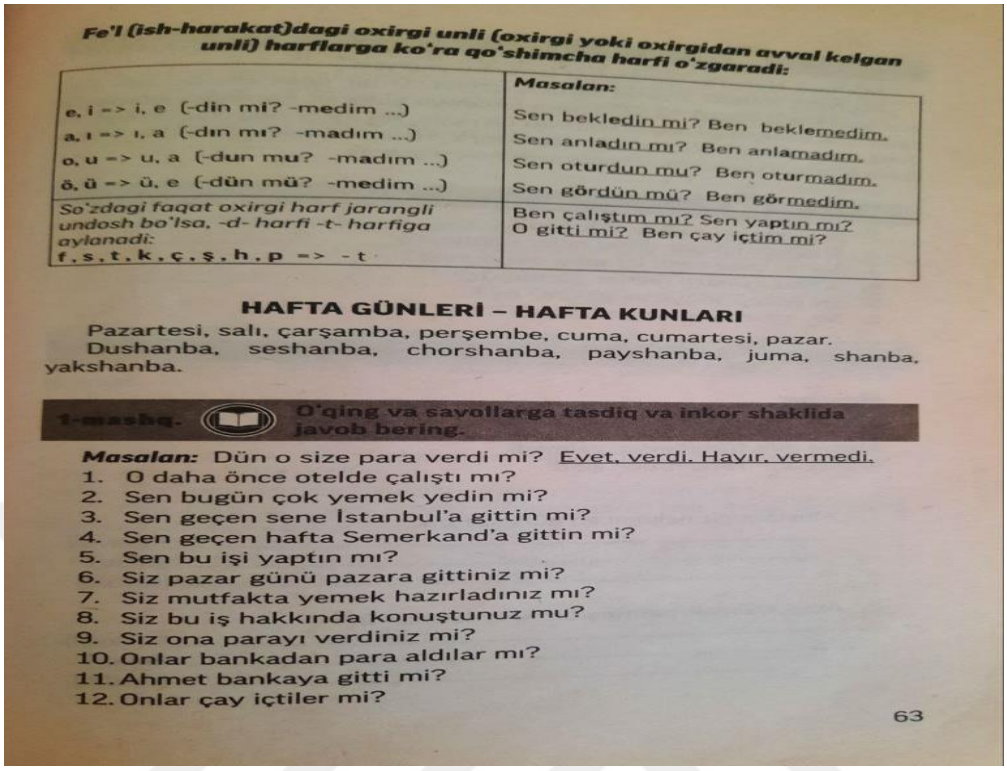
0. Ben akıllı **mıyım?** Evet, ben akıllı**yım**. Ben akıllı **değilim.**
1. Ben ..... 2. Sen ..... 3. O .....
4. Biz ..... 5. Siz ..... 6. Onlar .....

4-mashq. Suhbatni o'qing va yodlang.

Öğretmen: Ahmet, nasılsın?
Ahmet: Teşekkür ederim, öğretmenim, iyiyim. Siz nasılsınız?
Öğretmen: Ben de iyiyim.
Teşekkür ederim. Bu ne, Ahmet?
Ahmet: Bu kalem öğretmenim.
Öğretmen: Bu nasıl kalem?
Ahmet: Bu mavi kalemdir.

Şekil 41. Etkinlikler (TTMO', s.55)

Fe'l (ish-harakat)dagi oxirgi unli (oxirgi yoki oxirgidan avval kelgan unli) harflarga ko'ra qo'shimcha harfi o'zgaradi:

	Masalan:
e, i => i, e (-din mi? -medim ...) a, ı => ı, a (-dın mı? -madım ...) o, u => u, a (-dun mu? -madım ...) ö, ü => ü, e (-dün mü? -medim ...)	Sen bekledin mi? Ben beklemedim. Sen anladın mı? Ben anlamadım. Sen oturdun mu? Ben oturmadım. Sen gördün mü? Ben görmedim.
So'zdagi faqat oxirgi harf jarangli undosh bo'lsa, -d- harfi -t- harfiga aylanadi: f, s, t, k, ç, ş, h, p => - t -	Ben çalıştım mı? Sen yaptın mı? O gitti mi? Ben çay içtim mi?

HAFTA GÜNLERİ – HAFTA KUNLARI

Pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma, cumartesi, pazar.
Dushanba, seshanba, chorshanba, payshanba, juma, shanba, yakshanba.

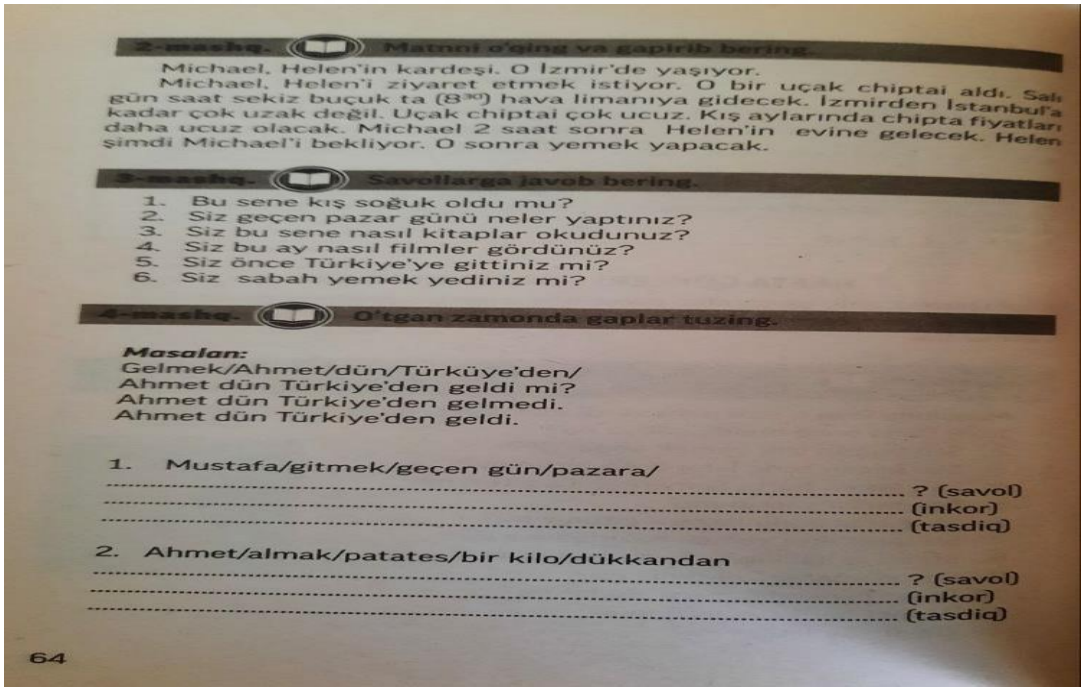
1-mashq. O'qing va savollarga tasdiq va inkor shaklida javob bering.

Masalan: Dün o size para verdi mi? Evet, verdi. Hayır, vermedi.

1. O daha önce otelde çalıştı mı?
2. Sen bugün çok yemek yedin mi?
3. Sen geçen sene İstanbul'a gittin mi?
4. Sen geçen hafta Semerkand'a gittin mi?
5. Sen bu işi yaptın mı?
6. Siz pazar günü pazara gittiniz mi?
7. Siz mutfakta yemek hazırladınız mı?
8. Siz bu iş hakkında konuştunuz mu?
9. Siz ona parayı verdiniz mi?
10. Onlar bankadan para aldılar mı?
11. Ahmet bankaya gitti mi?
12. Onlar çay içtiler mi?

63

Şekil 42. Etkinlikler (TTMO', s.63)

2-mashq. Matnni o'qing va gaplirib bering.

Michael, Helen'in kardeşi. O İzmir'de yaşıyor.
Michael, Helen'i ziyaret etmek istiyor. O bir uçak chiptai aldı. Salı gün saat sekiz buçuk ta (8³⁰) hava limanıya gidecek. İzmirden İstanbul'a kadar çok uzak değil. Uçak chiptai çok ucuz. Kış aylarında chipta fiyatları daha ucuz olacak. Michael 2 saat sonra Helen'in evine gelecek. Helen şimdi Michael'i bekliyor. O sonra yemek yapacak.

3-mashq. Savollarga javob bering.

1. Bu sene kış soğuk oldu mu?
2. Siz geçen pazar günü neler yaptınız?
3. Siz bu sene nasıl kitaplar okudunuz?
4. Siz bu ay nasıl filmler gördünüz?
5. Siz önce Türkiye'ye gittiniz mi?
6. Siz sabah yemek yediniz mi?

4-mashq. O'tgan zamonda gaplar tuzing.

Masalan:
Gelmek/Ahmet/dün/Türküye'den/
Ahmet dün Türkiye'den geldi mi?
Ahmet dün Türkiye'den gelmedi.
Ahmet dün Türkiye'den geldi.

1. Mustafa/gitmek/geçen gün/pazara/
..... ? (savol)
..... (inkor)
..... (tasdiq)

2. Ahmet/almak/patates/bir kilo/dükkandan
..... ? (savol)
..... (inkor)
..... (tasdiq)

64

Şekil 43. Etkinlikler (TTMO', s.64)

3. Hasan/içmek/sonra/çaydan/kahve

..... ? (savol)
..... (inkor)
..... (tasdiq)

4. Sen/yemek/hazırlamak/mutfakta

..... ? (savol)
..... (inkor)
..... (tasdiq)

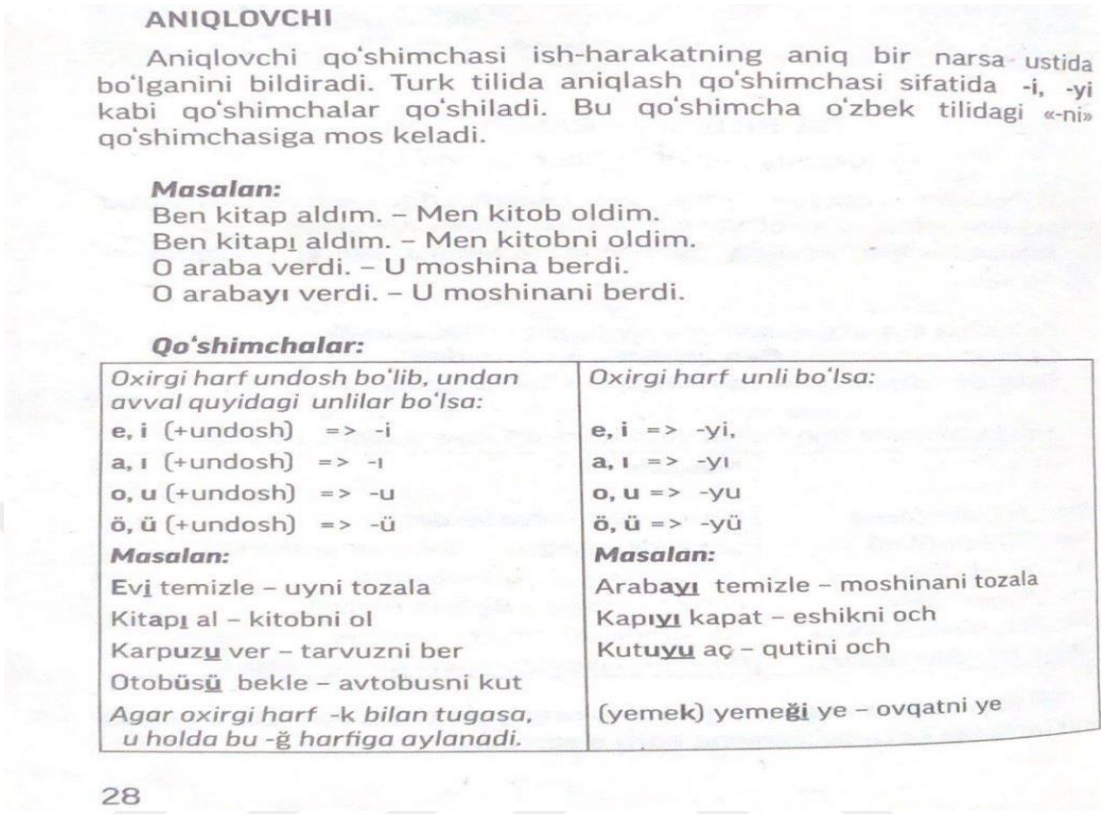
5. Sen/almak/uçak/chiptai/dün

..... ? (savol)
..... (inkor)
..... (tasdiq)

5-mashq. Gaplarni turk tiliga tarjima qiling.

1. O'tgan oy samalyot chiptalari arzon bo'ldi. Ammo hozir chipta qimmat.
2. Samalyot chiptaini qayerdan olaman? Chiptani aeroportdan ol.
3. Men kecha chipta oldim. Ertaga Istanbulga ketamiz.
4. Sen chipta oldingmi? Ha, oldim.
5. Toshkentdan Istanbulgacha chipta necha pul? Chipta narxi hozir arzon. Bor-yo'g'i 300 dollar.
6. Men seni ikki soat kutdim. Ammo sen kelmading.
7. Sen bankda qaysi kunlar ishlayapsan? Men faqat dushanba, seshanba va chorshanba ishlayapman.
8. Kecha bankdan pul oldingmi? Yo'q, kecha pul olmadim.
9. O'tgan hafta ular daraxtlarni kesdilarmi? Yo'q, kesmadilar.
10. Sen kecha film ko'rdingmi? Yo'q, ko'rmadim.

Şekil 44. Etkinlikler ((TTMO', s.65)

ANIQLOVCHI

Aniqlovchi qo'shimchasi ish-harakatning aniq bir narsa ustida bo'lganini bildiradi. Turk tilida aniqlash qo'shimchasi sifatida **-i, -yi** kabi qo'shimchalar qo'shiladi. Bu qo'shimcha o'zbek tilidagi «-ni» qo'shimchasiga mos keladi.

Masalan:
Ben kitap aldım. – Men kitob oldim.
Ben kitapı aldım. – Men kitobni oldim.
O araba verdi. – U moshina berdi.
O arabayı verdi. – U moshinani berdi.

Qo'shimchalar:

Oxirgi harf undosh bo'lib, undan avval quyidagi unlilar bo'lsa:	*Oxirgi harf unli bo'lsa:*
e, i (+undosh) => -i	**e, i** => -yi,
a, ı (+undosh) => -ı	**a, ı** => -yı
o, u (+undosh) => -u	**o, u** => -yu
ö, ü (+undosh) => -ü	**ö, ü** => -yü
Masalan:	***Masalan:***
Evi temizle – uyni tozala	Arabayı temizle – moshinani tozala
Kitapı al – kitobni ol	Kapıyı kapat – eshikni och
Karpuzu ver – tarvuzni ber	Kutuyu aç – qutini och
Otobüsü bekle – avtobusni kut	
Agar oxirgi harf -k bilan tugasa, u holda bu -ğ harfiga aylanadi.	(yemek) yemeği ye – ovqatni ye

28

Şekil 45. Dil bilgisi (TTMO', s.28)

4.3.10. Sonuç

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz adlı kitabın içerik analizi, dil öğretimindeki bazı eksiklikleri ve iyileştirme gerekliliklerini ortaya koymuştur. Kitap, dil bilgisi konularını ele alırken genel olarak yetersiz kalmış ve öğrencilerin dilin doğru kullanımını öğrenmelerini zorlaştıran bazı sorunlar içermektedir. Örneğin, dil bilgisi kurallarının eksik ve yüzeysel anlatılması, öğrencilerin dil öğrenme sürecinde önemli aksaklıklar yaşamalarına neden olmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma eşit derecede önemlidir (Demirel, 2015). Ancak, incelemede kitabın bu dört beceriyi eşit şekilde geliştirmeye yönelik etkinlikler sunmadığı ve özellikle dinleme becerisinin hiç yer almadığı gözlemlenmiştir. Dinleme etkinliklerinin eklenmesi, öğrencilerin Türkçeyi duyarak anlama yetilerini geliştirebilmelerine katkı sağlayacaktır.

Kitapta yer alan okuma, yazma ve konuşma etkinlikleri de belirli eksiklikler taşımaktadır. Örneğin, yazma etkinlikleri genellikle sıralı bir yapı izlememiş ve

öğrencilerin yazma becerilerini ileri düzeye taşıyacak düzeyde planlanmamıştır. Ayrıca, etkinliklerin monotonluğu ve kitabın görsel destek açısından yetersizliği, öğrenci motivasyonunu olumsuz etkileyebilmektedir.

Dil öğretiminde teorik bilgi kadar, pratiğe dayalı uygulamaların da önemi büyüktür (Göçer, 2016). Bu bağlamda, "Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz" kitabının içeriğinin ve etkinliklerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Dil bilgisi kurallarının daha kapsamlı ve doğru bir şekilde anlatılması, dört dil becerisinin eşit şekilde desteklenmesi, kültürel içeriğin artırılması ve etkinliklerin çeşitlendirilmesi, öğrencilerin Türkçeyi daha etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlayacaktır.

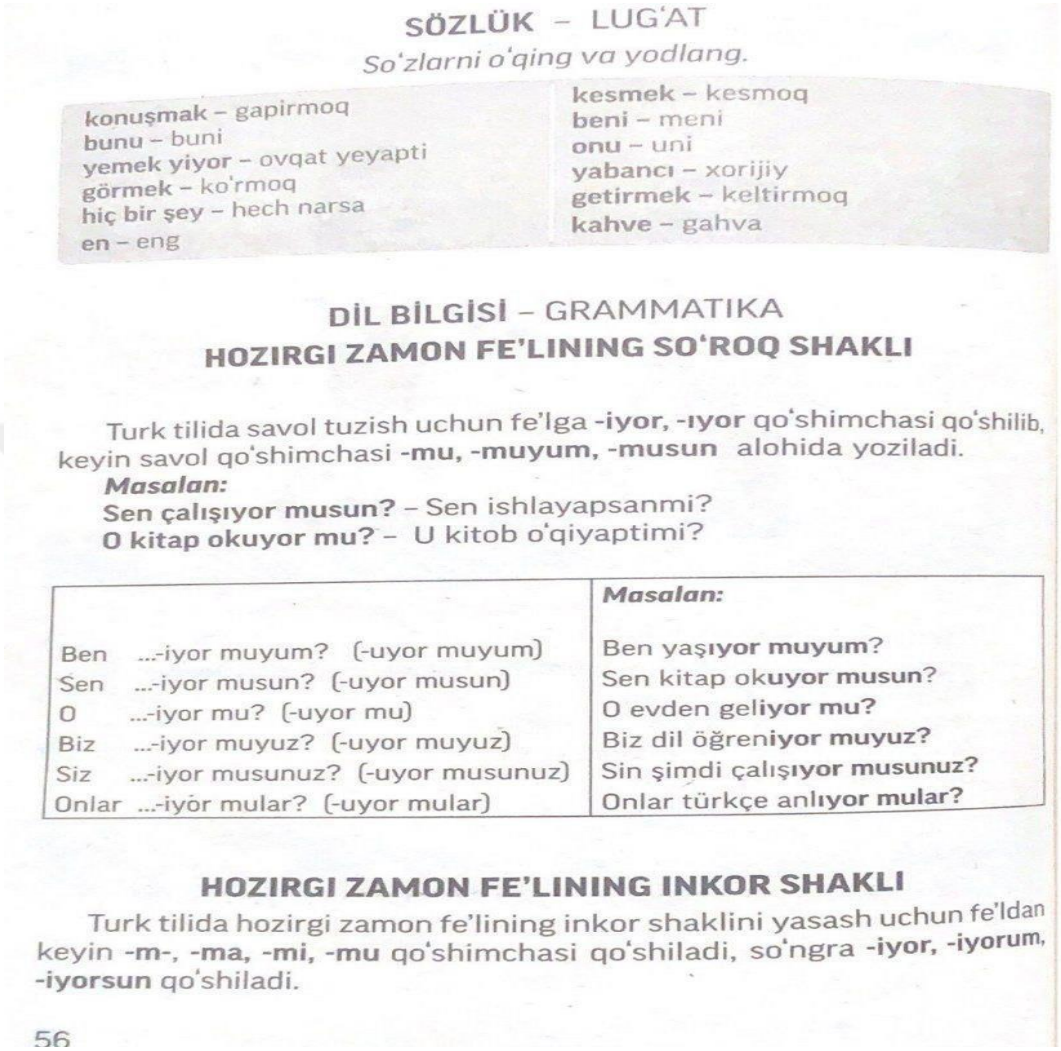
"Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz" kitabı, öğretmensiz kullanılacak kitapların daha mükemmel olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Kitapta, şimdiki zamanın olumlu şekli iki derste sunulurken, diğer üç şeklin 15 derste verildiği görülmüştür; bu durum, kitabın dil bilgisi konularının düzensiz bir şekilde yerleştirildiğini göstermektedir. Kitapta bazı dil bilgisi konuları için Özbekçe adlarıyla birlikte Türkçe adlarına da yer verilmişken, bazı konular için Türkçe adların getirilmediği tespit edilmiştir.

Dil bilgisi konularının istisnalarının çoğu verilmemiştir. Örneğin, "-yor" eki e, a, o, ö ünlüleri ile biten sözcüklere eklendiğinde sözlükteki son ünlü (a/e/o/ö) düşer. Bazı durum eklerinde (a/r ve -i normalde ünlülerden sonra eklenirse y artar) bazı durum eklerinde (da/de, dan/den) değişiklik olmazken, iyelik ekinden sonra eklendiğinde durum eklerinden önce n harfi gelir (evine, evini, evinde, evinden).

Bazı eklerin açıklamasında tüm şekiller verilmemiştir; en azından örneklerle desteklenmesi gerekirdi, ancak buna da dikkat edilmemiştir. Örneğin, -siz eki. Ayrıca, bazı dil bilgisi konuları farklı derslerde tekrarlanmış, şimdiki zaman ve iyelik eki gibi. Bu durum, kitapta başlangıçta belirtildiği gibi 25 tane dil bilgisi konusunun öğretilmediğini, daha az sayıda konunun öğretildiğini kanıtlar. Bu kitaptan öğretmen yardımı olmadan yararlanarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, Türkçeyi eksik ve yanlış öğrenmeleri ve seviye olarak A1 seviyesini bile tamamlayamayan bir düzeyde kalmaları muhtemeldir.

Sonuç olarak, "Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz" kitabı, dil öğretiminde temel bir kaynak olma potansiyeline sahip olması için mevcut eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin dil becerilerini geliştirme sürecinde öğretmen rehberliğinin önemi de unutulmamalıdır. Kitabın içeriğinin revize edilmesi ve etkinliklerin

çeşitlendirilmesi, Türkçe öğrenimini daha verimli ve etkili hale getirecektir."

SÖZLÜK – LUG'AT

So'zlarni o'qing va yodlang.

konuşmak – gapirmoq
bunu – buni
yemek yiyor – ovqat yeyapti
görmek – ko'rmoq
hiç bir şey – hech narsa
en – eng
kesmek – kesmoq
beni – meni
onu – uni
yabancı – xorijiy
getirmek – keltirmoq
kahve – gahva

DİL BİLGİSİ – GRAMMATIKA

HOZIRGI ZAMON FE'LINING SO'ROQ SHAKLI

Turk tilida savol tuzish uchun fe'lga **-iyor, -ıyor** qo'shimchasi qo'shilib, keyin savol qo'shimchasi **-mu, -muyum, -musun** alohida yoziladi.

Masalan:

Sen çalışıyor musun? – Sen ishlayapsanmi?
O kitap okuyor mu? – U kitob o'qiyaptimi?

	Masalan:
Ben ...-iyor muyum? (-uyor muyum)	Ben yaşı**yor muyum**?
Sen ...-iyor musun? (-uyor musun)	Sen kitap oku**yor musun**?
O ...-iyor mu? (-uyor mu)	O evden geli**yor mu?**
Biz ...-iyor muyuz? (-uyor muyuz)	Biz dil öğreni**yor muyuz?**
Siz ...-iyor musunuz? (-uyor musunuz)	Sin şimdi çalışı**yor musunuz?**
Onlar ...-iyor mular? (-uyor mular)	Onlar türkçe anlı**yor mular?**

HOZIRGI ZAMON FE'LINING INKOR SHAKLI

Turk tilida hozirgi zamon fe'lining inkor shaklini yasash uchun fe'ldan keyin **-m-, -ma, -mi, -mu** qo'shimchasi qo'shiladi, so'ngra **-iyor, -iyorum, -iyorsun** qo'shiladi.

56

Şekil 46. Dil bilgisi (TTMO', s.56)

Masalan:

Yapmak – qilmoq (*fe'l*) **Yapmamak** – qilmaslik (*inkor fe'l*) **Yapma** – qilma (*inkor buyruq*) **Yapmiyorum** – qilmayapman (*inkor hozirgi zamon*)
Gitmek – bormoq (*fe'l*) **Gitmemek** – bormaslik (*inkor fe'l*) **Gitme** – borma (*inkor buyruq*) **Gitmiyorum** – bormayapman (*inkor hozirgi zamon*)
Okumak – o'qimoq (*fe'l*) **Okumamak** – o'qimaslik (*inkor fe'l*) **Okuma** – o'qima (*inkor buyruq*) **Okumuyorum** – o'qimayapman (*inkor hozirgi zamon*)

Hozirgi zamon inkor fe'li qo'shimchalari:

	Masalan:
Ben ...-miyorum (-muyorum)	Ben kitap okumuyorum.
Sen ...-miyorsun (-muyormusun)	Neden sen bu işi yapmıyorsun?
O ...-miyor (-muyor)	O bugün işe gelmiyor.
Biz ...-miyoruz (-muyoruz)	Biz oraya otobüsde gitmiyoruz.
Siz ...-miyorsunuz? (-muyorsunuz)	Siz almanca bilmiyorsunuz.
Onlar ...-miyorlar? (-muyorlar)	Onlar beni anlamıyorlar.

SAVOL, TASDIQ VA INKOR QO'SHIMCHALARI

(Hozirgi zamon fe'li)

OLMOSH	SAVOL	TASDIQ	INKOR
Ben	-iyor muyum?	-iyorum	-miyorum
Sen	-iyor musun?	-iyorsun	-miyorsun
O	-iyor mu?	-iyor	-miyor
Biz	-iyor muyuz?	-iyoruz	-miyoruz
Siz	-iyor musunuz?	-iyorsunuz	-miyorsunuz
Onlar	-iyor mular?	-iyorlar	-miyorlar

Fe'l (ish-harakat)dagi oxirgi unli (oxirgi yoki oxirgidan avval kelgan unli) harflarga ko'ra qo'shimcha harfi o'zgaradi:

Şekil 47. Dil bilgisi (TTMO', s.57)

Oxirgi harf quyidagi unlilar bilan tugasa:	Agar unlidan keyin undosh harf kelsa:
e, i => ...-nin, ...-si	e, i (+undosh) => ...-in, ...-i
a, ı => ...-nın, ...-sı	a, ı (+undosh) => ...-ın, ...-ı
o, u => ...-nun, ...-su	o, u (+undosh) => ...-un, ...-u
ö, ü => ...-nün, ...-sü	ö, ü (+undosh) => ...-ün, ...-ü
Masalan:	***Masalan:***
Kardeşimin annesi – *o'rtog'imning onasi*	Evin sahibi – *uyning egasi*
Mustafa'nın ailesi – *Mustafaning oilasi*	Hasan'ın evi – *Hasanning uyi*
Odanın kapısı – *Xonaning eshigi*	Mahmut'un dersi – *Mahmutning darsi*
Mahmüt'ün komşusu – *Mahmutning qo'shnisi*	Otobüsün şoförü – *avtobusning haydovchisi*
Komşunun arabaları – *qo'shnining moshinalari*	Odanın kapısı – *xonaning eshigi*
Agar oxirgi harf -**k** bilan tugasa, u -**ğ** harfiga aylanadi. ***Masalan:*** (Yemek) Onun yemeği – *uning ovqati*. (Çocuk) Ahmet'in çocuğu – *Ahmetning bolasi*	

1-mashq. Gaplarni tarjima qiling.

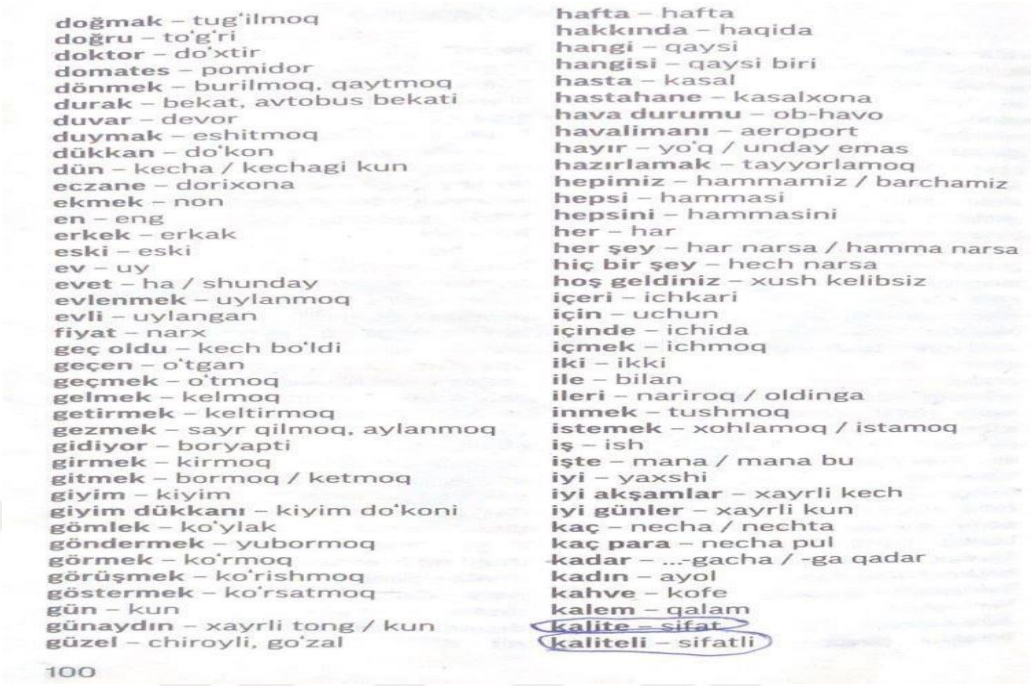
1. Bu evin sahibi kim? 2. Bu kitap Mustafa'nın. 3. Bu arkadaşımın arabası. 4. Burada Hasan'ın dükkanı var. 5. Ahmet'in evi nerede? Onun evi burada. 6. Benim arabamın kapısı nasıl? Senin arabanın kapısı siyah. 7. Bu arabanın sahibi kim? Arabanın sahibi ben. 8. Bu araba iyi değil. 9. Bu dükkanda kitaplar pahalı değil, çok ucuz. 10. O kim? O doktor değil. O satıcı. 11. Ahmet'in arabası siyah. 12. Evin sahibi şimdi burada.

2-mashq. So'zlardan mosini ketma-ket joylab 7 ta gap tuzing.

Masalan: Babamın siyah arabası nerede?

Mustafa Ahmet Kardeşim Doktor Babam	-ın -in -un -nın -nin -nun	büyük siyah beyaz ucuz pahalı çok az	araba kitap ev oda kardeş dükkan	-ı -i -u -sı -si -su	var burada nerede?

Şekil 48. Dil bilgisi ve etkinlikler (TTMO', s.21)

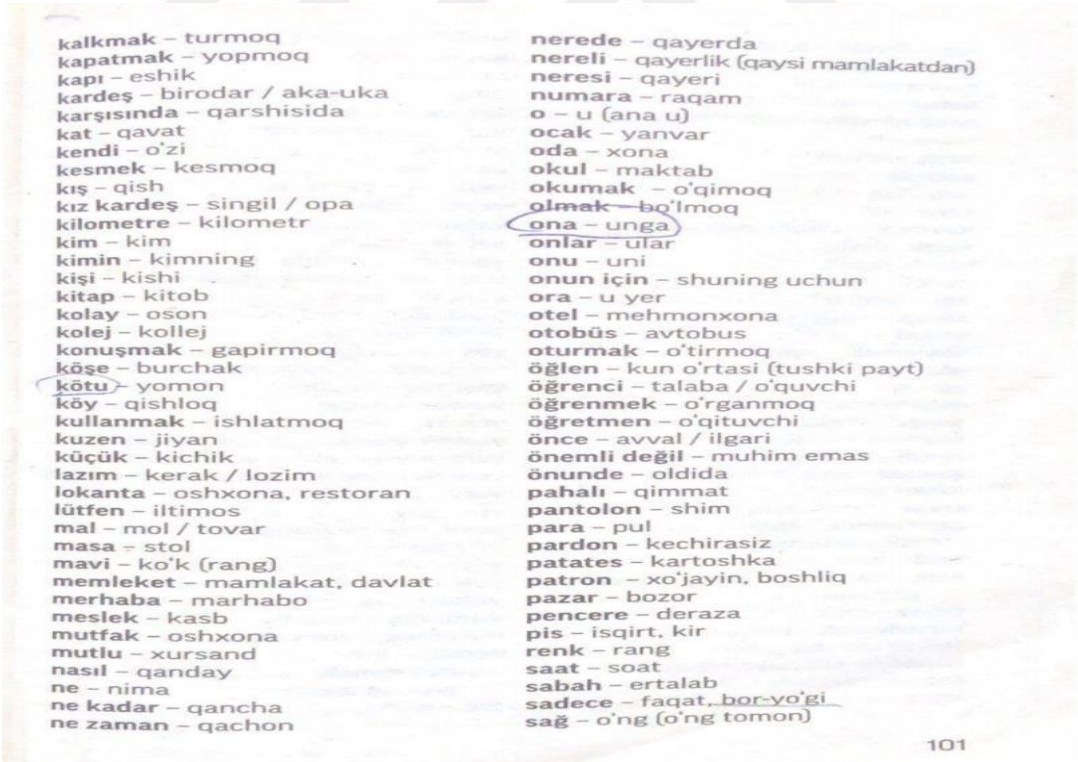

doğmak – tug'ilmoq
doğru – to'g'ri
doktor – do'xtir
domates – pomidor
dönmek – burilmoq, qaytmoq
durak – bekat, avtobus bekati
duvar – devor
duymak – eshitmoq
dükkan – do'kon
dün – kecha / kechagi kun
eczane – dorixona
ekmek – non
en – eng
erkek – erkak
eski – eski
ev – uy
evet – ha / shunday
evlenmek – uylanmoq
evli – uylangan
fiyat – narx
geç oldu – kech bo'ldi
geçen – o'tgan
geçmek – o'tmoq
gelmek – kelmoq
getirmek – keltirmoq
gezmek – sayr qilmoq, aylanmoq
gidiyor – boryapti
girmek – kirmoq
gitmek – bormoq / ketmoq
giyim – kiyim
giyim dükkanı – kiyim do'koni
gömlek – ko'ylak
göndermek – yubormoq
görmek – ko'rmoq
görüşmek – ko'rishmoq
göstermek – ko'rsatmoq
gün – kun
günaydın – xayrli tong / kun
güzel – chiroyli, go'zal

100

hafta – hafta
hakkında – haqida
hangi – qaysi
hangisi – qaysi biri
hasta – kasal
hastahane – kasalxona
hava durumu – ob-havo
havalimanı – aeroport
hayır – yo'q / unday emas
hazırlamak – tayyorlamoq
hepimiz – hammamiz / barchamiz
hepsi – hammasi
hepsini – hammasini
her – har
her şey – har narsa / hamma narsa
hiç bir şey – hech narsa
hoş geldiniz – xush kelibsiz
içeri – ichkari
için – uchun
içinde – ichida
içmek – ichmoq
iki – ikki
ile – bilan
ileri – nariroq / oldinga
inmek – tushmoq
istemek – xohlamoq / istamoq
iş – ish
işte – mana / mana bu
iyi – yaxshi
iyi akşamlar – xayrli kech
iyi günler – xayrli kun
kaç – necha / nechta
kaç para – necha pul
kadar – ...-gacha / -ga qadar
kadın – ayol
kahve – kofe
kalem – qalam
kalite – sifat
kaliteli – sifatli

Şekil 49. Sözcük bülümü (TTMO', s.100)

kalkmak – turmoq
kapatmak – yopmoq
kapı – eshik
kardeş – birodar / aka-uka
karşısında – qarshisida
kat – qavat
kendi – o'zi
kesmek – kesmoq
kış – qish
kız kardeş – singil / opa
kilometre – kilometr
kim – kim
kimin – kimning
kişi – kishi
kitap – kitob
kolay – oson
kolej – kollej
konuşmak – gapirmoq
köşe – burchak
kötu – yomon
köy – qishloq
kullanmak – ishlatmoq
kuzen – jiyan
küçük – kichik
lazım – kerak / lozim
lokanta – oshxona, restoran
lütfen – iltimos
mal – mol / tovar
masa – stol
mavi – ko'k (rang)
memleket – mamlakat, davlat
merhaba – marhabo
meslek – kasb
mutfak – oshxona
mutlu – xursand
nasıl – qanday
ne – nima
ne kadar – qancha
ne zaman – qachon

nerede – qayerda
nereli – qayerlik (qaysi mamlakatdan)
neresi – qayeri
numara – raqam
o – u (ana u)
ocak – yanvar
oda – xona
okul – maktab
okumak – o'qimoq
olmak – bo'lmoq
ona – unga
onlar – ular
onu – uni
onun için – shuning uchun
ora – u yer
otel – mehmonxona
otobüs – avtobus
oturmak – o'tirmoq
öğlen – kun o'rtasi (tushki payt)
öğrenci – talaba / o'quvchi
öğrenmek – o'rganmoq
öğretmen – o'qituvchi
önce – avval / ilgari
önemli değil – muhim emas
önunde – oldida
pahalı – qimmat
pantolon – shim
para – pul
pardon – kechirasiz
patates – kartoshka
patron – xo'jayin, boshliq
pazar – bozor
pencere – deraza
pis – isqirt, kir
renk – rang
saat – soat
sabah – ertalab
sadece – faqat, bor-yo'gi
sağ – o'ng (o'ng tomon)

101

Şekil 50. Sözcük bülümü (TTMO', s.101)

4.4. Özbekistan'da Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kitapların Yaygınlığı

"Öğretim materyallerinin çeşitliliği, öğrencilerin farklı öğrenme stillerine hitap etmede kritik bir rol oynamaktadır" (Küçük & Şahin, 2017). Özbekistan'da Türkçe öğretiminde yaygın olarak "Yedi İklim Türkçe" ve "İstanbul yabancılar için Türkçe" kitap setleri kullanılmaktadır. Bu kitaplar, genel olarak dil bilgisi ve kelime öğretimi konularına odaklanmaktadır. Ayrıca, dilbilgisi karşılaştırması yaparak Türkçeyi İngilizce ile karşılaştıran İstanbul kitabı da sıkça kullanılmaktadır. "Turk tilini mustaqil o'rganamiz" adlı Özbekçe kitapları ise daha çok öğretmen olmadan kendi kendine öğrenen öğrenciler tarafından tercih edilmektedir.

4.4.1. Üniversitelerde Kullanım

Özbekistan'da Türkçe öğretiminde üniversiteler genellikle İstanbul yabancılar için Türkçe kitap setlerini kullanmaktadır. Bu kitaba, dil bilgisi ve kelime öğretimi derslerinde sıklıkla başvurulmaktadır. Üniversitelerin Türkçe bölümleri ve Türkçe öğretmenliği programları bu kitabı ders müfredatlarında sıkça kullanmaktadır.

4.4.2. Özel Dil Kurslarında Kullanım

Özbekistan'daki özel dil kurslarında da genellikle Yedi İklim Türkçe ve İstanbul yabancılar için Türkçe kitap seti tercih edilmektedir. Bu kitaplar, öğrencilere Türkçe dil bilgisi ve kelime öğretimi konularında kapsamlı bir şekilde destek sağlamaktadır. Özel dil kurslarının büyük bir kısmı, bu kitaplardan yararlanarak Türkçe öğretimini gerçekleştirmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu araştırma, Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyallerin etkililiğini ve kullanılabilirliğini kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Araştırmanın bulguları, Özbekistan'da Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan Yedi İklim Türkçe, İstanbul ve Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitaplarının çeşitli açılardan değerlendirildiğini göstermektedir. Bu materyallerin dil bilgisi öğretimi, kelime dağarcığının geliştirilmesi ve dört dil becerilerinin kazandırılması konularında farklı seviyelerde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulguları, Yedi İklim Türkçe kitabının özellikle dil bilgisi ve kelime öğretimi açısından güçlü yönlere sahip olduğunu, ancak dil bilgisini yeterince açıklayıcı bir şekilde sunma konusunda eksiklikler barındırdığı belirlenmiştir. Ayrıca, dil bilgisi konularının daha açıklayıcı ve geniş bir şekilde sunulması ve mümkünse alternatif bir dille tercümesinin verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kitabın, öğrencilerin kendi başlarına kullanabilecekleri bir şekle getirilmesi de önerilmektedir. İstanbul kitabı ise dil bilgisi ve kelime öğretimi bakımından yeterli olmakla birlikte, kültürel içerik sunumu konusunda bazı yetersizlikler göstermektedir ve farklı seviye kitaplarında kelime tekrarının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kitabın daha da sözcüklerle genişletilmesi, kültürel içeriklerin artırılması ve yazım yanlışlıklarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle dilin kültürel bağlamda öğrenilmesi, öğrencilerin dil becerilerini daha etkin bir şekilde kullanmalarına yardımcı olabilir.

Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabı, öğretmen rehberliği olmadan kullanılabilen bir kaynak olarak değerlendirilmiştir. Ancak, dil bilgisi açıklamaları ve kelime öğretimi konusunda yetersiz olduğu, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme konusunda sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu kitabın tamamen baştan tasarlanması, dört temel beceri, kültürel içerikler ve etkinliklerin çeşitliliğinin düzeltilmesi ve resimli etkinliklerin eklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, bazı dil bilgisi ve yazım yanlışlıklarının düzeltilmesi ve kitaba bir seviye verilerek, bu seviyeye uygun bir şekilde düzenlenmesi önerilmektedir. Bu durum, öğrencilerin Türkçe dil becerilerini geliştirmede karşılaştıkları zorlukları artırabilir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Türkçe öğretim materyallerinin incelenmesi konusunda kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır. Çalışmanın odaklandığı temel materyaller olan Yedi İklim Türkçe, İstanbul, ve Turk tilini mustaqil o'rganamiz, kitaplarının kullanım ve etkililik açısından çeşitli eksiklikleri ve avantajları ortaya koymaktadır. "Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal eksikliği, öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür" (Güney, 2015).

Kitapların Genel Değerlendirmesi

Bu araştırmanın temelinde yer alan kitaplar, genel olarak Özbekistan'da Türkçe öğretiminde sıkça kullanılan materyallerdir. Ancak, her bir kitabın kendi hedef kitlesine yönelik özel öğretim materyali olarak değerlendirilemeyeceği gözlemlenmiştir.

Yedi İklim Türkçe

Yedi İklim Türkçe kitabı, dört dil becerisine vurgu yaparak dil öğrenimini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Ancak, dil bilgisi konularındaki eksiklikler, özellikle eklerin işlevleri ve adlandırılmaları konusundaki yetersiz açıklamalar, öğrencilerin anlama sürecini olumsuz etkileyebilir. Dil bilgisi konularında daha ayrıntılı ve öğrenci dostu bir yaklaşım benimsenmesi, alternatif bir dille tercümesinin verilmesi ve öğrencilerin kitabı kendi başlarına kullanabilmelerine olanak sağlanması önerilmektedir.

İstanbul

İstanbul kitabı, dil bilgisi kurallarını kısa ve öz bir şekilde sunarak öğrencilere temel bilgiler vermektedir. Ancak, dil bilgisi açıklamalarının Türkçe-İngilizce karşılaştırması, özellikle İngilizce bilmeyen öğrenciler için karmaşıklık oluşturabilir. Ayrıca, kitaptaki dinleme bölümlerinin hızı, başlangıç seviyesindeki öğrenciler için zorlayıcı olabilir. Dinleme metinlerinin hızı, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmelerini engelleyebilir. Dinleme bölümlerinin daha çeşitli ve öğrenci düzeyine uygun olacak şekilde düzenlenmesi, sözcüklerin artırılması, kültürel içeriklerin çoğaltılması ve yazım yanlışlıklarına dikkat edilmesi önemlidir.

Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz

Turk Tilini Mustaqil O'rganamiz kitabı, Özbekçe olması nedeniyle kendi kendine öğreneöğrencilere kolaylık sağlayabilir. Ancak, dil bilgisi, dört temel beceri ve sözlük açısından eksiklikleri bulunmaktadır. Ses bilgisi kurallarındaki yanlış anlatımlar, öğrencilerin yazım ve konuşma becerilerini olumsuz etkileyebilir. Kitabın ses bilgisi kurallarını daha açıklayıcı ve örneklerle desteklenmiş bir şekilde sunması önerilebilir. Ayrıca, dört temel beceriyi geliştirmek adına öğrencilere daha fazla pratik imkanı sunulması, kitabın baştan tasarlanması ve yazılması, dil bilgisi ve yazım yanlışlıklarının düzeltilmesi, resimli etkinliklerin eklenmesi, bir seviye verilmesi ve bu seviyeye uygun bir şekilde düzenlenmesi önemlidir.

5.3.Tartışma ve Öneriler

Özbekistan'da Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerin, öğrencilerin dil becerilerini daha etkin bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Ders kitaplarının içeriği, dil bilgisi ve kelime öğretimi açısından öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanmalıdır (Kaya, 2017). Özellikle dinleme ve konuşma becerilerini geliştirecek ek materyallerin ve aktivitelerin eklenmesi, öğrencilerin dil öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkileyecektir.

Türkçe öğretim materyallerinin daha etkili hale getirilmesi ve eksikliklerin giderilmesi için dilbilgisi konularının detaylı ve örneklerle desteklenmiş bir şekilde açıklanması, dinleme bölümlerinin öğrencilere uygun hızda ve çeşitli konuları kapsayacak şekilde düzenlenmesi, ses bilgisi kurallarının ayrıntılarına daha fazla yer verilmesi önerilmiştir. Bu iyileştirme yolları, öğrencilerin Türkçe dil becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirmelerine olanak sağlayacaktır.

Türkçe öğretim materyallerinin daha etkili hale getirilmesi ve eksikliklerin giderilmesi için dilbilgisi konularının detaylı ve örneklerle desteklenmiş bir şekilde açıklanması, dinleme bölümlerinin öğrencilere uygun hızda ve çeşitli konuları kapsayacak şekilde düzenlenmesi, ses bilgisi kurallarının ayrıntılarına daha fazla yer verilmesi önerilmiştir. Bu iyileştirme yolları, öğrencilerin Türkçe dil becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirmelerine olanak sağlayacaktır.

Öneriler

Bu çalışma, Türkçenin öğretim materyallerinin daha etkili hale getirilmesi ve eksikliklerin giderilmesi adına bazı öneriler sunmaktadır.

Dilbilgisi Konularında Daha Detaylı Açıklamalar: Kitaplardaki dilbilgisi konuları daha detaylı ve örneklerle desteklenmiş bir şekilde açıklanmalıdır. Öğrencilerin temel dilbilgisi kurallarını daha iyi anlamalarına yardımcı olacak materyaller eklenmelidir.

Dinleme Becerilerine Odaklanma: Dinleme bölümleri, öğrencilerin seviyelerine uygun hızda olmalı ve çeşitli konuları kapsamalıdır. Bu, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmelerine ve gerçek yaşam iletişimine daha iyi uyum sağlamalarına yardımcı olacaktır.

Ses Bilgisi Kurallarının Daha Ayrıntılı İncelenmesi: Ses bilgisi kuralları daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmalı ve örnek kelimelerle desteklenmelidir. Bu, öğrencilerin doğru telaffuz etmelerini sağlayarak iletişim becerilerini güçlendirecektir.

Dört Temel Beceriyi Geliştirmeye Yönelik Pratikler: Kitaplar, öğrencilere dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeleri için pratik fırsatlar sunmalıdır. Bu, öğrencilerin dil becerilerini günlük hayatta etkili bir şekilde kullanmalarına olanak tanıyacaktır.

Öğretim Materyallerinin Etkin Kullanımı: Öğretim materyallerinin etkin kullanımı, Türkçe öğretiminde önemli bir role sahiptir. Materyallerin öğrencilerin dilbilgisi, dinleme ve ses bilgisi becerilerini geliştirmeye yardımcı olduğundan emin olmak için öğretmenler tarafından dikkatlice seçilmesi gerekmektedir. Ayrıca, materyallerin öğrencilerin günlük yaşamla ilgili konularda da bilgi sahibi olmalarını desteklemesi gerekmektedir.

Örneklerle Desteklenmiş Açıklamaların Yararları: Öğrencilerin dilbilgisi kurallarını anlamalarını kolaylaştıran ve öğrenmelerini hızlandıran örneklerle desteklenmiş açıklamalar, materyallerin etkinliğini artırır. Bu şekilde öğrenciler, dilbilgisi konularını daha zevkli ve kolay bir şekilde öğrenebilirler.

Ev Ödevleri ve Ekstra Etkinlikler: Ev ödevleri, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri pekiştirmeleri ve pratik yapmaları için önemli bir fırsattır. Öğretmenler, öğrencilere dilbilgisi alıştırmaları, dinleme aktiviteleri ve konuşma pratiği gibi ev ödevleri verebilir. Ayrıca, ekstra etkinliklerle öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeleri teşvik edilmelidir. Örneğin, dil kulüpleri, dil etkinlikleri ve öğrenci projeleri düzenlenerek öğrencilerin Türkçe'yi daha etkili bir şekilde kullanmaları sağlanmalıdır.

Materyal Geliştirme: Türkçe öğretim materyallerinin, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirecek ek aktiviteler ve içeriklerle zenginleştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, interaktif alıştırmalar ve pratik uygulamaların yer aldığı materyallerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Kültürel İçeriklerin Artırılması: Öğretim materyallerine, Türk kültürünü tanıtıcı içeriklerin eklenmesi, öğrencilerin dil becerilerini kültürel bağlamda da geliştirmelerine olanak sağlayacaktır. Bu durum, dilin daha etkin ve kalıcı bir şekilde öğrenilmesine katkı sağlayacaktır.

Öğretmen Eğitimleri: Türkçe öğretmenlerinin, dil öğretiminde yeni yöntemler ve teknikler konusunda düzenli olarak eğitilmeleri gerekmektedir. Özellikle iletişimsel dil öğretimi ve öğrenci merkezli yaklaşımlar konusunda verilecek eğitimler, öğretim kalitesini artıracaktır.

Teknoloji Kullanımı: Dil öğretiminde teknolojinin etkin bir şekilde kullanılması, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Online dil öğrenme platformları, mobil uygulamalar ve interaktif ders materyalleri, dil öğrenme sürecini destekleyebilir.

Ölçme ve Değerlendirme: Öğrencilerin dil becerilerinin düzenli olarak ölçülmesi ve değerlendirilmesi, öğretim materyallerinin ve yöntemlerinin etkinliğinin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Bu değerlendirmeler sonucunda, öğretim materyallerinde gerekli düzenlemeler yapılabilir.

Mevcut Durumun Değerlendirilmesi: Mevcut materyallerin dilbilgisi açıklamaları genellikle yeterli düzeyde değildir ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Bu durum, daha ayrıntılı ve örneklerle desteklenmiş açıklamaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Gelecekte Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler:

Gelecekte yapılacak çalışmalara yönelik öneriler arasında dilbilgisi konularının detaylı açıklanması, dinleme becerilerine odaklanılması, ses bilgisi kurallarının daha ayrıntılı incelenmesi ve dört temel beceriyi geliştirmeye yönelik pratiklerin kitaplarda yer alması yer almaktadır. Bu önerilerin dikkate alınarak Türkçe öğretim materyallerinin daha etkili hale getirilmesi ve eksikliklerin giderilmesi sağlanabilir.

Bu öneriler doğrultusunda yapılacak çalışmalar, Özbekistan'da Türkçe öğretiminin kalitesini artıracak ve öğrencilerin dili daha etkin bir şekilde öğrenmelerine katkıda

bulunacaktır. Gelecekte yapılacak araştırmaların, bu öneriler ışığında geliştirilmiş materyallerin ve yöntemlerin etkililiğini değerlendirmesi, alandaki bilgi birikimini artıracaktır.

5.4.Sonuç

Bu çalışma, Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitapların eksikliklerini ve avantajlarını belirlemiştir. Öneriler, Türkçe öğretim materyallerinin daha etkili ve öğrenci odaklı hale getirilmesine yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Bu önerilere odaklanan gelecekteki araştırmalar, Türkçe öğretiminde daha başarılı ve sürdürülebilir yöntemlerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Akar, H. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve uygulamaları. Pegem Akademi.

Altıparmak, H. M., & Özcan, Ş. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel yaşam alanlarından hareketle bilgisayar destekli bir kaynak önerisi: Görsel senaryo. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(34), 68-77.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

Benson, P. (2001). Teaching and researching autonomy in language learning. Longman.

Benzer, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde işlevsel dil bilgisi. Pegem Akademi Yayıncılık.

Boylu, E. (2020). Kuramdan uygulamaya yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme. Pegem Akademi Yayıncılık.

Boylu, E., İltar, L. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: politika, program, yöntem ve öğretim. Pegem akademi yayıncılık.

Boylu, E., & İltar, L. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi politika, program, yöntem ve öğretim kitabı. Pegem.

Brown, H. D. (2007). Principles of language learning and teaching. Pearson Education.

Celce-Murcia, M., Brinton, D. M., & Snow, M. A. (2014). Teaching English as a second or foreign language. National Geographic Learning.

Cook, V., (1991). Second language learning and language teaching.

Corrine, G. (2014). Nitel araştırmaya giriş kitabı [Çeviri Editörleri: A. Ersoy & P. Yalçınoğlu].

Council of Europe. (2001). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge University Press. (s. 21-29)

Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press. (s. 58-65)

Değer, A. C., Çetin, B., Köleci, E. O. (2021). Kuramdan uygulama yabancılara Türkçe dilbilgisi öğretimi kitabı.

Demir, T. (2016). Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel materyallerin kullanımı. Çukurova Üniversitesi Yayınları.

Demirel, Ö. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi. Pegem Akademi Yayıncılık. EF Education First. (2023). EF English Proficiency Index 2023. Erişim adresi: https://www.ef.com/epi/downloads/2023_EF_EPI_Report.pdf

Dilnoza, E. (2014). Özbek Türklerine Türkiye Türkçesi öğretiminde ek-fiil birleşik ve katmerli zaman çekimleri, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].

Dornyei, Z. (2001). Motivational Strategies in the Language Classroom. Cambridge University Press. (s. 70-75)

Er, K., & Zengin, B. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme ve konuşma becerileri. Uludağ Üniversitesi Yayınları.

Erdem, İ., Doğan, B., Altunkaya, H. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi. Pegem Akademi Yayıncılık.

Fıske, J. (1996). İletişim çalışmalarına giriş. (S. İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Hamide Mer

Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Education Limited, London. (s. 123-130)

Göçer, A. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi: Yaklaşımlar ve yöntemler. Pegem Yayıncılık.

Güney, E. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. Multilingual.

İşcan, A. (2018). Filmlerle yabancılara Türkçe öğretimi. Nobel Akademik Yayıncılık.

Karagöl, E., Çakır, M. C., Yumurtacı, A., Ilgın, İ. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisi. Pegem Akademi Yayıncılık.

Karakaş, O. (2019). Türkçe öğretiminde etkileşimli materyaller. Uludağ Üniversitesi Yayınları.

Karatay, H. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı. Pegem Akademi Yayıncılık.

Khabib, A. (Mayıs 2019). Özbekistan'daki üniversitelerde Türkçe öğrenen öğrencilerin türkçe öğrenmeye ilişkin tutum ve motivasyonları (Taşkent Örneği) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü].

Klenke, K. (2016). Qualitative research in the study of leadership. Emerald Group Publishing Limited.

Koç, M. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretim yöntemleri ve materyaller.
On dokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları.

Korkmaz, Z. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme. Ege Üniversitesi Yayınları.

Köksal, D., & Can, N. (2019). Özbekistan'da Türkçe öğretimi: Mevcut durum ve öneriler. Uluslararası Türkçe Eğitimi Dergisi, 7(2), 45-61.Kramsch, C. (1993). Context and Culture in Language Teaching. Oxford University Press, Oxford. (s. 45-49)

Küçük, S., & Şahin, M. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe: öğretim yöntemleri ve materyalleri.
Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2011). Techniques and principles in language teaching.
Oxford University Press.

Lightbown, P.M., & Spada, N. (2013). How languages are learned. Oxford University Press.

Little, D. (1991). Learner Autonomy 1: Definitions, Issues, and Problems. Authentik Language Learning Resources.

Nunan, D. (1988). Syllabus design. Oxford University Press.

Richards, J. C. (2006). Communicative Language Teaching Today. Cambridge University Press. (s. 34-40)

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching (2nd ed.). Cambridge University Press.

Saban, A., & Ersoy, A. (2019). Eğitimde nitel araştırma desenleri kitabı. Seçkin Yayıncılık.

Şahin, M. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel unsurlar. Eğitim Yayınevi.

Şen, H., & Polat, N. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime hazinesi geliştirme.

Gazi Üniversitesi Yayınları.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. A. (2001). Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri. İstanbul: Epilon.

Tomlinson, B. (2011). Materials Development in Language Teaching. Cambridge University Press.

Tosun, C. (2005). Dil Zenginliği, yozlaşma ve Türkçe. *Journal of Language and Linguistic Studies, 1* (2), 136-153.

Tuncer, H. (2013). Türkçe öğretiminde iletişimsel yöntemler ve materyaller. Akdeniz Üniversitesi Yayınları.

Türkiye Maarif Vakfı. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı. İstanbul: Türkiye Maarif Vakfı.

Türkoğlu, S. (2004). Dil öğretiminde başarıyı etkileyen etmenler. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(9), 457-469.

Vosidiy, M. (2017). Türk Tilini Mustaqil Örganamiz. Akademnashır.

Yıldız, A. (2018). Türkçe öğretiminde kullanılan modern teknikler. Ege Yayıncılık.

Yılmaz, M. Y. (2012). Yeni İstanbul uluslararası öğrenciler için Türkçe eğitim seti. Kültür Sanat Basımevi

Yunus Emre Enstitüsü. (2015). Yedi İklim Türkçe. Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	RIKHSI ABDULLAEVA		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	Rusça, İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Öğretmen		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Yüksek Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	2021-2024
Tez Başlığı	Özbekistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Türkçe öğretim materyallerinin incelenmesi.		
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Hatice İrem ÇOMOĞLU		
Akademik Eserler (Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
-			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
-			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			
-			